

Dorin OPRIȘ

Monica OPRIȘ

Metode active de predare-învățare

MODELE ȘI APLICAȚII LA RELIGIE

COLECȚIA EDUCAȚIA RELIGIOASĂ

EDITURA SF. MINA

Dorin Opreș

Monica Opreș

Metode active de predare-învățare. Modele și aplicații la religie

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

OPRIȘ, DORIN

**Metode active de predare-învățare / Dorin Opriș,
Monica Opriș.- Ed. a 3-a. – Iași: Editura Sf. Mina, 2008
ISBN: 978-973-7901-87-3**

I. Opriș, Monica

371.3:28

© 2008 Editura Sf. Mina, Iași, pentru prezenta ediție

Editura Sf. Mina

C.P. 130, O.P.1, Iași, 700750

Tel: 0232 222810

Tel/ Fax: 0232 233919

Dorin Opreș

Monica Opreș

**METODE ACTIVE DE PREDARE-ÎNVĂȚARE.
MODELE ȘI APLICAȚII LA RELIGIE**

Editura Sf. Mina
Iași, 2008

Părinților noștri,
Ioan-Corneliu și Cornelia
Alexandru și Aurelia

CUPRINS

Educația religioasă între descriptivism și acțiune (Irina Horga)	7
 I. ASPECTE GENERALE PRIVIND	
PREDAREA-ÎNVĂȚAREA ACTIVĂ LA RELIGIE	9
1. Ce presupune predarea-învățarea activă la religie?	9
2. Cum se realizează proiectarea cu ajutorul metodelor active la religie?	13
 II. METODE ACTIVE UTILIZATE ÎN STUDIUL RELIGIEI, CONFORM MODELULUI ERR	
(Evocare – Realizarea sensului – Reflecție)	17
1. Metode active utilizate în evocarea cunoștințelor anterioare	17
1.1. Brainstorming	17
1.2. Scrierea liberă	20
1.3. Gândiți/ Lucrați în perechi/ Comunicați	22
1.4. Masa rotundă simultană	24
1.5. Stabilirea succesiunii evenimentelor	27
1.6. Ciorchinele	31
1.7. Termenii-cheie inițiali	37
2. Metode active utilizate în realizarea sensului	40
2.1. SINELG	40
2.2. Unul stă, trei circulă	44
2.3. Cubul	47
2.4. Metoda photolangage	51
2.5. Controversa academică	54
2.6. Studiul de caz	59
2.7. Phillips 6-6	65
2.8. Metoda 6-3-5	68
2.9. Cadranele	71
2.10. Analiza SWOT	76
2.11. Organizatorul grafic	79

3. Metode active utilizate în reflecție	90
3.1. Linia vieții	90
3.2. Cvintetul	93
3.3. Întrebările	95
3.4. Turul galeriei	101
3.5. Același nume, altă persoană/ semnificație	105
3.6. Jocul de rol	110
4. Metode active complexe	112
4.1. KWL	112
4.2. Mozaicul	118
4.3. Explorarea interdisciplinară	124
 III. ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE PRIVIND PREVENIREA ȘI COMBATERICA TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE, PRIN ORELE DE RELIGIE	 148
1. Omul – ființă în căutarea fericirii	148
2. Traficul de ființe umane – delimitări terminologice și etape	150
2.1. Traficul de ființe umane și prostituția	150
2.2. Etapele traficului de ființe umane	152
3. Conotațiile fenomenului traficului de ființe umane	157
4. Prevenirea și combaterea traficului de ființe umane	162
5. Activități didactice desfășurate la orele de religie. Aplicații	164
6. Mărturii ale victimelor. Cazul “Ana”	171
 IV. PROIECTE DIDACTICE, REALIZATE CU METODE ACTIVE	 178
 BIBLIOGRAFIE	 204

Educația religioasă între descriptivism și acțiune

Prin specificul conținuturilor vehiculate – adevăruri de credință, experiențe religioase etc. – educația religioasă pare să fie orientată preponderent către descriptivism. Totuși, aceasta nu se rezumă numai la componenta descriptivă, ci implică o componentă acțională importantă, cu valențe formative care urmăresc interiorizarea valorilor religioase, formarea atitudinilor și a deprinderilor de comportament moral-religios, stimularea inițiativei, a gândirii critice și a creativității, pregătirea pentru inserția socială activă și responsabilă.

În acest context, a vorbi despre metode active de predare-învățare aplicate de ora de Religie devine o necesitate atât în vederea realizării obiectivelor pe care și le propune această disciplină școlară, cât și pentru racordarea ei la noile cerințe curriculare.

Lucrarea pornește de la prezentarea generală a caracteristicilor predării-învățării active la Religie și detaliază apoi o varietate de metode active, în contextul modelului ERR (Evocare – Realizarea sensului – Reflecție) al lui J.L. Meredith și K.S. Steele, de organizare a activităților pentru o situație de învățare în perspectiva dezvoltării gândirii critice și a integrării creative a informațiilor și conceptelor.

Lucrarea surprinde prin modul inovativ de organizare a informațiilor în conformitate cu modelul anterior amintit și prin complexitatea prezentării informațiilor. Fiecare metodă în parte este prezentată atât teoretic, cât și sub aspect aplicativ. Autorii valorifică propria lor experiență didactică prin referirile concrete la aspecte specifice de utilizare a metodei, la exemple aplicate la ora de Religie și la modele de proiectare didactică.

Elaborată cu sprijinul Organizației Internaționale pentru Migrație (OIM), lucrarea de față corelează unele aspecte teoretice, modele și aplicații pentru utilizarea metodelor active la ora de Religie cu activitățile propuse în campania inițiată de OIM alături de Patriarhia Română și de Ministerul Educației și Cercetării pentru prevenirea și combaterea traficului de ființe umane.

Toate acestea recomandă lucrarea de față ca un instrument extrem de util și facil de utilizat în activitatea profesorilor de Religie.

Irina Horga

cercetător științific principal III

Institutul de Științe ale Educației

I. ASPECTE GENERALE PRIVIND PREDAREA-ÎNVĂȚAREA ACTIVĂ LA RELIGIE

1. CE PRESUPUNE PREDAREA-ÎNVĂȚAREA ACTIVĂ LA RELIGIE?

Prin specificul său, religia ca disciplină de învățământ își propune să transmită cuvântul Domnului, care să devină *“duh și viață”* (Ioan 6,63) pentru fiecare participant la educație. Nivelul formativ al conținuturilor educației religioase este diferit: unele dintre acestea sunt formative prin ele însele, iar altele devin formative prin procesul educațional parcurs pentru a se ajunge la cunoașterea lor și prin structurile intelectuale, afective, voliționale și acționale pe care le dezvoltă.

Pedagogia activizării subiecților educației se bazează pe valoarea implicării și participării active a acestora în procesul propriei instrucții și educații. Provoacă lumii contemporane, evoluția societății secolului al XXI-lea – în care dezvoltarea spiritului activ, abilitatea de a gândi critic, deschis, creativ, de a fi cooperant în realizarea de activități, de a accepta puncte de vedere diferite și de a lua decizii corecte pe baza acestora constituie o premisă a integrării în noile structuri sociale – determină modificări și în planul educației.

Datorită influențelor dimensiunii sociale asupra învățării, alături de sintagma instruire activă s-a consacrat și cea instruire interactivă, care reprezintă *“un tip superior de instruire, care se bazează pe activizarea subiecților educației, pe implicarea și participarea lor activă și deplină la procesul propriei instrucții și educației, pe instaurarea de interacțiuni, schimburi intelectuale și verbale, schimburi de idei, confruntare de opinii, argumente etc. între aceștia, precum și între ei și profesor”* (M. Ionescu, 2003, p.348).

În predarea-învățarea religiei, cel mai important aspect al instruirii active îl constituie faptul că elevii devin coparticipanți la propria instruire și educare.

Dintre cerințele psihopedagogice ale activizării amintim: pregătirea psihologică pentru învățare, organizarea și desfășurarea procesului învățării, prevenirea și reducerea influențelor negative ale diferitelor surse de perturbații, asigurarea repertoriilor congruente, a limbajului comun între educator și educat, utilizarea unor modalități eficiente de activizare.

Cercetările pedagogice au validat diverse modalități generale de activizare, precum:

- metode de instruire și autoinstruire activizante;
- metode și tehnici de dezvoltare a spiritului critic;
- metode și tehnici de dezvoltare a spiritului creativ.

Preocupările pedagogice din a doua jumătate a secolului XX și începutul secolului XXI au condus la dezvoltarea domeniului prin studierea influenței pe care o au asupra învățării metodele activizante: abordarea euristică, problematizarea, învățarea prin descoperire, studiul de caz, jocul de rol, instruirea/ autoinstruirea asistată pe calculator etc. Superioritatea metodelor didactice active este astăzi unanim recunoscută în plan pedagogic, psihologic, sociologic și biologic.

Problematica instruirii active și interactive cunoaște în prezent noi abordări științifice, de tip interdisciplinar, realizate prin implicarea științelor apropiate/ diferite din punct de vedere epistemologic.

Formarea abilității elevilor spre gândirea critică și creativă – devenită o finalitate în planul educației – reclamă dezvoltarea spiritului critic și a celui creativ prin competențe urmărite la nivelul tuturor disciplinelor de învățământ, pe întreaga perioadă de școlaritate.

În sprijinul cadrelor didactice din peste 40 de țări (inclusiv România), Asociația Internațională de Lectură (IRA), cu sediul la Washington, a inițiat programul educațional RWCT (Reading and Writing for Critical Thinking), finanțat de fundația pentru o Societate

Deschisă din New York, care, din perspectivă pedagogică, se bazează pe metode, procedee și tehnici de instruire active și interactive.

În viziunea programului RWCT, gândirea critică *“este un proces activ, coordonat, complex, asemănător cititului și scrisului, vorbitului și ascultatului, care implică procese de gândire care încep cu acumularea activă a informațiilor și se termină cu luarea de decizii bine argumentate. De asemenea, gândirea critică este un produs, adică un punct la care ajunge gândirea noastră, în care gândim critic, ca modalitate firească de a interacționa cu ideile și cu informațiile.”* (V. Fluraș, 2003, p.53). Literatura de specialitate prezintă o diversitate de metode active a căror utilizare dezvoltă gândirea complexă, multireferențială.

Utilizarea acestor metode în educația religioasă generează întrebarea: *În ce măsură spiritul critic și cel creativ sunt compatibile cu viața de creștin?*

Dacă pornim de la etimologia cuvântului “critic” și de la textele biblice și ale sfinților vom constata că spiritul critic este unul care trebuie să caracterizeze orice parcurs religios.

Etimologic, cuvântul “critic” provine din limba greacă din “kritikos”, care înseamnă “capabil de a alege, de a judeca, de a discerne, decide, separa”. În aceeași familie este și cuvântul “kritis”, a cărui semnificație este “judecător, arbitru”. Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție conțin nenumărate îndemnuri adresate omului de a alege în cunoștință de cauză dintre două alternative (Deuteronom 30, 15-19; Matei 7, 13-14), de a emite judecăți de valoare (de exemplu, în pilda samarineanului milostiv, învățătorul de lege este pus să evalueze comportamentele celor trei și să aprecieze valoarea acestora).

În ceea ce privește creativitatea, aceasta este în strânsă legătură cu libertatea spiritului creator și a actului creației ca activitate educațională și ca rezultat al acesteia, care contribuie la formarea personalității creatoare, înzestrate cu capacitatea de a produce și dezvolta idei, de a realiza produse noi, originale (M. Bocoș, 2002, p.337). În

predarea-învățarea religiei, aceasta nu trebuie să se confunde cu libertatea elevilor de a aduce inovații în probleme care privesc conținutul educației religioase.

O privire asupra istoriei creștinismului relevă spiritul creator al omului. Toate formele artei – arhitectura, pictura, sculptura, poezia, muzica – au fost puse de-a lungul timpului în slujba cultului divin, simbolurile și elementele materiale întrebuințate în cult, dobândind sensuri și semnificații aparte, spiritualizate.

Pornind de la faptul că fiecare om constituie o persoană unică și irepetabilă, în planul educației religioase spiritul creator are în vedere, în special, conducerea elevilor spre descoperirea de soluții personale la problemele cu care se confruntă, spre cunoașterea propriei personalități și spre identificarea modalităților de valorificare a darurilor primite de la Dumnezeu.

Dobândirea spiritului critic și creativ presupune demersuri conștiente, exercițiu, evaluări și autoevaluări, reflecții personale, formulare și rezolvare de probleme, realizarea de delimitări, distincții, creații personale etc.

Pentru atingerea finalităților educației religioase, contextualizarea metodelor didactice la specificul demersului educativ religios reprezintă o importantă sarcină a profesorului. *“Din punct de vedere creștin, metoda și alegerea metodei nu sunt indiferente: nu se poate introduce într-un sistem o piesă care să fie eterogenă sau contradictorie; asta va fi cu atât mai indispensabil cu cât religia biblică nu încetează de a conține în ea însăși o pedagogie”* (Voeltzel, 1960, p.36 apud C. Cucoș, 1999, p.228).

Pentru o utilizare eficientă în educația religioasă a metodelor active este necesară cunoașterea teoretică, o minimă experiență în utilizarea acestora și integrarea lor corespunzătoare în proiectul didactic, în interrelație cu metodele tradiționale.

2. CUM SE REALIZEAZĂ PROIECTAREA CU AJUTORUL METODELOR ACTIVE LA RELIGIE?

La sfârșitul secolului trecut, o dată cu fundamentarea teoretică a metodologiei bazate pe gândirea critică și creativă, J.L. Meredith și K.S. Steele au configurat un model de organizare a activităților pentru o situație de învățare sau pentru o întreagă lecție în perspectiva dezvoltării gândirii critice și a integrării creative a informațiilor și conceptelor: modelul “Evocare – Realizarea sensului – Reflecție” (ERR).

Cele trei etape, care reprezintă de fapt o suită cognitivă, sunt alcătuite dintr-o serie de secvențe proiectate astfel încât să conducă la îmbunătățirea procesului de predare-învățare a conținutului. Fiecare dintre cele trei etape vizează atingerea de obiective în plan cognitiv, afectiv și volițional.

1. Evocarea. Constă în demersuri de actualizare analitică și de sistematizare a experiențelor și cunoștințelor anterioare pe care le au elevii în legătură cu tema care va fi abordată în lecție, prin:

- **amintirea cunoștințelor anterioare.** Cunoștințele, experiențele, convingerile proprii ale elevilor legate de o anumită temă/ subiect constituie fundamentul pe care se vor construi noile informații.
- **analizarea și sistematizarea activă a cunoștințelor anterioare.** Elevii formulează în mod conștient oral/ în scris idei și/ sau scheme, apoi le compară cu cele ale colegilor. În urma analizei calitative și cantitative a cunoștințelor deja existente, elevii au posibilitatea de a-și conștientiza erorile/ neînțelegerile/ confuziile/ lacunele în cunoaștere. Cunoștințele anterioare pot fi sintetizate într-o formă nouă, prin activități individuale sau de grup, prin intermediul unor organizatori grafici.
- **stabilirea interesului și scopului pentru explorarea subiectului.** Interesul pentru un anumit subiect poate fi generat prin adresarea de

întrebări-problemă, prin utilizarea unor strategii de identificare a ideilor contradictorii, a diferențelor.

2. Realizarea sensului. Constă din confruntarea elevilor cu noile informații în vederea înțelegerii și construirii sensului acestora. Învățarea noilor cunoștințe se realizează prin diferite activități individuale sau de grup, care implică realizarea unor sarcini didactice complexe, ce conduc la învățare și la comunicarea primelor rezultate ale învățării.

- **confruntarea cu noile informații sau experiențe.** Se realizează prin diferite activități: lecturarea unui text (ales de către profesor din manual sau din literatura de specialitate), observarea unor imagini (dinamice sau statice), audierea unei expuneri/ prelegeri, discuții de grup etc.
- **implicarea cognitivă și menținerea interesului.** Implicarea cognitivă presupune din partea elevilor formulare de întrebări (pentru sine și pentru colegi), răspunsul la întrebări, rezolvarea de situații-problemă, realizarea de analize, sinteze, comparații etc. Se realizează prin precizarea exactă a sarcinii de lucru, a resurselor materiale și temporale aflate la dispoziție pentru rezolvarea acesteia, a formelor de organizare, a formelor, criteriilor și instrumentelor de evaluare etc.
- **înțelegerea informațiilor.** Înțelegerea este o activitate fundamentală și permanentă a gândirii, care contribuie la continua sistematizare și resistemizare a informațiilor, la producerea de salturi calitative în procesul cunoașterii (M.E. Dulamă, 2002).
- **monitorizarea propriei înțelegeri.** Înțelegerea noilor cunoștințe presupune acțiuni de monitorizare, prin corelarea în mod deliberat a acestora cu cele cunoscute, pentru a ajunge la o nouă înțelegere și pentru introducerea lor în schemele de cunoaștere deja existente. Aici intervine rolul profesorului de a contribui la înțelegerea noilor cunoștințe prin prezentarea semnificațiilor acestora, prin modul în care dirijează integrarea acestora în baza de cunoștințe a fiecărui elev, prin realizarea de conexiuni adecvate cu noțiunile deja cunoscute.

3. Reflecția. Adeseori neglijată în activitățile didactice, reflecția critică asupra cunoștințelor își propune consolidarea cunoștințelor elevilor, reconsiderarea a ceea ce aceștia știau sau credeau că știau despre un anumit subiect și restructurarea acestora în scheme care includ informațiile noi.

- Reformularea cunoștințelor. Înțelegerea unui anumit lucru este aprofundată și durabilă dacă omul formulează cu propriile cuvinte informațiile primite. Prin restructurarea schemelor mintale cu includerea informațiilor noi, elevul își diminuează lacunele, își corectează erorile, își consolidează anumite cunoștințe. Modalitățile didactice cel mai des utilizate pentru reformularea cunoștințelor sunt discuțiile de grup. Acestea generează schimburi de idei între elevi, care, astfel, se confruntă cu o varietate mai mare de moduri de gândire. Reformularea cunoștințelor atrage după sine dezvoltarea capacității de exprimare, îmbogățirea vocabularului, dezvoltarea capacității de analiză și sinteză.
- Verificarea cunoștințelor. Are în vedere evaluarea capacității de exprimare a noilor conținuturi prin cuvinte proprii, a gradului de însușire a limbajului specific, a modului în care s-a realizat înțelegerea noilor cunoștințe.

Avantaje ale modelului ERR

- accentuează deopotrivă produsul învățării și procesul învățării;
- procesul învățării reprezintă o dinamică în spirală: reflecția generată de evocare și învățare determină, la rândul ei, o altă evocare și alte posibilități de înțelegere a semnificației unei informații;
- permite utilizarea unei diversități de metode specifice etapelor modelului;
- etapele ERR pot fi urmărite pe parcursul lecției luată ca întreg sau pentru atingerea fiecărui obiectiv operațional, în funcție de situația didactică proiectată;
- contribuie la dezvoltarea spiritului de echipă la elevi, a capacității de a accepta opiniile colegilor, de a fi cooperant.

Dificultăți și limite ale modelului ERR

- în cazul rezolvării pe grupe a sarcinilor didactice, pot să apară dificultăți în înțelegerea noțiunilor aprofundate de celelalte grupe;
- presupune existența unor condiții prealabile, în special deprinderea elevilor de a lucra în grup și de a utiliza strategii interactive (vezi capitolul IV);
- activitățile realizate individual sau pe grupe pot conduce la dificultăți în luarea în mod sistematic a notițelor de către elevi;
- se poate utiliza doar în abordarea conținuturilor cu grad scăzut de dificultate, care nu necesită o intervenție majoră din partea profesorului;
- utilizarea modelului ERR nu este favorizată de actualul sistem de învățământ românesc, hipercognitivizat, situație care nu favorizează formarea abilității elevilor pentru lucrul pe grupe sau în perechi.

II. METODE ACTIVE UTILIZATE ÎN STUDIUL RELIGIEI, CONFORM MODELULUI ERR (Evocare – Realizarea sensului – Reflecție)

1. METODE ACTIVE UTILIZATE ÎN EVOCAREA CUNOȘTINȚELOR ANTERIOARE

În lecțiile realizate după modelul tradițional, actualizarea cunoștințelor se face cel mai adesea prin conversație și corespunde ca etapă a lecției momentului situat între verificarea cunoștințelor anterioare și dobândirea noilor cunoștințe. Predarea-învățarea activă propune diferite metode de activizare a elevilor în procesul actualizării cunoștințelor.

1.1. Brainstorming

Definiție: *Brainstorming-ul* (“asalt de idei”) este o metodă de stimulare a creativității și de generare a ideilor noi, prin activități de grup.

Etape în utilizarea metodei

1. Profesorul organizează clasa, în funcție de tipul de brainstorming pe care vrea să îl genereze – individual/ în perechi/ în grup – și comunică elevilor regulile de desfășurare a acestuia.

2. În funcție de varianta aleasă, profesorul comunică sarcina de lucru și solicită elevilor să-și exprime în fraze cât mai scurte și cuprinzătoare ideile care le vin în minte în legătură cu rezolvarea problemei aflată în discuție.

3. Activitatea de formulare și notare a ideilor/ răspunsurilor.

4. Prezentarea frontală a ideilor. Profesorul notează pe tablă/ flip-chart ideile prezentate de elevi, solicitându-le să nu repete răspunsurile date deja.

5. Evaluarea ideilor produse prin brainstorming. Ideile notate sunt reluate, eventual reformulate, și grupate pe categorii, în jurul unor cuvinte cheie sau imagini care pot constitui criterii de analiză. Cele mai originale sunt reținute. Evaluarea poate fi realizată și pe parcursul desfășurării activității, când ideile noi vor fi confirmate/ infirmate. Această etapă are ca scop dezvoltarea spiritului critic la elevi.

Aspecte legate de utilizarea metodei

- Utilizarea la religie a acestei metode reclamă o atenție deosebită din partea profesorului, astfel încât “asaltul de idei” să nu conducă la promovarea unor enunțuri contrare învățaturii de credință, care pot să producă confuzii sau incertitudini în sufletul elevilor.
- Întrucât utilizarea acestei metodei vizează generarea unui număr cât mai mare de idei, este necesară participarea activă a fiecărui elev și evitarea spiritului critic față de ideile noi, în etapa formulării acestora.
- Trebuie încurajată promovarea ideilor noi, originale, dar este posibilă și reformularea celor enunțate deja de către participanți.
- În situația în care resursele de timp sunt limitate, se poate renunța la activitatea pe grupe, în favoarea organizării frontale a clasei. În acest caz, desfășurarea activității nu mai poate urma strict demersul prezentat anterior.
- Această metodă poate fi utilizată eficient la clasele cu efective mari de elevi (peste treizeci) sau în cadrul unor activități extracurriculare în care numărul elevilor să fie suficient de mare pentru a putea realiza mai multe grupe de minimum zece elevi (de exemplu, în cadrul unor activități desfășurate în tabere religioase).
- Brainstormingul trebuie utilizat cu mare atenție din cauza limitelor pe care le prezintă: reprezintă doar o etapă în rezolvarea creativă a problemelor, care trebuie continuată de cercetarea clasică; nu întotdeauna soluțiile propuse au aplicabilitate practică; necesită

experiență din partea profesorului pentru a asigura implicarea activă a elevilor în procesul de emisie a ideilor.

Exemplu

Subiectul pentru brainstorming poate fi formulat sub forma unor întrebări problematizante, a unei cerințe sau a unei propoziții eliptice asupra căreia fiecare participant va reflecta:

- Întrebări problematizante:
 - Care sunt asemănările/ deosebirile dintre minuni și falsele minuni?
 - Cum pot fi evitate conflictele interreligioase?
 - Ce efecte ar avea lipsa educației religioase în școală?
- Formularea unor definiții:
 - Ce sunt poruncile divine?
- Asocierea spontană de idei:
 - Spuneți tot ce vă vine în minte despre prietenie.
- Asocierea rațională de idei:
 - Căutați sinonime sau noțiuni similare pentru providență.
 - Căutați noțiuni opuse virtuții.
- Idei în urma observației:
 - Ce v-a atras atenția în imaginea X?
- Idei în urma unei anchete:
 - Care sunt genurile de muzică preferate de tinerii de vârstă voastră?

Aplicații

1. Tema: Slujire și misiune – la școală

Care sunt consecințele diferitelor forme de violență existente între elevii din școala voastră?

2. Tema: Respectul față de lumea creată

Cum se pot implica tinerii în protejarea naturii, ca dar al lui Dumnezeu pentru om?

1.2. Scrierea liberă

Definiție: *Scrierea liberă* este o metodă utilizată în vederea formării capacității elevilor de a reflecta și de a învăța prin exprimarea în scris a gândurilor/ ideilor pe care le au despre o anumită temă indicată de către profesor.

Etape în utilizarea metodei

1. Comunicarea sarcinii de lucru: elevii notează tot ceea știu despre tema indicată de către profesor. Timp de lucru: două minute.

2. Activitate în perechi: fiecare elev îi citește colegului de bancă ceea ce a scris în etapa anterioară. Timp de lucru: trei minute.

3. Activitate frontală: profesorul numește un grup de elevi care citesc integral sau parțial ceea ce au scris și evidențiază de la fiecare dintre aceștia aspectele cele mai semnificative legate de tema dată.

Aspecte legate de utilizarea metodei

- Prin utilizarea acestei metode, scrierea devine un mijloc de dezvoltare a gândirii, de formulare de raționamente, de reflecție și creație.
- În situația în care în discuție se află o temă vastă, în cadrul acesteia elevii pot avea libertatea de a-și alege singuri subiectul.
- Evaluarea ideilor notate de elevi în etapa a 3-a se poate realiza și prin contribuția colegilor.

Exemplu

Tema: Cinstirea sfințelor moaște

- Timp de două minute notați tot ceea ce știți despre sfințele moaște.
- Citiți colegului de bancă cele scrise de voi. Reformulați ideile care necesită acest lucru.

- Citiți cele notate de voi în fața colegilor, cu condiția ca ideile să nu fi fost prezentate anterior.
- “Cu puterea lui Dumnezeu, trupurile sfinților au rămas neputrezite.”
- “Sfintele moaște sunt făcătoare de minuni.”
- “Sfintele moaște reprezintă dovada că Dumnezeu există, fiindcă acest fapt este unul supranatural, imposibil, deoarece omul nu crede dacă nu vede.”
- “Prin cinstirea sfințelor moaște, creștinii îl cinstesc pe Dumnezeu.”
- “Trupurile sfinților rămân neputrezite deoarece sfinții au făcut din trupurile lor temple ale Duhului Sfânt, pe pământ.”
- “Moaștele unor sfinți emană miros plăcut, iar dacă ai credință, prin atingerea lor te poți vindeca de orice boală.”
- “În sfânta masă a fiecărei biserici se află sfinte moaște.”
- “Unele sfinte moaște emană mir.”
- “Unii oameni au ajuns sfinți pentru că L-au cinstit pe Dumnezeu în lumea aceasta. Și Dumnezeu i-a cinstit pe ei, făcând ca trupul lor să nu putrezească.”

Aplicații

1. Tema: Tinerii și viața intimă

Timp de două minute scrieți tot ce știți despre legătura dintre păcatul desfrânării și infectarea cu HIV/SIDA.

2. Tema: Iisus Hristos – Mântuitorul lumii

Scrieți timp de două minute tot ceea ce știți despre legătura dintre prezența în lume a Domnului Iisus Hristos și mântuirea omului prin efortul personal.

1.3. Gândiți/ Lucrați în perechi/ Comunicați

Definiție: *Gândiți/ Lucrați în perechi/ Comunicați* este o metodă prin care activitatea de învățare se realizează cu ajutorul unei colaborări între elevii unei clase, grupați în perechi, în vederea rezolvării unor sarcini de lucru și a identificării și susținerii de soluții comune.

Etape în utilizarea metodei

1. Gruparea elevilor în perechi (colegii de bancă).
2. Primirea aceleiași sarcini de realizat pentru fiecare membru al echipei (dacă tema propusă solicită mai multe întrebări, profesorul poate da echipelor diferite sarcini de lucru).
3. Realizarea individuală a sarcinii (3-5 minute).
4. Prezentarea răspunsurilor găsite celuilalt membru al perechii și formularea în comun a răspunsului final.
5. Prezentarea concluziilor în fața întregii clase (2-3 perechi pentru fiecare sarcină de realizat).

Aspecte legate de utilizarea metodei

- Utilizarea eficientă a acestei metode depinde și de modul în care au fost pregătite întrebările, de gradul de interes pe care îl prezintă acestea, de măsura în care dau posibilitatea unor răspunsuri multiple.
- *Gândiți/ Lucrați în perechi/ Comunicați* este o metodă ușor de utilizat și nu solicită resurse mari de timp, motiv pentru care poate fi utilizată eficient în toate cele trei etape ale modelului ERR.

Exemplu

Tema: Sfintele Taine (în evocarea cunoștințelor)

- Discuție despre existența puterii fizice și a puterii primite de la Duhul Sfânt.
- Profesorul solicită elevilor să deseneze un tabel cu două coloane. Individual, pe baza cunoștințelor anterioare, fiecare

elev va scrie în prima coloană două lucruri pe care le poate face omul cu ajutorul puterii fizice, iar în coloana a doua, două lucruri pe care omul le poate face cu ajutorul harului Duhului Sfânt.

- Elevii vor confrunta răspunsul cu cel al colegului de bancă și vor formula un răspuns comun pe care îl vor prezenta în fața colegilor.

Aplicații

1. Tema: Crearea lumii nevăzute (în realizarea sensului)

Dați exemple de situații concrete în care s-au exercitat cel puțin două dintre rolurile îngerilor descrise în textul următor, în Vechiul Testament și în Noul Testament. Pentru rezolvarea aplicației utilizați metoda “Gândeți/ Lucrați în perechi/ Comunicați”.

“Îngerii au călăuzit pe strămoșii noștri spre cele divine, înainte de Lege și după Lege; fie că ei învățau ce trebuie făcut și-i călăuzeau, scoțându-i din rătăcirii și dintr-o viață fără sfințire, către drumul cel drept al adevărului; fie că explicau ori descopereau, ca niște vestitori, unele rânduieli sfinte sau vedenii tainice ale misterelor celor mai presus de lume sau unele profeții divine.” (Dionisie pseudo-Areopagitul, *Despre ierarhia cerească*)

2. Tema: Decalogul (în reflecție)

Identificați modul de încălcare a poruncilor din Decalog de către traficanti și de către clienți în cadrul traficului de ființe umane în vederea prostituției și a exploatării prin muncă, utilizând una dintre variantele metodei *Gândeți/ Lucrați în perechi/ Comunicați*, precizată de profesor.

1.4. Masa rotundă simultană

Definiție: *Masa rotundă simultană* este o metodă de învățare prin colaborare, în care fiecare elev este solicitat să-și prezinte un punct de vedere asupra unei probleme/ teme aflată în discuție.

Etape în utilizarea metodei

1. Clasa este împărțită în grupuri de câte 5-7 elevi (în clasele cu un efectiv restrâns, se poate lucra și frontal). Fiecare grup se va așeza la masă și va primi de la profesor o coală de hârtie, pe care fiecare membru al grupului își va scrie punctul de vedere asupra problemei/ temei date. Timp de lucru: 3-4 minute.

2. Aspectele scrise de elevi pe foile de hârtie sunt citite de un membru al grupului sau de către profesor. Sunt analizate toate punctele de vedere.

Aspecte legate de utilizarea metodei

- Este extrem de utilă la religie, atunci când sunt tratate teme de morală la care elevii au rețineri în a-și prezenta în fața profesorului și/ sau a colegilor punctul de vedere.
- Analiza printr-o activitate frontală, în etapa a 2-a, a punctelor de vedere exprimate de către elevi trebuie realizată astfel încât aceștia să nu fie descurajați pentru activități similare ulterioare.
- Este important ca în urma analizei punctelor de vedere notate pe foile de hârtie, elevii să aibă un feed-back de la profesor și de la colegi.

Exemplu

Tema: Minunea din Cana Galileii – Mântuitorul Hristos binecuvântează și ajută familia

- Formați grupuri de câte șase elevi. Fiecare grup va primi o coală de scris, care va trece pe la fiecare dintre voi. Pe foaie

veți nota unul dintre motivele pentru care credeți că numărul divorțurilor este în creștere.

- Activitate în grupuri. Exemple:

Grupul 1

1. infidelitatea unuia dintre soți;
2. violența în familie;
3. lipsa credinței în Dumnezeu;
4. lipsa dragostei dintre soți;
5. neajunsurile financiare;
6. nepotrivirea de caracter.

Grupul 2

1. cearta dintre soți;
2. absența din țară a unuia dintre soți;
3. intervenția bunicilor sau a altor persoane;
4. minciuna;
5. neîncrederea soților unul în celălalt;
6. lipsa unor preocupări religioase;

Grupul 3

1. mândria și prostia unora dintre soți;
2. inexistența puterii de a se ierta unul pe celălalt;
3. adresarea de cuvinte jignitoare în mod repetat;
4. bătăile repetate;
5. necredința în Dumnezeu;
6. lipsa unui loc de muncă.

- Unul dintre elevii din fiecare grup va citi răspunsurile. Fiecare răspuns va fi discutat, astfel încât să se realizeze clarificarea tuturor aspectelor, completarea anumitor cunoștințe, corectarea greșelilor. Profesorul poate adresa întrebări, precum: *Ce rol are consumul de alcool în declanșarea violenței în familie? Ce consecințe are violența în familie? Ce vă face să credeți că neajunsurile financiare*

pot determina divorțurile? Ce înțelegeți prin “nepotrivire de caracter”? Ce rol are credința în Dumnezeu în menținerea unității unei familii? Cum justificați intervenția unor persoane apropiate în rezolvarea problemelor unei familii? Ce activități credeți că ar trebui să se realizeze într-o familie pentru a se menține unitatea acesteia? Ce rol credeți că au copiii în menținerea unității unei familii? etc.

Aplicații

1. Tema: Tinerii și viața intimă

Utilizați metoda *masa rotundă simultană* pentru a afla părerea fiecărui elev referitor la răspunsul pe care l-ar da unei persoane care exercită presiuni asupra lor pentru a-și începe viața intimă înainte de căsătorie.

2. Tema: Concepții și practici străine spiritualității creștine ortodoxe

Utilizați metoda *masa rotundă simultană* pentru a afla părerea fiecărui elev referitor la propriile superstiții. Implicați elevii în identificarea de contraargumente pentru acestea.

3. Tema: Traficul de ființe umane

Utilizați metoda *masa rotundă simultană* pentru a afla părerea fiecărui elev referitor la modalitățile de diminuare a traficului de ființe umane, din perspectiva clienților.

1.5. Stabilirea succesiunii evenimentelor

Definiție: *Stabilirea succesiunii evenimentelor* este o metodă prin care se descoperă relațiile de cronologie/ succesiune existente în evenimentele prezentate de către profesor sau identificate de către elevi într-un text.

Etape în utilizarea metodei

1. Pe mai multe bilețele, profesorul scrie mai multe evenimente a căror succesiune poate fi stabilită de către elevi.

2. Bilețelele sunt extrase de către elevi, iar conținutul acestora este scris pe tablă de către profesor, pe o coloană, în ordinea în care au fost extrase.

3. Printr-o activitate de grup, elevii ordonează evenimentele notate pe tablă. Timp de lucru: 2-3 minute.

4. Printr-o activitate frontală este stabilită și notată pe tablă succesiunea corectă a evenimentelor.

5. Este indicat un anumit text, din manual sau de pe fișele de lucru, pe care elevii îl citesc și îl analizează din perspectiva succesiunii stabilite anterior. Timp de lucru: 3-4 minute.

Aspecte legate de utilizarea metodei

- Primele două etape în desfășurarea metodei pot fi înlocuite de notarea de către profesor pe o coală a evenimentelor legate de evenimentul respectiv, într-o ordine aleasă de el.
- La clasele mari, ordonarea se poate face în urma lecturării mai multor texte în care sunt prezentate evenimentele.
- Pentru o mai bună fixare a ordinii evenimentelor, acestea pot fi numerotate.
- În etapa a 4-a elevii vor fi solicitați să argumenteze ordonarea evenimentelor.

Exemplul 1

Tema: Moise – de la robie la libertate

- Profesorul notează pe cinci bilețele evenimente legate de eliberarea evreilor din robia egipteană.
- Un elev extrage bilețelele, de exemplu, în următoarea ordine:
 - a. moartea primilor născuți ai egiptenilor;
 - b. vizita lui Moise la faraon pentru a-i cere să elibereze poporul evreu;
 - c. ieșirea evreilor din robia egipteană;
 - d. ajungerea în țara lor, după patruzeci de ani;
 - e. trecerea prin mare, ca pe uscat;
 - f. primirea celor zece porunci, pe Muntele Sinai.
- Profesorul organizează clasa în grupe de câte patru elevi, care vor propune o ordonare a evenimentelor, pe o foaie, notând literele din fața acestora.
- Un elev raportor de la fiecare grupă va nota pe tablă succesiunea propusă de grupa respectivă.
- Se alege varianta corectă (în cazul nostru, b, a, c, e, f, d), care va fi trecută pe tablă, iar de către elevi în caiete, evenimentele fiind numerotate.
 1. vizita lui Moise la faraon pentru a-i cere să elibereze poporul evreu;
 2. moartea primilor născuți ai egiptenilor;
 3. ieșirea evreilor din robia egipteană;
 4. trecerea prin mare, ca pe uscat.
 5. primirea celor zece porunci, pe Muntele Sinai.
 6. ajungerea în țara lor, după patruzeci de ani;
- Profesorul poate indica elevilor să citească din Biblie, selectiv, aspecte legate de eliberarea evreilor din robia egipteană.

Exemplul 2

Tema: Sărbători domnești (cu dată fixă/ schimbătoare)

- Profesorul va pune pe un afiș într-o ordine aleasă de el icoanele sărbătorilor praznicelor împărătești.
- Profesorul prezintă elevilor sarcina de lucru: ordonarea icoanelor după prezența sărbătorilor în calendarul creștin, pe parcursul unui an bisericesc.
- Profesorul numește un elev care să aleagă icoana a cărei sărbătoare este prima după începutul anului bisericesc (icoana Nașterii Domnului).
- Se urmează același algoritm până la ultima sărbătoare (icoana Schimbării la față a Domnului Iisus Hristos).
- Ordinea icoanelor poate genera discuții referitoare la faptul că ordinea sărbătorilor nu coincide cu ordinea cronologică a desfășurării evenimentelor din viața Mântuitorului. Profesorul va lămurii pe scurt aceste aspecte (de exemplu, Sărbătoarea Botezului Domnului este trecută în calendar în calendar înainte de Sărbătoarea Întâmpinării Domnului Domnului).

Aplicații

1. Tema: Patimile, Răstignirea, Moartea și Îngroparea Domnului

- Pentru realizarea acestei aplicații, profesorul are nevoie de bilețele pe care sunt scrise evenimentele din Joia Mare și din Vinerea Mare, prezentate în lista de mai jos, două plăci de polistiren, câte una pentru fiecare zi, ace de gămălie.
- Prima etapă constă în identificarea evenimentelor petrecute în cele două zile. În acest sens, profesorul va citi cu voce tare evenimentele de pe bilețele. Dacă evenimentul este din Joia mare, elevii vor ridica mâna stângă, iar dacă este din Vinerea Mare, elevii vor ridica mâna dreaptă. Pentru situațiile în care un număr mare de elevi greșesc, profesorul va da varianta corectă. Profesorul va fixa bilețelele pe polistiren, unul sub celălalt, în ordinea în care le citește.

- După citirea bilețelor, va împărți clasa în două grupe, corespunzător celor două zile, și le va cere elevilor să ordoneze cronologic evenimentele din Joia/ Vinerea Mare.
- Va câștiga grupa care termină prima și care are cele mai puține greșeli.

Evenimente petrecute în Joia Mare și în Vinerea Mare, notate pe bilețele:

- Domnul Iisus Hristos este răstignit pe Golgota între doi tâlhari.
- Domnul merge să se roage în Ghetsimani împreună cu Apostolii.
- Apostolul Petru se leapădă de Domnul. Cântatul cocoșului îi amintește de cuvintele Mântuitorului.
- După trei ore de chinuri, Mântuitorul moare pe cruce.
- Domnul este prins de grupul de oameni condus de Iuda.
- Soldații constată moartea Lui.
- Pilat Îl găsește nevinovat și încearcă să-L salveze, dar mulțimile cer eliberarea lui Baraba.
- Caiafa îl condamnă la moarte, deoarece a considerat că Domnul Iisus Hristos a hulit numele lui Dumnezeu.
- Domnul Iisus Hristos judecat și condamnat la curtea arhiereului Caiafa.
- Domnul Iisus Hristos este condamnat la moarte, prin răstignire.
- Domnul participă cu ucenicii la ultima cină și instituie Euharistia.
- Soldații pecetluiesc piatra mormântului.
- Domnul este coborât de pe cruce și este pus în mormânt.
- Domnul le spune Apostolilor că toți Îl vor părăsi însă Petru Îl contrazice.
- Domnul Iisus Hristos este dus la Pilat, singurul care putea condamna la moarte pe cineva.
- Iuda este arătat drept vânzător.

2. Tema: Nașterea Domnului

Stabiliți succesiunea evenimentelor privind Nașterea Domnului prezentate în Sfânta Scriptură, în evangheliile după Matei și Luca.

1.6. Ciorchinele

Definiție: *Ciorchinele* se utilizează cu scopul de a stimula gândirea liberă, creativă și de tip divergent, de a sesiza conexiunile dintre idei, de a realiza noi asociații de idei, de a descoperi noi sensuri, semnificații, conotații.

Etape în utilizarea metodei

1. Scrierea unui cuvânt/ unei sintagme cheie la mijlocul tablei sau al foi de hârtie, în funcție de forma de organizare a activității: frontal, pe grupe sau individual.

2. Identificarea și scrierea altor cuvinte/ sintagme corelate cu cuvântul/ sintagma cheie în funcție de tema tratată, nivelul clasei, timpul disponibil etc.

3. Identificarea și realizarea conexiunilor dintre cuvinte/ sintagme, prin linii sau săgeți.

4. Prezentarea și discutarea “ciorchinelui”/ “ciorchinilor”. În situația în care activitatea s-a desfășurat individual, elevii au posibilitatea de a observa modul de gândire al colegilor asupra problemei aflată în studiu, de a compara propriile rezultate cu cele ale colegilor, de a-și susține punctul de vedere, de a-și îmbunătăți propriul mod de lucru.

Aspecte legate de utilizarea metodei

- Elevii vor fi îndrumați să noteze toate ideile pe care le au referitor la cuvântul/ sintagma cheie, să realizeze cât mai multe conexiuni între idei, fără însă a face judecăți de valoare.
- Dacă este cazul, profesorul va indica în prealabil anumite informații care să-i ghideze pe elevi, situație în care se va realiza un *ciorchine semidirijat*.

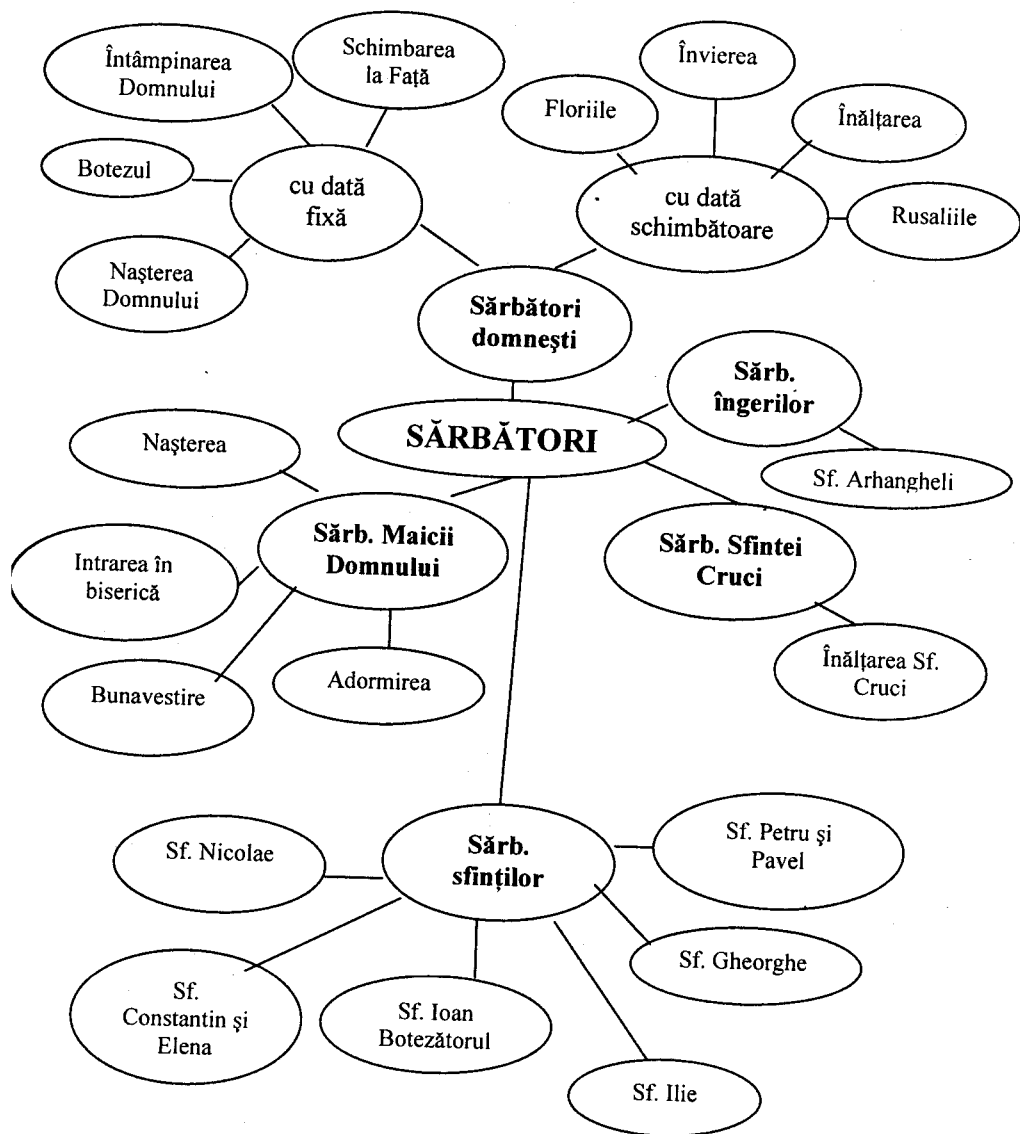
Exemplu

Tema: Despre sărbători – împărțirea și importanța lor

Împărțirea sărbătorilor se poate face prin intermediul unui ciorchine semidirijat, astfel:

- se prezintă elevilor sintagma cheie: *sărbători* (pe care profesorul o scrie în mijlocul tablei) și se solicită acestora să noteze pe o foaie toate sărbătorile care le vin în minte, timp de un minut;
- se solicită elevilor să enumere sărbătorile notate pe foaie, fără a le repeta pe cele numite deja;
- profesorul le notează pe tablă, anticipând împărțirea acestora;
- din discuții cu elevii se desprinde criteriul de clasificare – persoana căreia îi este adresată – pornind de la exemplele propuse;
- între cuvântul cheie și exemplele de sărbători, profesorul scrie corespunzător: sărbători domnești (cu dată fixă și cu dată schimbătoare), sărbători în cinstea Maicii Domnului, sărbători în cinstea sfinților, sărbători în cinstea sfinților îngeri, sărbători în cinstea Sfintei Cruci;
- se realizează ciorchinele;
- se completează ciorchinele, pentru a avea pe tablă împărțirea și exemplele de sărbători;
- elevii vor “citi” ciorchinele;
- în funcție de timpul avut la dispoziție se pot realiza discuții referitoare la legătura dintre sărbători în cursul anului bisericesc.

(În exemplul dat de noi, spațiul nu permite realizarea unui ciorchine complet!)

Aplicații

1. Tema: Traficantul și victima – portretele religios morale

- Împărțiți clasa în șase grupe de elevi.
- Fiecare grupă va realiza un ciorchine pentru sintagma cheie: traficantul.
- Raportorul fiecărei grupe va prezenta în fața clasei ciorchinele propus.
- Analizați în mod formativ diferențele care apar între ciorchini.

2. Realizați ciorchini la diferite teme, pentru următoarele sintagme cheie, care reprezintă aspecte ale vieții sociale, cu impact asupra vieții religios-morale a oamenilor:

- avort;
- violență;
- intoleranță;
- droguri;
- alcool;
- tutun;
- bani;
- zodiac;
- vrăjitorie;
- superstiții;
- adulter;
- desfrânare;
- egoism.

3. Tema: Biserica – obiecte de cult

Citiți textul următor și completați ciorchinele de mai jos, al cărui cuvânt cheie este *obiecte de cult*, cu obiectele de cult care se află în cele trei părți ale bisericii.

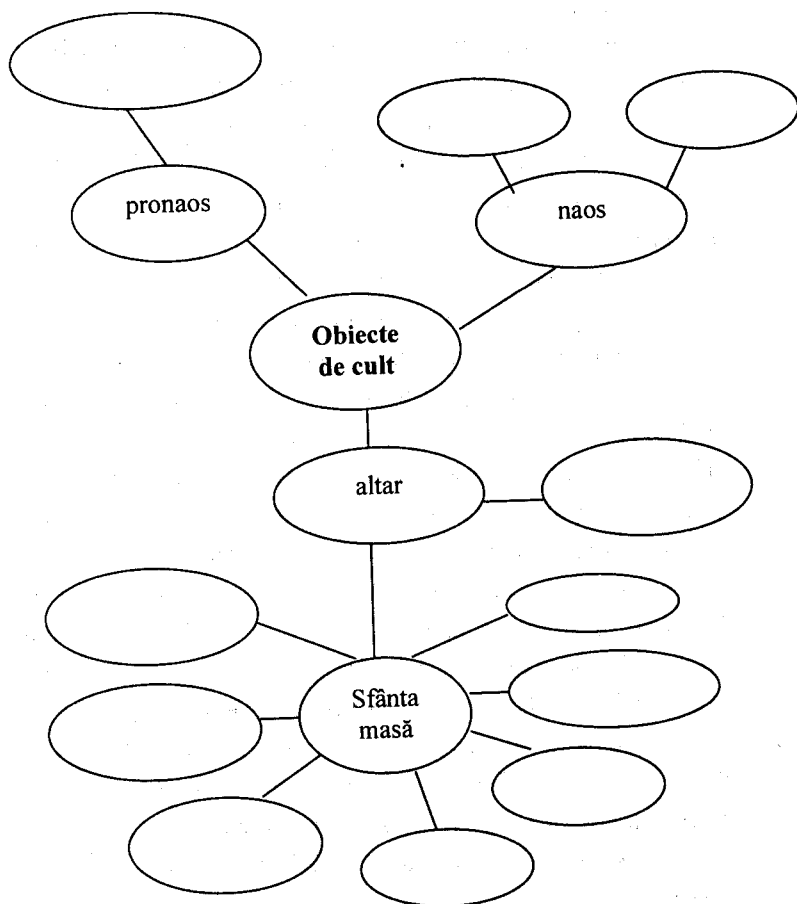
Ioana și Cristina s-au hotărât să meargă în duminica următoare la biserică. Ele și-au propus ca, după slujbă, să identifice obiectele de cult despre care au învățat la ora de religie.

În pronaos, într-un colț era cristelnița. Niciodată nu o priviseră cu atâta interes. Era suficient de mare ca să poată fi afundat un copil în ea, pentru a fi botezat.

În naos s-au închinat la icoana de pe tetrapod. De asemenea, au văzut prapurii. Ioana și-a amintit că la înmormântare, la binecuvântarea holdelor și la înconjurarea bisericii în Vinerea Mare și la Paști, prapurii sunt ținuti în mâini, asemenea unor steaguri.

Ajunse în fața sfântului altar, l-au rugat pe preot să le dea voie să se uite prin ușa deschisă la obiectele care se află în cea mai sfântă încăpere a bisericii. S-au apropiat cu sfială de ușă și au privit la obiectele de pe sfânta masă. Bucata de pânză frumos împăturită era, cu siguranță, sfântul antimis. Apoi au văzut o cruce, Sfânta Evanghelie, sfeșnice cu lumânări și o bisericuță în miniatură. Cristina i-a spus în șoaptă Ioanei că acea bisericuță este sfântul chivot. Tot pe sfânta masă, la Sfânta Liturghie sunt așezate și sfântul potir, din care le-a împărțășit părintele, și sfântul disc. În spatele sfintei mese au văzut crucea răstignirii. Și-au amintit că, la un anumit moment din slujba din Joia Mare, seara, preotul ia crucea în spate și o scoate în mijlocul bisericii. Acolo rămâne până în seara din Vinerea Mare.

Ce multe lucruri au reușit să vadă! Acum, că știu de la religie și importanța acestor obiecte, vor fi mult mai atente atunci când merg la biserică.

1.7. Termenii-cheie inițiali

Definiție: Metoda *Termenii-cheie inițiali* constă în actualizarea cunoștințelor/ conceptelor învățate anterior și în stabilirea de relații între acestea în vederea înțelegerii conținutului lecției noi.

Etape în utilizarea metodei

1. Profesorul alege dintr-un text/ conținut 4-6 termeni cu o semnificație deosebită pentru tema lecției, care pot fi scriși pe tablă.

2. În perechi, elevii vor discuta despre relația logică, cronologică sau de cauzalitate care poate să existe între acești termeni. Timp de lucru: 3-4 minute.

3. După ce elevii au formulat concluziile privind legătura între termenii indicați, vor citi cu atenție textul indicat de către profesor, evidențiind relația care există în text între termenii cheie. Concluzia desprinsă după citirea textului va fi comparată cu cea anticipată de ei în etapa anterioară. Timp de lucru: 5-7 minute.

Concluziile activității vor fi fructificate de către profesor în funcție de etapa din lecție în care este utilizată această metodă.

Aspecte legate de utilizarea metodei

- Pentru ca utilizarea metodei *Termenii-cheie inițiali* să contribuie la dezvoltarea capacității elevilor de a descoperi o posibilă legătură între termenii indicați, este necesară dezvoltarea atenției și a interesului acestora față de activitatea desfășurată. Acest lucru se poate realiza prin prezentarea activității care urmează să fie desfășurată.
- În lecția tradițională se poate utiliza în etapa actualizării cunoștințelor, în pregătirea pentru lecția nouă, în fixare, în apreciere, asociere, generalizare, situație în care se poate cere elevilor să elaboreze un *ciorchine* cu ajutorul termenilor cheie menționați.

- La clasele mici, termenii-cheie inițiali pot fi desprinși și în urma observării unor ilustrații care vor facilita imaginarea de către elevi a textului care urmează să fie citit/ analizat.
- Lista de termeni poate fi completată de elevi la sfârșitul activității.

Exemplu

Tema: Apostolatul creștin – expresie a credinței lucrătoare

- Anunțarea subiectului activității: În activitatea pe care o vom desfășura astăzi vom afla cum fiecare om este chemat să devină un *apostol* prin trăirea credinței creștine, prin slujirea aproapelui.

- Sarcini de lucru: Împreună cu colegul de bancă discutați despre relația dintre termenii următori: *iubirea aproapelui, credință, fapte, apostolat creștin, virtute, mântuire*. Timp de lucru 2-3 minute. Elaborați împreună un scurt text, care să sintetizeze concluziile desprinse. Timp de lucru, 5 minute.

- Lecturarea a 2-3 texte:

- “Pentru a ajunge la mântuire, trebuie să respectăm poruncile divine, printre care se numără și porunca iubirii aproapelui. Prin credință și fapte bune, orice om ar putea ajunge în Împărăția lui Dumnezeu. Iubirea aproapelui este o formă de apostolat creștin, dar și o virtute.”

- “Mântuitorul Iisus Hristos ne învață că un bun creștin trebuie să-și iubească aproapele. Iubirea față de aproapele este dovedită prin fapte, iar acestea, împreună cu credința, îl ajută pe creștin să se mântuiască. Prin apostolatul creștin se dobândește virtutea, care îl ajută pe om să se mântuiască.”

- “Iubirea aproapelui este o formă de apostolat creștin, prin care oamenii își dovedesc credința în Dumnezeu. Fără fapte bune oamenii nu dobândesc virtuțile și nu se pot mântui.”

- Citirea textului lecției, din manual.

- Desprinderea de către elevi a relației dintre termenii prezentați, în urma lecturii textului.

Exemplu

Iubirea aproapelui este o poruncă dată oamenilor de Dumnezeu, dar și o dovadă a credinței manifestate prin fapte. Apostolatul creștin reprezintă una dintre acțiunile omului, prin care se realizează, pe de o parte, slujirea semenilor, iar pe de alta, comuniunea de iubire cu aceștia. Practicată în mod constant, din iubire față de Dumnezeu și de semenii, slujirea aproapelui devine o virtute care îl ajută pe om să dobândească mântuirea.

- Compararea concluziilor desprinse inițial de elevi cu relația dintre termeni desprinsă din textul citit.
- Identificarea de către elevi a altor termeni cheie, precum: apostolat social, *Liturghia fratelui*, diaconie.

Aplicații

1. Tema: Monahismul creștin

Alcătuți un text cu următorii termeni: dragoste de Dumnezeu, feciorie, ascultare, sărăcie, călugăr, mănăstire.

2. Tema: Libertate și responsabilitate în lumina dreptei credințe

Alcătuți un text cu următorii termeni: libertate, autoritate, responsabilitate, libertinaj, predestinație, fatalism.

3. Tema: Sfânta cruce – sensul ei spiritual

Alcătuți un text cu următorii termeni: cruce, suferință, răbdare, credință, nădejde. Profesorul poate prezenta elevilor un set de imagini care să susțină termenii cheie inițiali.

2. METODE ACTIVE UTILIZATE ÎN REALIZAREA SENSULUI

Predarea-învățarea activă la religie presupune utilizarea unor metode care să îl pună pe elev în situația de învățare individuală și/sau în grupuri mici, orientată spre asimilarea de cunoștințe, spre punerea în practică a acestora, spre manifestarea unor comportamente și atitudini, spre dezvoltarea abilităților de comunicare, spre dezvoltarea puterii de argumentare, spre rezolvarea unor situații-problemă cu care se confruntă în realitate, spre dezvoltarea capacității de organizare a informației noi.

2.1. SINELG

“Sistem interactiv de notare pentru eficientizarea lecturii și gândirii”

Definiție: *SINELG* este o metodă prin care se urmărește dezvoltarea capacității elevilor de identificare și înțelegere a conținutului de idei al unui text, pentru o învățare eficientă.

Etape în utilizarea metodei

1. Profesorul va anunța tema care urmează să fie discutată, demersul didactic care va fi urmat și textul pe care-l vor avea de lecturat. Înainte de lecturarea textului, elevii vor nota tot ceea ce știu sau ceea ce cred că știu despre tema/subiectul textului care urmează să fie citit.

Ideile notate de elevi vor fi apoi sistematizate și notate pe tablă, sau pe o folie de retroproiector. Neconcordanțele de opinii vor fi discutate în vederea obținerii unui acord minim referitor la ceea ce se notează.

2. Elevii vor citi cu atenție textul, iar pe marginea acestuia (sau pe o coală de hârtie) vor face unele mențiuni, cu o anumită semnificație privind propria înțelegere a mesajul textului:

- vor *bifa* (“√”) pe marginea textului, în cazul în care conținutul de idei confirmă noțiunile deja cunoscute sau pe cele considerate cunoscute;

- vor pune un *plus* (“+”) pe marginea textului care conține o informație nouă pentru ei;
- vor pune un *minus* (“-”) pe marginea textului care contrazice sau diferă de ceea ce știau ei;
- vor pune un *semnul întrebării* (“?”) acolo unde apar idei neclare, confuze sau despre care doresc să afle mai multe aspecte.

3. După lecturarea textului și o scurtă analiză asupra mențiunilor făcute pe marginea textului, elevii revin la lista de idei realizată înaintea lecturii și discută în grupuri de 2-4 colegi, modul în care cunoștințele lor inițiale s-au confirmat sau nu prin lectura realizată.

Pentru a sistematiza mențiunile făcute în urma lecturii, se va completa un tabel cu patru coloane, corespunzător celor patru semne utilizate în notările de pe marginea textului, după modelul de mai jos:

√	+	-	?

4. Discuția finală, condusă de profesor și realizată prin contribuția tuturor participanților, va avea rolul de a elucida aspecte rămase neclarificate (dacă este cazul se vor avea în vedere și alte surse de documentare) și de a evidenția progresul dobândit în ceea ce privește dobândirea de noi cunoștințe.

Aspecte legate de utilizarea metodei

- Cunoștințele dobândite anterior de către elevi sunt actualizate și valorificate drept bază de lucru pentru lecturarea textului.
- Este important ca în prima etapă elevii să scrie tot ceea ce știu despre temă/ subiect.
- În cazul în care profesorul constată faptul că elevii nu au menționat anumite aspecte esențiale privind înțelegerea corespunzătoare a

textului, va canaliza gândirea acestora prin întrebări euristice, astfel încât să poată fi atinse obiectivele vizate.

- În funcție de particularitățile de vârstă și intelectuale ale elevilor, numărul semnelor poate fi mai mic, limitându-se la semnul plus (“+”) pentru *asta știm*, iar semnul minus (“-”) pentru *asta nu știm*.

Exemplu

Tema: Libertate și responsabilitate în lumina credinței

Pornind de la textul următor evidențiați problema libertății cu care a fost înzestrat omul, utilizând metoda SINELG: “Omul a fost făcut la început având cugetarea mai presus de păcat și de patimi, dar nu și cu totul incapabil să se abată spre ceea ce ar fi voit. Dumnezeu a socotit că e drept să-i încredințeze omului însuși frânele propriilor voinți și să îngăduie pornirilor lui libere să facă ceea ce le place. Virtutea trebuia să fie liber aleasă și să nu fie fructul necesității, nici să fie ținută să nu cadă, de legile firii.” (Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinare și slujire în duh și adevăr*)

√	+	-	?
• omul a fost creat de Dumnezeu la început omul avea un alt raport cu Dumnezeu	• virtutea se bazează pe libertate • la început, omul avea cugetarea mai presus de păcat	• omul nu a fost creat cu incapacitatea de a păcătui	• omul a fost înzestrat de Dumnezeu cu libertate • sensurile libertății pot fi înțelese diferit

Aplicații

1. Tema: Sfințirea vieții și a naturii înconjurătoare – Ierurgiile

- Utilizați metoda SINELG în desprinderea de către elevi a conținutului de idei din următorul text (elevii vor nota pe marginea textului ceea ce știau referitor la sfințirea unei biserici și ceea ce nu știau):

Elena și Petru merg în fiecare duminică la biserică, împreună cu părinții lor. Astăzi însă este un eveniment deosebit: sfințirea bisericii noi, construite de curând. Biserica cea veche era foarte mică și devenise neîncăpătoare. Au așteptat acest eveniment încă de la slujba de sfințire a locului pe care urma să se construiască biserica.

Părintele le-a explicat că slujba de sfințire a unei biserici o poate face doar episcopul. Întrucât venirea episcopului într-o parohie este un eveniment deosebit de important, cei doi frați au mers la biserică devreme, pentru a participa la întreaga slujbă oficiată. Abia își stăpâneau curiozitatea.

Înainte de Sfânta Liturghie, toți cei prezenți au ieșit din biserică, pentru a participa la prima parte a slujbei de sfințire. Cealaltă parte s-a desfășurat în interiorul bisericii, cel mai important moment fiind sfințirea mesei din altar. La sfințirea bisericii se folosește Sfântul Mir și apă sfințită.

La sfârșitul Sfintei Liturghii, au ascultat cuvântul de învățătură rostit de episcop. Elena și Petru au înțeles cât de important este ca oamenii să aibă biserică, să fie cuviincioși și să nu vorbească în biserică, să fie atenți la slujbe, să cânte, să se roage, deoarece acest loc sfânt este casa lui Dumnezeu.

Atunci Elena și Petru au aflat că sfințirea unei biserici este o ierurgie foarte importantă, deoarece dintr-o simplă construcție, biserica devine “casa lui Dumnezeu”.

2. Tema: Cinstirea Sfintei Cruci

Îndrumați elevii în realizarea planului de idei al lecției *Cinstirea Sfintei Cruci*, utilizând metoda SINELG.

2.2. Unul stă, trei circulă

Definiție: Metoda *Unul stă, trei circulă* este utilizată pentru dezvoltarea capacității elevilor de analiză și evaluare a unor idei și a abilității de a prezenta celor din jur rezultatele obținute de grupul din care fac parte.

Etape în utilizarea metodei

1. Organizarea elevilor pentru rezolvarea problemei/ sarcinii de lucru, prin împărțirea clasei în grupuri de 3-4 elevi și numerotarea grupurilor și a elevilor din fiecare grup.

2. Rezolvarea problemei/ sarcinii de lucru, de către fiecare grup.

3. Rotirea elevilor, astfel: un elev rămâne pe loc (de exemplu, elevul cu numărul 1), ceilalți trei se mută fiecare în grupuri diferite, ocupând în grupurile respective, locul pe care l-au avut în grupul inițial.

De exemplu, pentru șase grupuri, fiecare cu câte patru elevi, la prima rotație, grupurile vor fi alcătuite conform tabelului:

Grupul	Locul ocupat/ grupul din care provine			
I	1/ I	2/ VI	3/ V	4/ IV
II	1/ II	2/ I	3/ VI	4/ V
III	1/ III	2/ II	3/ I	4/ VI
IV	1/ IV	2/ III	3/ II	4/ I
V	1/ V	2/ IV	3/ III	4/ II
VI	1/ VI	2/ V	3/ IV	4/ III

Elevul care rămâne pe loc explică noilor sosiți rezultatele la care a ajuns grupul său, apoi se fac comentarii pe marginea celor prezentate.

4. Revenirea în grupurile inițiale, discutarea celor constatate în urma activităților din grupurile vizitate, prin sublinierea asemănărilor și deosebirilor față de propriul lor rezultat, rediscutarea problemei și desprinderea concluziilor.

Aspecte legate de utilizarea metodei

- Utilizarea eficientă a acestei metode conduce și la formarea capacității elevilor de restructurare și adaptare a conținutului, pe baza informații noi obținute de la colegi.
- Este necesară precizarea clară a intervalelor de timp și coordonarea elevilor la deplasarea dintr-un grup în altul.
- Pentru ca această metodă să fie utilizată cu succes este necesar ca nivelul intelectual al elevilor care formează grupurile respective să fie omogen, deoarece rezolvarea problemei/sarcinii de lucru solicită din partea lor atenție, putere de analiză și evaluare a unor idei, abilitatea de a prezenta ideile propriului grup.

Exemplu

Tema: Sfântul Dimitrie cel Nou

- În rugăciunea numită *Acatist*, închinată Sfântului Dimitrie cel Nou, se face referire la diferite aspecte din viața acestuia, care apar în exemplele de mai jos:
 1. Bucură-te, împlinitorul poruncilor lui Dumnezeu;
 2. Bucură-te, că ne-ai lăsat nouă trupul tău sfințit;
 3. Bucură-te, veselia cea nepovestită a părinților fetei;
 4. Bucură-te, că trăim în țara noastră sub a ta bună ocrotire.
- Organizați clasa în grupe de câte patru elevi și numerotați elevii și grupele.
- Pornind de la viața Sfântului Dimitrie, fiecare grup va analiza cele patru aspecte, urmărind:
 1. viața de sfințenie dusă de Sfântul Dimitrie;
 2. neputrezirea trupului Sfântului;
 3. minunea vindecării fetei bolnave în urma găsirii moaștelor;
 4. prezența moaștelor Sfântului Dimitrie la Catedrala Patriarhală din București și minuni făcute la racla moaștelor Sfântului Dimitrie.

- Rezolvați sarcinile de lucru, urmând etapele metodei *Unul stă, trei circulă*, conform instrucțiunilor date de profesor.

Aplicații

1. Tema: Creștinismul în contextul religiilor lumii

Realizați prin metoda *Unul stă, trei circulă* o analiză comparativă a personalității întemeietorilor următoarelor religii: creștinism, iudaism, islamism, budism, evidențiind următoarele aspecte: etape ale vieții (1), modul de propovăduire (2), viața morală (3), textele sacre (4).

2. Tema: Pildele rostite de Mântuitorul (lecție de sinteză)

Utilizând metoda “Unul stă, trei circulă”, analizați pildele studiate la ora de religie și propuneți în cadrul grupului cel puțin un titlu care să sintetizeze mesajul principal.

Pilda	Titluri posibile
1. <i>Pilda fiului risipitor</i>	
2. <i>Pilda samarineanului milostiv</i>	
3. <i>Pilda celor zece fecioare</i>	
4. <i>Pilda neghinei</i>	

La finalul aplicației, notați pe tablă și în caiete, într-un tabel, cele mai reprezentative titluri.

2.3. Cubul

Definiție: *Cubul* este o metodă de studiere și prezentare din mai multe perspective a unui subiect/ a unei teme. Prin utilizarea acestei metode, se oferă elevilor posibilitatea de a-și dezvolta competențele necesare explorării și abordării unui subiect sau a unei situații, prin abordări complexe și integratoare.

Etape în utilizarea metodei

1. Pe fețele unui cub se notează cuvintele: Descrie, Compară, Analizează, Asociază, Aplică, Argumentează (care corespund nivelelor specificate în taxonomia lui B. Bloom).

2. Este anunțată tema lucrării.

3. Clasa este împărțită în grupe de elevi, fiecare dintre acestea urmând să trateze tema pe baza celor șase sarcini/ instrucțiuni scrise pe fețele cubului, în ordinea indicată de profesor. Dacă resursele de timp nu permit ca fiecare grup să rezolve toate cele șase sarcini/ instrucțiuni, fiecare grup va primi câte una dintre acestea, aleasă prin diferite moduri (folosirea cubului drept zar, numirea de către profesor, opțiunea unui grup pentru o anumită cerință etc.).

4. Prin discuții în comun, membrii fiecărui grup identifică ideile care pot susține rezolvarea cerinței:

- 1) descriere (prezentarea aspectelor exterioare ale obiectelor, fenomenelor etc.);
- 2) comparare (identificarea asemănărilor și deosebirilor cu alte obiecte, aspecte etc.);
- 3) asociere (realizarea de conexiuni cu alte teme);
- 4) analiză (părțile componente, construcția etc.);
- 5) aplicare (utilitatea, finalitatea etc.);
- 6) argumentare (susținerea cu argumente a unei afirmații).

5. Fiecare grup elaborează o lucrare (un text, un desen etc.) prin care se răspunde sarcinii/ sarcinilor de învățare primite și o prezintă clasei.

Aspecte legate de utilizarea metodei

- Pentru a contribui la formarea capacității elevilor de a studia și prezenta din perspective diferite un anumit subiect, este necesară prezentarea unei probleme reale și cu un impact semnificativ pentru un anumit colectiv de elevi.
- Cele șase sarcini pot fi rezolvate și individual de fiecare elev.
- În utilizarea metodei la elevii mici este necesară explicarea sarcinilor/ instrucțiunilor (Describe – Cum arată?; Compară – Cu cine/ cu ce se aseamănă?/ De cine/ De ce diferă?; Asociază – Cu ce poate fi pus în legătură?; Analizează – Ce părți are? care sunt caracteristicile acestora?; Aplică – Cum poate fi pus în practică?/ La ce este utilă?; Argumentează – De ce este bun/ rău? De ce este/ nu este deosebită?).
- În cazul rezolvării unei singure sarcini, la sfârșitul activității elevii își vor nota în caiete sarcinile/ instrucțiunile primite de colegi și rezolvarea acestora.
- Completarea fețelor cubului poate fi realizată și pe parcursul desfășurării activității didactice, în diferite etape ale acesteia.
- Elevii pot utiliza diferite surse în completarea fețelor cubului: manuale, hărți, diagrame, imagini etc.

Exemplu

Tema: Biserica – părți componente

- Se împarte clasa în șase grupe de elevi. Fiecare grupă va primi o ilustrație, care reprezintă o biserică înconjurată de diferite clădiri, și un cub, pe fețele căruia este notată câte o cerință corespunzător celor șase nivele:
 1. Describe biserica pe care o observi în imagine.
 2. Prin ce se deosebește biserica de celelalte clădiri care apar în ilustrație?
 3. Cu ce poate fi pusă în legătură prin forma pe care o are?
 4. Ce fac creștinii la biserică?

5. Care sunt părțile componente ale bisericii?
6. De ce credeți că este important ca oamenii să aibă biserică?
 - Profesorul va face șase bilețele numerotate de la 1-6 și va cere reprezentanților fiecărei grupe să extragă câte un bilețel. Numărul de pe bilețel reprezintă numărul sarcinii care va trebui rezolvată de grupa respectivă, timp de cinci minute.
 - Câte un reprezentant din fiecare grupă va prezenta răspunsul la cerința primită.
 - Cu ajutorul profesorului se va da forma finală a răspunsurilor, care vor fi trecute pe tablă într-un tabel cu șase coloane, iar de către elevi pe cubul propriu, corespunzător numărului cerinței, de exemplu:
 1. O clădire înaltă, cu turle, unde oamenii merg să se roage.
 2. Are cruci pe turle, iar pe pereți sunt reprezentați sfinți și imagini religioase.
 3. Prin forma pe care o are poate fi asociată cu o cruce sau cu o corabie.
 4. Creștinii merg la biserică pentru a participa la sfintele slujbe.
 5. Părțile componente sunt: pronaos, naos și altar.
 6. Prin slujbele care se săvârșesc la biserică, creștinii primesc de la Dumnezeu harul Duhului Sfânt.

Aplicații

1. Tema: Traficul de ființe umane

- Fiecare aveți câte un cub. Timp de opt minute, rezolvați în caiete sarcinile aflate pe fiecare față a cubului, referitor la fenomenul traficului de ființe umane.
 1. *Describe* fenomenul traficului de ființe umane!
 2. *Compară* fenomenul traficului de ființe umane cu alte fenomene sociale, din diferite perspective ale acestuia!
 3. *Asociază* traficul de ființe umane cu vânzarea unui produs la piață!

4. *Aplică* unele cunoștințe referitoare la traficul de ființe umane în identificarea indiciilor care sugerează potențialul pericol de a deveni victimă!

5. *Analizează* repartitia pe zone geografice/ pe vârste a victimelor repatriate!

6. *Argumentează* pro sau contra afirmația: “Clienții reprezintă unul dintre factorii determinanți ai traficului de ființe umane”!

- Organizați-vă în echipe de câte patru elevi și discutați despre ideile scrise de fiecare în caiete și formulați o idee comună pentru fiecare cerință.

- Împărțiți tabla/ foaia de caiet în șase coloane și notați pe rând ideile formulate de fiecare echipă (se vor evita răspunsurile repetitive).

- Completați cu ajutorul profesorului informațiile pentru fiecare față a cubului.

- Recitiți informațiile din fiecare coloană (după completarea fiecărei coloane sau la final).

2. Tema: Persecuțiile împotriva creștinilor

Rezolvați prin metoda *Cubul*, următoarele sarcini didactice:

1. *Describe* modul în care a fost persecutat Sfântul Apostol Petru!

2. *Compară* modul în care a fost martirizat Sfântul Apostol Petru, față de Sfântul Apostol Andrei!

3. *Asociază* persecuțiile împotriva creștinilor cu formele de persecuție la care sunt supuși creștinii zilelor noastre (de exemplu, dacă îți faci cruce atunci când treci pe lângă o biserică și trebuie să înfrunți ironia celor din jur)!

4. *Aplică* cunoștințele referitoare la persecuțiile împotriva creștinilor în explicarea semnificației unor sărbători închinare sfinților martiri.

5. *Analizează* zonele geografice în care au existat martiri, utilizând o hartă a Imperiului Roman între secolele I-IV!

6. *Argumentează* următoarea expresie: “Prin martiriu, creștinii se aseamănă cu Domnul Iisus Hristos.”!

2.4. Metoda photolangage

Definiție: Metoda photolangage constă în prezentarea unui ansamblu de ilustrații variate (fotografii, desene etc.) pe o anumită temă, în scopul facilitării conversației pe tema dată.

Metoda photolangage se bazează pe faptul că o ilustrație poate reprezenta un obiect de proiecție, ceea ce înseamnă că cel care o alege în virtutea unor detalii îi atribuie anumite proprietăți care există în subconștientul său. În acest mod, ilustrația devine o proiecție a celui care o alege, dar rămâne în același timp un obiect care îl reprezintă din exterior. Discutând despre ceea ce văd într-o anumită ilustrație, elevii discută practic despre ei înșiși. Materialul ilustrativ utilizat trebuie să fie diversificat, suficient de sugestiv, să fie plasat astfel încât să poată fi observat de toți elevii din clasă.

Etape în utilizarea metodei

1. Prezentarea obiectivului și a modului de desfășurare a activității.

2. Selecția individuală: este etapa în care se afișează imaginile, iar fiecare elev le privește și se oprește asupra uneia dintre acestea. Astfel, aceeași imagine poate fi aleasă de mai mulți elevi.

3. Discutarea ilustrațiilor, pe baza alegerilor individuale. În această etapă, fiecare elev motivează alegerea făcută. În situația alegerii aceleiași imagini de către mai mulți elevi, fiecare va expune pe rând motivul alegerii. Discuțiile pot fi mai ample, în funcție de timpul avut la dispoziție. Se va discuta și pe marginea imaginilor care, eventual, nu au fost alese de elevi. Pe tot parcursul acestei etape, profesorul poate dinamiza discuția prin întrebări al căror răspuns să evidențieze cât mai multe aspecte legate de problematica respectivă. Dacă timpul permite, în această etapă poate fi citită o scurtă povestire, urmată de identificarea aspectelor esențiale legate de tema discuțiilor.

4. Selecția colectivă și evaluarea activității realizate în comun. În această etapă, de comun acord, se alege o imagine din cele prezentate,

apoi se organizează o activitate didactică (se creează o povestire în lanț, se organizează un joc de rol, se scrie un scurt text) și se evaluează rezultatele acțiunii desfășurate în comun.

Aspecte legate de utilizarea metodei

Întrucât metoda photolangage se utilizează cu scopul exprimării reprezentărilor individuale și colective despre un anumit subiect precizat, utilizarea ei la religie este indicată în următoarele situații:

- pentru a identifica locul ocupat de activitățile religioase în preocupările elevilor;
- pentru a identifica: preferințele elevilor pentru anumite tipuri de joc (mai ales în acțiunile menite să diminueze diferite tipuri de violență între elevi), sărbătoarea favorită (religioasă sau laică);
- pentru confruntarea reprezentărilor pe teme precum muzica favorită, modelul favorit.

Exemplu

Tema: Duminica, sărbătoarea săptămânală a creștinilor

Se poate utiliza metoda photolangage cu scopul exprimării de către elevi a reprezentărilor individuale și colective privind modul de respectare a acesteia:

1. afișarea unui set de imagini reprezentând diferite acțiuni de cinstire/ necinstire a duminicii (participarea la biserică, vizitarea unor bolnavi, citirea Bibliei, drumeții, ascultarea muzicii, vizionarea unor emisiuni TV, realizarea de activități casnice, jocuri sportive, întâlniri cu prietenii etc.) și alegerea de către fiecare – în urma observării acestora – a unei imagini favorite sau care le amintește de o întâmplare din viață, cu semnificație pentru tema dată.
2. justificarea de către fiecare elev a alegerii făcute. Vor fi evidențiate activitățile prezentate în imaginile alese în mod frecvent, iar pentru alegerile de imagini care reprezintă

activități prin care se încalcă porunca a IV-a din Decalog, se vor discuta aspectele respective.

3. descrierea imaginilor care nu au fost alese de elevi, relativ la tipul acestora, caracterul lor. Elevii vor fi puși în situația de a prezenta și alte activități cu caracter religios-moral care nu sunt reprezentate în imagini, din aspectele concrete ale vieții. În funcție de timpul avut la dispoziție, profesorul poate citi o povestire privind tema aleasă sau mărturiile unor oameni privind importanța Duminicii pentru viața spirituală a omului.

4. alegerea de comun acord a unei imagini reprezentative pentru ceea ce înseamnă sărbătorirea Duminicii și învățarea unei cântări din Sfânta Liturghie.

Aplicații

1. Tema: Muzica în viața tinerilor

- Pentru a afla genul de muzică preferat de elevi și măsura în care muzica este o pasiune pentru ei, utilizați metoda photolangage, cu ajutorul unor imagini care reprezintă: un cor bisericesc, un ansamblu coral (de exemplu, Madrigalul), un instrumentist, o orchestră, un foc de tabără în jurul căruia tinerii cântă, formații pe diferite genuri de muzică, un tânăr cântând și dansând singur în cameră, tineri cântând la o distracție, un tânăr ascultând muzică pe stradă ș.a.

2. Tema: Despre prietenie

- Pentru a identifica tipurile de violență prezente în școală, utilizați metoda photolangage, cu ajutorul unor imagini care reprezintă elevi (fete și băieți) în diferite ipostaze ale manifestărilor violente: bătaia, amenințarea, îmbrâncirea, cearta, aruncarea de obiecte spre o persoană, distrugerea mobilierului, jocuri violente etc.

2.5. Controversa academică

Definiție: Metodă generatoare de dezbateri, *Controversa academică* contribuie la antrenarea elevilor și la participarea activă a acestora la discuții, mai întâi în perechi, apoi în fața colegilor.

Etape în utilizarea metodei

1. Prezentarea subiectului dezbaterii printr-o lectură, prin studiu de caz etc.

2. Adresarea unei întrebări care presupune un răspuns binar (da-nu, adevărat-fals).

3. Organizarea clasei în echipe de câte patru elevi, iar în cadrul echipei, gruparea în perechi de câte doi elevi (P) care să argumenteze un răspuns “pro”, respectiv “contra” (C). Este recomandat ca împărțirea elevilor să se facă pe baza opțiunilor exprimate de aceștia.

P ₁	P ₁	C ₁	C ₁
----------------	----------------	----------------	----------------

P ₂	P ₂	C ₂	C ₂
----------------	----------------	----------------	----------------

P ₃	P ₃	C ₃	C ₃
----------------	----------------	----------------	----------------

4. Discutarea/ lucrul împreună în cadrul perechilor pentru a argumenta un răspuns “pro”, respectiv “contra”, la întrebare (timp de lucru: 5-6 minute).

5. Regruparea elevilor, astfel: membrii perechii “pro”, respectiv “contra”, din fiecare echipă se despart și formează o altă pereche, cu un coleg din altă echipă care a susținut la rândul lui poziția “pro”, respectiv “contra”, alături de care își compară/ întărește argumentarea (timp de lucru: 4-5 minute).

P ₁	P ₂	C ₁	C ₂
----------------	----------------	----------------	----------------

P ₂	P ₃	C ₂	C ₃
----------------	----------------	----------------	----------------

P ₁	P ₃	C ₁	C ₃
----------------	----------------	----------------	----------------

6. Reunirea perechilor inițiale pentru a-și compara și completa argumentele, pe care le susțin apoi în grupurile de patru elevi, formate inițial (timp de lucru: 6-8 minute).

7. Susținerea în fața clasei a argumentelor “pro” și “contra”, pentru a fi exprimat un punct de vedere unitar asupra subiectului discutat (timp de lucru: 5-6 minute).

Aspecte legate de utilizarea metodei

- Este recomandată mai ales atunci când profesorul dorește să afle care este puterea de argumentare a elevilor, în cazul unui subiect controversat.

Exemplu

Tema: Traficul de ființe umane

1. În urma discuției cu persoanele victime ale traficului de ființe umane repatriate, s-a constatat că o parte dintre acestea au consimțit la practicarea prostituției înainte de a pleca din țară.
2. Adresarea întrebării generatoare de dezbatere: *Statutul de victimă a traficului de ființe umane poate fi acordat și persoanelor care și-au dat consimțământul la practicarea prostituției o dată ajunse în țara de destinație?*
3. Organizarea clasei în echipe de câte patru elevi, iar în cadrul echipei, gruparea în perechi de câte doi elevi, pe baza opțiunilor exprimate de aceștia;
4. Discutarea/ lucrul împreună în cadrul perechilor pentru a argumenta un răspuns “pro”, respectiv “contra”, la întrebare (timp de lucru: 5-6 minute);

- Argumente pro:
 - da, deoarece au fost vândute și revândute;
 - da, deoarece au fost maltratate fizic și psihic atât de traficanți, cât și de clienți;
 - da, deoarece nu au fost plătite sau plătite foarte prost;
 - da, deoarece și-au pierdut libertatea;
- argumente contra:
 - nu, pentru că și-au dat consimțământul;

- nu, pentru că și-au asumat toate riscurile;
- nu, pentru că au fost plătite;
- nu, pentru că ele poartă întreaga responsabilitate morală pentru faptele săvârșite etc.

5. regrouparea elevilor, pe baza opțiunii “pro”, respectiv “contra”, cu elevi din alte echipe;

6. reunirea perechilor inițiale;

7. susținerea în fața clasei a argumentelor “pro” și “contra”, pentru a fi exprimat un punct de vedere unitar asupra subiectului discutat: *indiferent de acordarea sau nu a consimțământului, persoanele traficate sunt considerate victime.*

Aplicații

1. Tema: Tinerii și viața intimă

Organizați o controversă academică în urma lecturării de către elevi a textului din *Confesiunile* Fericitului Augustin. Întrebarea generatoare de dezbateri este: *Discuțiile despre păcatele pe care, de fapt, Fericitul Augustin nu le-a săvârșit constituie un păcat?*

“În tinerețe, am ars de dorința de a mă sătura de plăceri infernale și am îndrăznit a mă cufunda, ca într-o pădure, în felurite și umbroase amoruri, iar înfățișarea mea s-a urâțit și am putrezit în fața ochilor Tăi, dorind să-mi plac mie și să plac ochilor oamenilor. (...) Nu era păstrată o măsură de la suflet la suflet, cât este hotarul luminos al prieteniei, ci nori izbucneau din noroioasa poftă a cărnii și din aprinderea vârstei și înnorau și întunecau mintea mea, încât seninătatea iubirii nu se mai deosebea de întunericul poftelor. Eram zbuciumat și mă împrăștiam și curgeam în toate părțile și fierbeam în desfrăurile mele. (...) Unde eram și cât de departe petreceam în exil, cât de departe de desfătărilor casei Tale, în acel al șaisprezecelea an al trupului meu, când am luat

sceptrul asupra mea și am dat mâinile întregi acelei nebunii a poftelor destrăbălate prin rușinea umană, dar nepermise de Legile Tale? (...) Mă prăvăleam cu atâta orbire, încât între cei de o vârstă cu mine îmi era rușine de o mai mică necinste, pentru că-i auzeam cum se făleau cu netrebniciile lor, cu cât ele erau mai urâte, și le plăcea să le facă nu numai pentru plăcerea pe care o produce faptul, dar chiar și pentru plăcerea pe care o aduce lauda. Ce altceva este demn de critică dacă nu viciul? Eu, ca să nu fiu criticat, deveneam mai vicios și, când nu dispuneam de vreo faptă prin care să fiu egal cu cei pierduți, mă prefăceam că făcusem ceea ce nu făcusem, ca să par mai josnic, cu cât eram mai inocent, și să fiu socotit mai netrebnic, cu cât eram mai pur. (...) Mă răpeau spectacolele teatrale, pline de imaginile mizeriilor mele și de alimentele focului meu. La teatre mă bucuram cu îndrăgostiții când ei se bucurau unul cu altul în netrebnicii, deși ei jucau rolurile acelea în chip imaginar, în jocul unui spectacol, iar când se pierdeau unul pe altul, în timp ce îi compătimeam, mă întristam.”

2. Tema: Despre păcat

Organizați o controversă academică în urma lecturării de către elevi a textului de mai jos.

Întrebarea generatoare de dezbateri este: *Părinții lui Mihai au procedat corect anunțând Poliția?*

Sergiu este cu șase ani mai mare decât Mihai. S-au cunoscut în urma unei întâmplări care i-a marcat lui Mihai existența: într-o seară, în timp ce se plimba printr-un loc izolat a fost înconjurat de un grup de băieți care, văzându-l singur, l-au atacat. La un moment dat, a apărut Sergiu, care a început să îl apere pe Mihai. După ce au fost îndepărtați agresorii, cei doi

au început să discute. Așa a aflat Mihai că Sergiu urmează cursuri de box, că este șeful unei bande din cartier, că statura și forța lui i-au determinat pe mulți să îl recunoască drept cel mai puternic din cartier, să îl admire, să îl plătească pentru a-i apăra. Sergiu chiar a început să creadă că prin comportamentul agresiv pe care îl afișează în fața celor din jur, își câștigă respectul. El i-a propus lui Mihai să intre în banda lui, deoarece îi este dator pentru că l-a apărat. Cum Mihai a avut rețineri, Sergiu l-a amenințat că îl va căuta și i-a spus că degeaba va spune cuiva despre cele întâmplate, că lui nu i se va întâmpla nimic. Când părinții lui Mihai au aflat, au crezut că ar putea rezolva problema prin părinții lui Sergiu. I-au căutat, dar aceștia și-au apărat fiul, spunându-le că ceea ce a făcut Sergiu nu este foarte grav și că există și alți tineri de seama lui care au un comportament asemănător și că este normal să fie așa în ziua de azi. Ei le-au mai spus că, în fond, ar trebui să-i mulțumească lui Sergiu pentru binele făcut. Au încercat apoi să vorbească și cu Sergiu, dar acesta nu a vrut să-i asculte. Pentru că amenințările la adresa lui Mihai nu încetau, părinții lui Mihai au anunțat Poliția. Între timp, Sergiu a săvârșit diferite acte de violență pentru care a fost arestat.

2.6. Studiul de caz

Definiție: Studiul de caz constă în analiza unui caz real, fiind suport al cunoașterii inductive, în vederea formării capacității elevilor de a trece de la particular la general, dar și bază a cunoașterii deductive, de trecere de la general la particular.

Etape în utilizarea metodei

1. Prezentarea cazului, propus de profesor sau/și elevi.
2. Alcătuirea unui plan pentru o analiză care să conducă la identificarea cauzelor ce au determinat apariția și/sau evoluția cazului aflat în studiu.
3. Inițierea și dirijarea de către profesor a dezbaterilor în vederea stabilirii alternativelor de rezolvare, prin selectarea celor mai potrivite metode de analiză, prin examinarea cazului din mai multe perspective, fără însă a se propune sau sugera elevilor ipoteze, opinii sau soluții.
4. Stabilirea concluziilor.

Aspecte legate de utilizarea metodei

- Se utilizează la orele de religie pentru anumite teme sau situații care vizează formarea de atitudini și comportamente morale.
- În alegerea cazului se urmărește:
 - corespondența cu viața reală, concretă;
 - corelarea acestuia cu obiectivele propuse;
 - raportarea la cunoștințele, ideile, normele cunoscute de elevi;
 - corelarea gradului de dificultate a analizei cazului cu nivelul de pregătire a elevilor;
 - posibilitatea sintetizării concluziilor.
- Cazul poate fi prezentat elevilor printr-o descriere completă, parțială sau prin comunicarea unor sarcini concrete de rezolvat, în funcție de experiența și capacitatea acestora de a utiliza material documentar și de a rezolva cazuri.

- Avantajele utilizării acestei metode rezidă în faptul că îi solicită pe elevi în culegerea și utilizarea de informații în vederea elaborării și argumentării unor decizii, evaluării alternativelor și desprinderii unor concluzii.
- Elevii vor fi antrenați în dezbateri prin întrebări care să le stimuleze creativitatea: Care sunt factorii care ar trebui modificați?
- La religie, studiul de caz se utilizează în următoarele situații:
 - în analiza unor cazuri de deviații comportamentale cunoscute de către elevi;
 - în identificarea datoriilor membrilor unei familii, pe baza analizei relației dintre aceștia;
 - în dezvoltarea atenției și înțelegerii față de problemele celor din jur;
 - în evidențierea datoriilor față de Dumnezeu și de semenii, de biserică, societate, școală;
 - în formarea deprinderii de a practica virtuțile etc.

Exemplul 1

Tema: Postul – împărtășire și importanță

La tema despre postul creștin, profesorul poate prezenta următorul caz:

“Marina postește în fiecare zi de miercuri și vineri. Ea este invitată într-o zi de miercuri la aniversarea celei mai bune prietene, Sorana, a cărei familie nu postește. Sorana a invitat mai mulți prieteni, a cumpărat mai multe CD-uri cu muzică pentru dans. Marina i-a spus că în aceste condiții nu va merge la ziua ei, dar Sorana a amenințat-o că nu va mai fi prietena ei. Marina ține mult la Sorana și nu știe ce să facă.”

În vederea valorificării acestui caz se poate răspunde la următoarele întrebări:

- Cum caracterizați viața religioasă a Marinei?
- Care sunt factorii care o determină pe Sorana să organizeze o petrecere într-o zi de post?

- Ce ar trebui să facă Marina pentru a nu-și supăra prietena, dar nici pe Dumnezeu?
- Ce șansă dați unei prietenii în cazuri precum cel prezentat?
- Ce soluții credeți că există pentru sărbătorirea zilei voastre de naștere/ a onomasticii dacă aceasta este într-o zi de post?

Exemplul 2

Tema: Traficul de ființe umane. Omul împotriva omului

Analizați cazul prezentat mai jos, din perspectiva etapelor traficului de ființe umane și a relațiilor interumane care determină comportamente greșite din punct de vedere creștin.

1. prezentarea cazului (prelucrare după mărturia unei victime a traficului)

Camelia a citit un anunț în “Monitorul” de Timișoara, prin care se făceau oferte de lucru pentru Italia, condiția impusă fiind vârsta cuprinsă între 18-25 de ani. Persoana de contact i s-a părut foarte amabilă și chiar omenoasă, deoarece s-a oferit să o împrumute cu suma de bani care îi lipsea. Și-a lăsat copilul cu mama ei și a plecat spre Timișoara, unde se constituia grupul. Granița spre sârbi a fost trecută legal, toate fetele din grup având pașaport și viză de Italia. Primele semne de îndoială i-au apărut Cameliei la prima întrerupere a călătoriei într-o localitate din Serbia, când a aflat despre condițiile impuse pentru continuarea călătoriei: o anumită înălțime, lipsa tatuajelor, a cicatricelor. Cel care dădea verdictul era un “doctor”, “bărbos, cu ochelari, cu față de mafiot, cu tatuaje pe mână”. Camelia a fost selectată pentru Italia împreună cu alte fete, iar drumul l-au continuat cu trenul. Într-o discuție cu una dintre fete, a aflat că trenul merge în Muntenegru, unde vor fi vândute unor albanezi.

Vânzarea Cameliei s-a făcut pentru 10 milioane de lei. Călăuzele care le-au trecut granița prin pădure spre Albania le-au obligat să întrețină relații sexuale, sub amenințarea pistoalelor. După o săptămână au ajuns, în sfârșit, la casa albanezului care le cumpărase. Pentru a nu putea lua legătura cu cei de acasă și cu cei din localitatea respectivă au fost sechestrare în casă. Au urmat apoi un șir de abuzuri fizice, emoționale, sexuale, economice, sociale, care le-au slăbit rezistența fizică și psihică. După un anumit timp, patronul le-a dus în Italia. Camelia a fost obligată să se prostitueze pe străzile Romei. Printr-o întâmplare fericită, primul potențial client a fost un student care avea un prieten român. Când i-a povestit acestuia ce i s-a întâmplat, a dus-o la poliția italiană, apoi a fost repatriată. Patronul albanez a aflat numărul de telefon din România și, de atunci, a început un nou șir de amenințări, atât pentru ea, cât și pentru familia ei. Viața i-a devenit un coșmar.”

2. Elaborarea planului de analiză, care trebuie să aibă în vedere identificarea cauzelor ce au determinat hotărârea Cameliei de a pleca în străinătate și evoluția ulterioară a evenimentelor.

3. Dirijarea dezbaterilor spre identificarea:

- elementelor caracteristice fiecărei etape a traficului în care a fost implicată Camelia, precum și modul în care acestea sunt superpozabile cu caracteristicile generale ale fenomenului;
- contextului social care au generat dorința Cameliei de a pleca din țară și derularea ulterioară a evenimentelor;
- formelor de violență la care a fost supusă Camelia;
- semnificației acestui caz pentru mass-media;
- analiza cazului din punct de vedere religios.

4. Stabilirea unor concluzii care să evidențieze semnificația cazului pentru fenomenul traficului de ființe umane.

Aplicații

1. Tema: Pilda Samarineanului milostiv

- Citiți *Pilda samarineanului milostiv* (Luca 10, 25-37):

“Și iată, un învățător de lege s-a ridicat, ispitindu-L și zicând: Învățătorule, ce să fac ca să moștenesc viața de veci? Iar Iisus a zis către el: Ce este scris în Lege? Cum citești? Iar el, răspunzând, a zis: Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuși. Iar El i-a zis: Drept ai răspuns, fă aceasta și vei trăi. Dar el, voind să se îndrepteze pe sine, a zis către Iisus: Și cine este aproapele meu? Iar Iisus, răspunzând, a zis: Un om cobora de la Ierusalim la Ierihon, și a căzut între tâlhari, care, după ce l-au dezbrăcat și l-au rănit, au plecat, lăsându-l aproape mort. Din întâmplare un preot cobora pe calea aceea și, văzându-l, a trecut pe alături. De asemenea și un levit, ajungând în acel loc și văzând, a trecut pe alături. Iar un samarinean, mergând pe cale, a venit la el și, văzându-l, i s-a făcut milă, și, apropiindu-se, i-a legat rănile, turnând pe ele untdelemn și vin, și, punându-l pe dobitocul său, l-a dus la o casă de oaspeți și a purtat grijă de el. Iar a doua zi, scoțând doi dinari i-a dat gazdei și i-a zis: Ai grijă de el și, ce vei mai cheltui, eu, când mă voi întoarce, îți voi da. Care din acești trei ți se pare că a fost aproapele celui căzut între tâlhari? Iar el a zis: Cel care a făcut milă cu el. Și Iisus i-a zis: Mergi și fă și tu asemenea.”

- Valorificați cazul prezentat, urmărind următoarele aspecte:
 1. situația care a generat rostirea pildei de către Mântuitorul Iisus Hristos;
 2. atitudinea comparativă a preotului, levitului și a samarineanului față de omul căzut între tâlhari;
 3. motivele pentru care samarineanul poate fi considerat model pentru creștini;

2. Tema: Taina Mirungerii

- Pornind de la cazul prezentat mai jos, organizați o discuție despre darurile primite de oameni prin Taina Mirungerii și despre modul în care acestea trebuie valorificate în folosul semenilor.

Într-o zi, doi vecini, Ioan și Teodor, stăteau de vorbă. Teodor era foarte trist. Toată ziua se străduia să muncească pentru el și familia lui, dar tot degeaba: abia își duceau traiul de pe o zi pe alta, copiii începuseră să nu îl mai asculte, se certase și cu soția. Seara venea prea obosit acasă ca să mai aibă timp pentru el și familia lui sau pentru a spune o rugăciune. Ba, de o vreme, începuse să lucreze și în sfânta zi a Domnului, duminica.

Când Ioan a auzit povestea vecinului său și-a dat seama că Teodor se îngrijea mai mult de cele necesare traiului, decât de sufletul lui. Ioan i-a spus că fiecare om a primit de la Dumnezeu mai multe daruri: dragostea, răbdarea, blândețea, credința.

Dragostea trebuie să se arate, în primul rând, față de membrii familiei. De aceea, timpul petrecut împreună cu cei dragi trebuie să fie cât mai îndelungat. Răbdarea și blândețea sunt daruri foarte importante pentru a asigura trăirea în armonie a oamenilor. Atunci când acestea dispar, apar certurile. Pentru a-și întări credința, creștinul trebuie să se roage, să participe la slujbe, să citească din Sfânta Scriptură, să facă fapte bune.

Teodor a înțeles că, din dorința de a oferi cât mai mult familiei, în plan material, a uitat de Dumnezeu. El a hotărât să se străduiască mai mult pentru a folosi mai bine darurile primite de la Dumnezeu.

2.7. Phillips 6-6

Definiție: *Phillips 6-6* este o metodă utilizată pentru rezolvarea unei sarcini didactice în grupuri de câte șase elevi, timp de șase minute.

Etape în utilizarea metodei

1. Profesorul împarte clasa în grupe de câte șase elevi, prezintă subiectul care urmează să fie discutat, explică scopul și modul în care se va desfășura activitatea. Timp de desfășurare: patru minute.

2. Printr-o activitate desfășurată pe grupe, elevii rezolvă sarcina didactică primită. Timp de lucru: șase minute.

3. Un reprezentant al fiecărui grup (purătorul de cuvânt, ales de profesor sau de elevi) prezintă punctul de vedere comun. După prezentarea făcută de purătorul de cuvânt, profesorul poate să-i întrebe pe ceilalți membrii ai grupului dacă au ceva de adăugat sau de modificat la expunerea realizată de colegul lor. Timp de desfășurare: două minute, pentru fiecare purător de cuvânt.

4. Profesorul sau purătorii de cuvânt (printr-o activitate în grup) realizează sinteza aspectelor prezentate în etapa anterioară. Pentru dinamizarea activității, pot fi implicați și colegii din subgrupe, care au posibilitatea să intervină în desfășurarea activității.

Aspecte legate de utilizarea metodei

- În situația în care numărul de elevi din clasă nu este divizibil cu șase, grupele vor fi formate din 4-8 membri.
- Este posibil să apară dificultăți și în ceea ce privește încadrarea în intervalul de timp alocat activităților pe grupe. În astfel de situații este necesar sprijinul profesorului sau poate fi extins timpul alocat, dispozitivul 6×6 transformându-se în dispozitivul pm (p = persoane, timp de m = minute). De exemplu, 5-8 înseamnă că grupul va fi împărțit în subgrupuri de cinci persoane, care lucrează împreună timp de 8 minute.

Exemplu

Tema: Pregătirea și starea morală a credinciosului pentru participarea la viața cultică

- Formați grupuri de câte șase elevi. Timp de șase minute discutați despre *modalitățile prin care tinerii ar putea fi convinși să participe duminica la Sfânta Liturghie*. Alegeți un coleg care să modereze discuțiile din cadrul grupului și, ulterior, să expună în fața colegilor ideile voastre.

- Discutați în cadrul grupelor și notați ideile propuse de voi.

Exemple de idei:

- să fie implicați în slujbă, de exemplu, să cânte în corul bisericii;
- să facă parte dintr-o asociație de tineret creștin, de exemplu, în Liga Tinerilor Creștini Ortodocși Români;
- băieții să îl ajute pe preot la diferite momente, de exemplu, să ducă lumânarea înaintea preotului;
- să li se explice mai des despre importanța participării la Sfânta Liturghie;
- să vizioneze un film cu Sfânta Liturghie în timpul orelor, iar profesorul să le explice elevilor fiecare moment și semnificația acestuia;
- să fie convinși și părinții, la ședințele cu părinții, despre aceste lucruri, deoarece dacă părinții noștri nu merg la biserică, nici noi o facem;
- să fie educați de mici pentru participarea la slujbe;
- să se organizeze participarea la slujbă a tuturor elevilor din clasă;
- să li se explice elevilor despre folosul pe care îl au prin participarea la Sfânta Liturghie;
- să li se sădească în suflete dragostea de Dumnezeu;
- să se organizeze activități și după Sfânta Liturghie: vizitarea bolnavilor, a copiilor orfani, colecte pentru sinistrați etc.

- Fiecare raportor va expune timp de două minute concluziile grupului său, iar dacă mai au ceva de adăugat, colegii de grup o pot face.
- Raportorii vor constitui un grup și vor analiza ideile propuse, iar cele mai interesante vor fi alese, ierarhizate și ordonate.

Aplicații

1. Tema: Biserica Ortodoxă Română și rolul ei în societatea contemporană

De ce credeți că Biserica se află pe primul loc în sondajele de opinie privind instituțiile în care românii au încredere?

2. Tema: Traficul de ființe umane

Cum s-ar putea implica tinerii în prevenirea traficului de ființe umane?

2.8. Metoda 6-3-5

Definiție: 6-5-3 este o metodă utilizată pentru dezvoltarea creativității elevilor, care sunt antrenați să lucreze în grup pentru a propune idei/ soluții pentru rezolvarea temei/ problemei aflate în dezbateri.

Etape în utilizarea metodei

1. Sunt formate grupurile de lucru din câte șase elevi, iar în cadrul acestora este desemnat câte un moderator. În cadrul grupurilor se discută tema prezentată de către profesor. Timp de lucru: cinci minute.

2. O coală de hârtie este trecută pe la fiecare grup, care propune câte trei idei, după modelul de mai jos:

	Prima idee	A doua idee	A treia idee
Grupul 1			
Grupul 2			
Grupul 3			
Grupul...			

3. Profesorul citește ideile scrise în tabel și discută cu elevii care dintre acestea poate fi reținută/ însușită de întreg colectivul clasei.

Aspecte legate de utilizarea metodei

- Modalitatea de lucru din etapa a doua are în vedere evitarea răspunsurilor repetitive.
- O variantă a acestei metode propune ca în cele cinci minute în care se lucrează pe grupe, elevii să noteze câte trei idei pe câte o coală de hârtie. Apoi, fiecare elev transmite coala de hârtie colegului din

dreapta sa și o primește pe cea a colegului din stânga, pe care reformulează ideile scrise de acesta. Ideile sunt astfel îmbunătățite în cadrul grupului. Cu ajutorul elevilor, profesorul centralizează ideile și le reține pe cele semnificative pentru tema aflată în discuție. Prin utilizarea acestei variante se poate realiza și o evaluare a activității individuale a elevilor, pentru ideile scrise de aceștia în prima etapă.

- Metoda trebuie utilizată astfel încât să dezvolte comunicativitatea elevilor în cadrul grupurilor, capacitatea de a formula, reformula și evalua idei.

Exemplu

Tema: Decalogul

Identificarea de către elevi a condițiilor favorizante pentru săvârșirea păcatului desfrânării, utilizând metoda 6-3-5, prin următoarele etape:

- Profesorul comunică elevilor tema dezbaterii: *Care sunt condițiile favorizante pentru săvârșirea păcatului desfrânării?* și modul de lucru.
- Organizarea clasei în patru grupe de elevi și discutarea temei propuse de profesor.
- Rezolvarea sarcinilor de lucru de către fiecare grupă. În situația apariției în mod repetat a anumitor idei, există posibilitatea reformulării acestora sau a identificării altora noi. Discutarea ideilor desprinse de către elevi și evaluarea acestora.

În tabelul următor propunem câteva răspunsuri posibile:

	Prima idee	A doua idee	A treia idee
Grupul 1	întâlniri în locuri izolate	consumul de alcool/ droguri	vizionarea de filme erotice
Grupul 2	realizarea de vizite acasă la unul dintre parteneri, în lipsa părinților	promovarea relațiilor intime prin diferite forme de publicitate	apartenența la grupuri în care valorile moralei creștine sunt eludate
Grupul 3	diferența mare de vârstă între cei doi	purtarea unei ținute provocatoare	citirea unor cărți despre viața sexuală
Grupul 4	începerea vieții sexuale foarte devreme, cel puțin de către unul dintre cei doi	dialogul cu persoane care au un limbaj provocator spre păcat	audiții de cântece ale căror versuri îndeamnă spre păcat

Aplicații

1. Tema: Respectul față de lumea creată

Tema dezbaterii: Identificați acțiuni prin care omul manifestă respect față de lumea creată de Dumnezeu.

2. Tema: Rolul tineretului în apărarea vieții

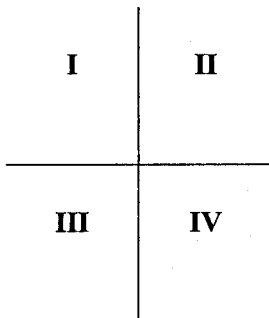
Tema dezbaterii: Cum poate fi prevenită violența în familie?

2.9. Cadranele

Definiție: *Cadranele* reprezintă o metodă utilizată pentru formarea și dezvoltarea capacității elevilor de a organiza/ rezuma conținutul informațional al unui text în scopul unei înțelegeri nuanțate și profunde și de a exprima argumentat puncte de vedere personale asupra unui subiect propus, pe baza a patru criterii precizate de către profesor.

Etape în utilizarea metodei

1. Pe o foaie se trasează două axe perpendiculare, obținându-se patru cadrane, apoi sunt precizate sarcinile de didactice corespunzătoare fiecăruia dintre acestea.

2. Sunt rezolvate cerințele, apoi rezultatele sunt trecute de către elevi în cele patru cadrane, în condițiile și timpul indicate de către profesor.

Aspecte legate de utilizarea metodei

- *Cadrantul* trebuie să cuprindă rezolvarea a patru sarcini de învățare esențiale, legate de problematica respectivă. Acestea pot fi organizate: logic, cronologic, într-o înlănțuire cauză-efect, dar pot reprezenta și aspecte distincte, al căror răspuns să se constituie într-un tot unitar.

- În situația în care resursele de timp sunt limitate, sarcinile didactice pot fi împărțite pe grupe de elevi, corespunzător fiecărui cadran, iar rezolvarea trecută pe tablă de către profesor/ un elev.
- Informația notată în cadrane va fi esențializată.
- În cadrul grupelor, elevii pot fi organizați în funcție de poziția pe care o ocupă în bănci, de aptitudinile pentru rezolvarea anumitor sarcini de învățare etc.
- Dacă este necesar, numărul cadrelor poate fi extins.
- În unul dintre cadrane, sarcina poate fi realizarea unui organizator grafic sau al unui cvintet (vezi metodele respective).
- Este important ca elevii să aibă posibilitatea de a-și prezenta rezultatele și de a-și argumenta răspunsurile. Poate fi evaluat astfel modul în care elevii au răspuns la sarcinile de învățare.

Exemplu

Tema: Dumnezeu Sfințitorul

Învățătura de credință despre Sfântul Duh poate fi desprinsă din mai multe texte, utilizând metoda cadranelor. Datorită complexității fiecărui text, clasa va fi împărțită în patru grupe de elevi, fiecare dintre acestea urmând să rezolve una din cele patru sarcini de învățare.

Prezentarea sarcinilor de învățare:

- grupa 1 (cadranul I): Prezențați pe scurt evenimentul biblic petrecut la Cincizecime, relatat în cartea Faptele Apostolilor, capitolul 2 versetele 1-42;
- grupa 2 (cadranul II): Prezențați învățătura despre Sfântul Duh, cuprinsă în articolul 7 din Crez, explicând numirile date acestei Persoane a Sfintei Treimi;
- grupa 3 (cadranul III): Prezențați învățătura cuprinsă în rugăciunea *Împărate Ceresc*, explicând numirile date Sfântului Duh în cadrul acesteia;

- grupa 4 (cadranul IV): Prezența Sfintele Taine, ca lucrări ale Bisericii, prin care oamenii primesc harul Sfântului Duh, pe baza următoarei lecturi:

Gabriel este foarte fericit! Duminică va fi botezată sora lui, Maria. S-a bucurat când părinții i-au dat numele după cel al Maicii Domnului, deoarece învățase la religie cât de important este să ai numele unui sfânt.

Sâmbătă seara, el s-a spovedit, pentru ca a doua zi să se poată împărtăși cu Trupul și Sângele Domnului. În timpul slujbei Sfintei Liturghii, un tânăr a primit Taina Preoției.

După Sfânta Liturghie a urmat slujba Botezului. Gabriel a fost foarte atent, deoarece învățase la școală că Botezul este prima Taină pe care o primește omul. Din rugăciunile rostite de preot a auzit că, prin Botez, omul devine membru al Bisericii și că este chemat spre o nouă viață. Imediat după Botez, sora lui a primit și Taina Mirungerii, iar la sfârșit a fost împărtășită cu Trupul și Sângele Domnului. În aceea zi, Maria a primit trei din cele șapte Sfinte Taine.

La ieșirea din biserică, Gabriel a văzut un mire și o mireasă care intrau în biserică pentru a primi Taina Cununiei.

Singurul lucru care i-a umbrat bucuria a fost absența bunicii lui, care era bolnavă. Părinții i-au spus însă că, în zilele următoare, pentru ea se va săvârși Taina Sfântului Maslu. Câte evenimente legate de Sfintele Taine!

2. Discutarea aspectelor prezentate de fiecare grupă.
3. Completarea cadranelor (atât pe tablă, cât și în caiete), care cuprind astfel concluziile tuturor grupelor de elevi.

Dumnezeu Sfințitorul

I	II
- Pogorârea Sfântului Duh, la cincizeci de zile după Învierea Domnului, sub forma unor limbi ca de foc - întemeierea Bisericii prin botezul celor 3000 de oameni în urma predicii Sfântului Apostol Petru	- purcede din veci de la Tatăl - este Dumnezeu adevărat, Căruia I se cuvine aceeași cinstire ca Tatălui și Fiului - este numit: "Domnul de viață făcătorul", deoarece a participat la crearea lumii și îl ajută pe om să ajungă la mântuire - i-a inspirat pe prooroci despre venirea Mântuitorului
III	IV
- <i>Împărate Ceresc</i> este prima dintre rugăciunile începătoare - Duhul Sfânt este numit Mângâietor, Duhul Adevărului, visterul bunătăților, dătător de viață - Duhul Sfânt este omniprezent - primirea harului Duhului Sfânt este una dintre condițiile pentru dobândirea mântuirii	- șapte Sfinte Taine, prin care creștinul primește harul Sfântului Duh: 1. Botezul 2. Mirungerea 3. Împărtășirea 4. Spovedania 5. Hirotonia 6. Cununia 7. Maslul.

Aplicații

1. Tema: Datoriile creștinului

- Pornind de la textul din *Pilda datornicilor* (Matei 18,23-34), rezolvați următoarele cerințe (individual sau în patru grupe de elevi), prin metoda cadranelor:

- I. Desprindeți ideile principale ale pildei.
- II. Enumerați trăsăturile de caracter ale personajelor din pildă și prezentați relațiile dintre acestea.
- III. Analizați moralitatea faptelor personajelor pildei.
- IV. Formulați învățătura morală care se desprinde din conținutul pildei.

2. Clasa: a VII-a

Tema: Sărbători în cinstea Maicii Domnului

- Realizați fixarea cunoștințelor la lecția *Sărbători în cinstea Maicii Domnului*, prin metoda cadranelor, astfel:
 - realizați pe tablă cadranele și scrieți numele celor patru mari sărbători închinete Maicii Domnului, în cele patru cadrane;
 - împărțiți clasa în patru grupe, fiecărei grupe revenindu-i sarcina de a completa cadranul corespunzător, urmărind următoarele aspecte:
 - evenimentul sărbătorit;
 - data sărbătorii;
 - un aspect legat de sărbătoare;
 - un text biblic în care se face referire la Maica Domnului;
 - activitate pe grupe;
 - discutarea informațiilor despre fiecare sărbătoare pornind de la răspunsurile date de grupele de elevi;
 - completarea cadranelor pe tablă.

2.10. Analiza SWOT

Definiție: Analiza SWOT (în engl. *Strenghts – Weaknesses – Opportunities – Threats*, Puncte tari – Puncte slabe – Oportunități – Pericole) constituie o metodă prin care sunt analizate concomitent caracteristicile interne (punctele tari și punctele slabe) și factorii sau condițiile externe (pozitive – oportunități și negative – pericole/amenințări) ale diferitelor aspecte, evenimente, fenomene, documente, activități etc., aflate în studiu.

Etape în utilizarea metodei

1. Precizarea aspectului analizat și a modului în care acesta urmează să fie analizat, utilizând unul dintre modelele de mai jos.

a) analiza SWOT a unui aspect analizat

Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Pericole

b) analiza SWOT a unui fenomen analizat (pe diferite aspecte)

Nr. crt. întrebarea/ aspectul	Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Pericole

2. Organizarea colectivului de elevi în vederea desfășurării activității, în grupuri sau frontal.

3. Desprinderea și notarea concluziilor, pe tablă, respectiv în caiete.

Aspecte legate de utilizarea metodei

- Poate fi utilizată în activitatea la clasă sau în activitatea suplimentară efectuată de elevi acasă.
- În cazul unui aspect fenomen defalcat, fiecare dintre aspectele analizate poate fi repartizat unui grup de 4 elevi.
- Poate cuprinde o temă studiată de către elevi pe parcursul mai multor activități didactice.
- Necesită o documentare prealabilă, în funcție de complexitatea aspectului analizat.
- În cazul în care activitatea se desfășoară în clasă sunt notate doar ideile cu care toți elevii sunt de acord.

Exemplu

Tema: Muzica în viața tinerilor

Realizați o analiză SWOT privind transmiterea Sfintei Liturghii prin mass-media (TV, radio, Internet).

Puncte tari	Puncte slabe	Oportunități	Pericole
- oferă celor bolnavi posibilitatea de a asculta Sfânta Liturghie - formează preocuparea pentru muzica bisericească - facilitează transmiterea învățăturii de credință	- nu dă posibilitatea împărtășirii cu Trupul și Sângele Domnului - nu oferă posibilitatea realizării comuniunii cu ceilalți creștini	- reprezintă un mijloc de misiune a Bisericii	- există riscul desacralizării sfintelor slujbe

Aplicații

1. Realizați împreună cu elevii o analiză SWOT a manualelor alternative pentru o anumită clasă (la liceu).

2. Clasa: a VI-a

Tema: Slujire și misiune – la școală

- Elaborați proiecte privind reducerea violenței în școală.
- Evaluați proiectele printr-o analiză SWOT. Pentru a realiza o evaluare obiectivă, acordați punctaje pentru fiecare din cele patru aspecte, astfel: pentru rubricile *Puncte tari* și *Oportunități* realizați o scară de notare crescătoare de la 1 la 10, iar pentru rubricile *Puncte slabe* și *Pericole*, o scară de notare descrescătoare, de la 10 la 1 (cine are cele mai puține puncte slabe/ pericole are nota maximă). Va câștiga proiectul care va întruni cel mai mare punctaj.

2.11. Organizatorul grafic

Definiție: *Organizatorul grafic* este o metodă care propune esențializarea prin schematizarea și sistematizarea noțiunilor/ ideilor cu ajutorul reprezentării grafice a materialului informativ ce urmează să fie exprimat oral sau în scris.

Metoda *Organizatorul grafic* are mai multe **variante**, cele mai cunoscute dintre acestea fiind:

- Organizatorul grafic comparativ;
- Organizatorul grafic al caracteristicilor;
- Organizatorul grafic cronologic;
- Organizatorul grafic al etapelor;
- Organizatorul grafic de tip cauză-efect;
- Organizatorul grafic de tip situație-problemă-explicație/soluție.

Etape în utilizarea metodei

1. Profesorul împarte clasa în grupe de câte 4-6 elevi și prezintă sarcina didactică.

2. Elevii analizează materialul informativ prezentat de către profesor, extrag informația esențială și realizează/ completează *Organizatorul grafic*.

3. *Organizatorul grafic* realizat în cadrul fiecărei grupe de elevi este expus în fața clasei și analizat împreună cu elevii în cadrul unei activități organizate frontal.

Aspecte generale legate de utilizarea metodei

- Utilizarea eficientă a *Organizatorului grafic* conduce la formarea capacității elevilor de a extrage informațiile esențiale dintr-un conținut și de a identifica posibilele conexiuni dintre acestea.

- În funcție de complexitatea temei și de resursele de timp aflate la dispoziție, *Organizatorul grafic* poate fi realizat de către profesor împreună cu elevii.
- *Organizatorul grafic* poate fi realizat/ completat de către elevi în urma lecturării unui text din manual, în urma vizionării unui film sau pe baza expunerii realizate de către profesor.
- *Organizatorul grafic* poate fi utilizat în fiecare din etapele modelului ERR.

1. Organizatorul grafic comparativ

- Este utilizat pentru prezentarea diferitelor caracteristici ale unor evenimente/ fenomene care prezintă asemănări și deosebiri.
- Organizatoarele grafice comparative pot avea mai multe forme:
 - tip diagramă Venn, formată din două cercuri care se suprapun parțial. În suprafața comună vor fi trecute asemănările, iar în celelalte două, deosebirile;
 - tip tabel, în care prima coloană conține denumirea evenimentelor/ fenomenelor care urmează a fi prezentate, iar coloanele următoare cuprind caracteristicile care vor fi prezentate. Existența unei anumite caracteristici va fi marcată prin semnul “+”, iar absența acesteia prin semnul “-”.
 - tip “balanță”, în care asemănările și deosebirile sunt cele două brațe ale acesteia.

Exemplul 1

Tema: Sfinții Apostoli Petru și Pavel

- Identificați în tabelul de mai jos, pe orizontală și pe verticală, cuvintele care se referă la aspecte din viața Sfinților Apostoli Petru și Pavel.

- Completați schema de mai jos (profesorul va prezenta modelul unui organizator grafic comparativ), privind asemănările și deosebirile dintre cei doi Sfinți Apostoli.
- Elaborați enunțuri orale referitoare la viața celor doi Sfinți Apostoli, utilizând cuvintele identificate.

N	E	R	O	D	E	C	A	P	I	T	A	R	E	P	Y
F	R	A	T	E	L	E	L	U	I	A	N	D	R	E	I
W	Y	T	A	B	O	R	E	T	O	B	M	A	R	S	E
Q	X	A	R	M	A	Q	P	E	P	I	A	M	L	C	R
B	E	T	S	A	I	D	A	R	E	T	R	A	U	A	T
O	R	B	I	R	E	W	D	E	Y	A	E	S	M	R	A
T	O	W	Q	T	A	N	A	N	I	A	X	C	I	W	T
E	M	A	S	I	A	Y	R	A	S	T	I	G	N	I	T
Z	A	X	Y	R	C	R	E	D	I	N	T	A	A	W	Q
A	P	O	S	T	O	L	X	E	P	I	S	T	O	L	E

Sfântul Apostol Petru: Betsaida, Asia, pescar, fratele lui Andrei, apostol, Tabor, lepădare, iertat, credință, putere, lope, Tabita, epistole, Roma, Nero, răstignit, martir.

Sfântul Apostol Pavel: Tars, Asia, Damasc, lumină, orbire, Anania, credință, putere, botez, iertat, apostol, epistole, Roma, Nero, decapitare, martir. (cuvintele subliniate sunt comune)

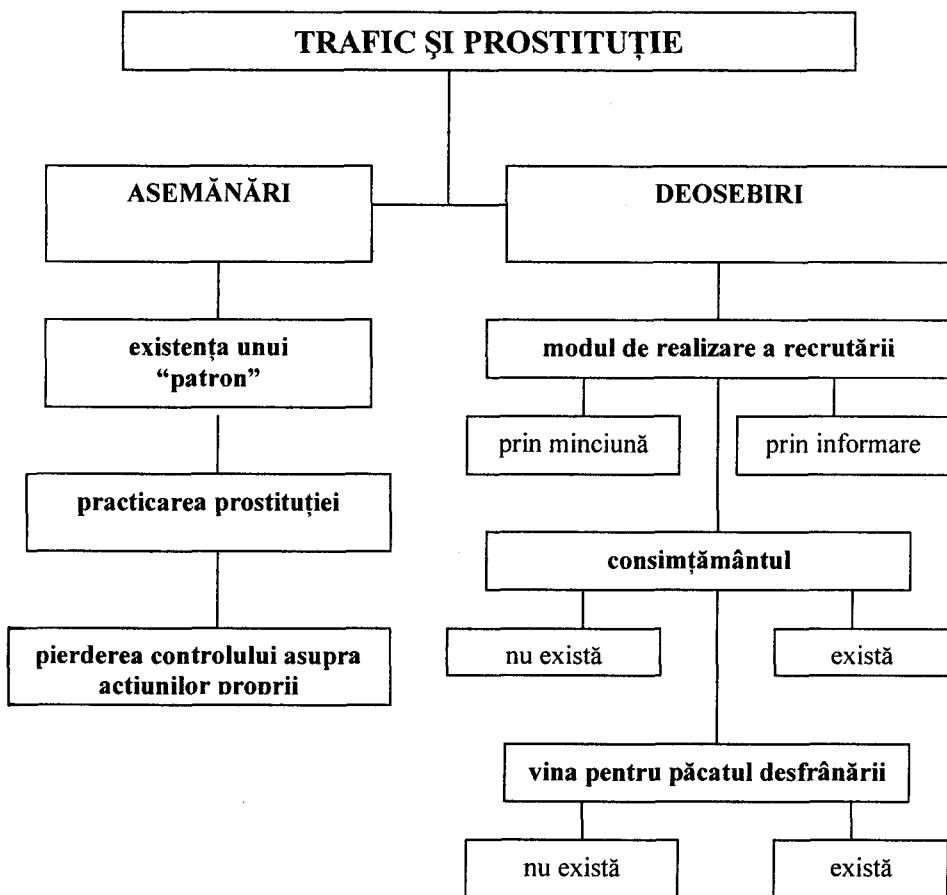
Exemplul 2

Tema: Despre sărbători – împărțirea și importanța lor
 Identificați caracteristicile următoarelor sărbători utilizând un calendar creștin ortodox (lista poate fi extinsă). Completați cu semnul “+” prezența caracteristicii și cu semnul “-”, absența acesteia:

Sărbătoarea	Caracteristici					
	Data fixă	Cu post miercuri/vineri	Cu post, indiferent de zi	Precedată de o zi de post	Precedată de post mai lung	Sărbătoare generalizată
Nașterea Domnului	+	–	–	–	+	+
Botezul Domnului	+	–	–	+	–	+
Învierea Domnului	–	–	–	–	+	+
Nașterea Maicii Domnului	+	+	–	–	–	+
Adormirea Maicii Domnului	+	+	–	–	+	+
Sfântul Nicolae	+	–	+	–	–	+
Înălțarea Sfintei Cruci	+	–	+	–	–	+
Sfântul Iosif de la Partoș	+	+	–	–	–	–

Exemplul 3

Tema: Traficul de ființe umane – Omul împotriva omului
 Între traficul de ființe umane în vederea prostituției și prostituție există asemănări și deosebiri. Completați un organizator grafic de tip “balanță”, privind asemănările și deosebirile dintre acestea.

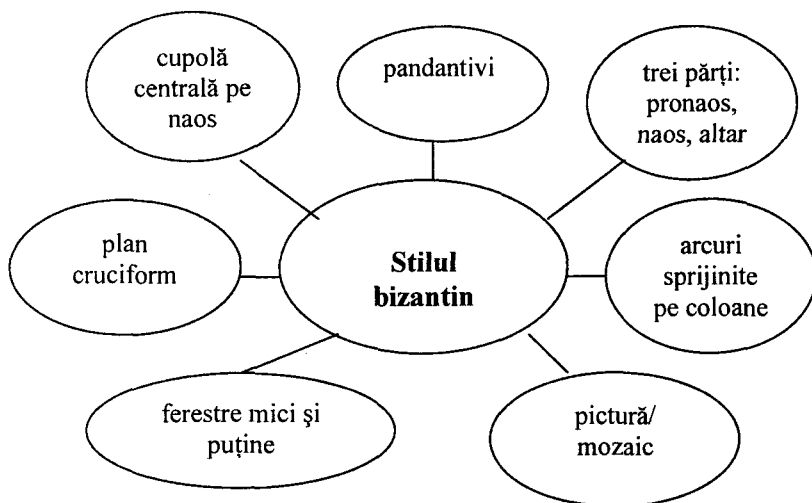
2. Organizatorul grafic al caracteristicilor

- Este utilizat pentru evidențierea caracteristicilor unor concepte, procese, fenomene, evenimente.
- Profesorul poate sintetiza în cadrul unei activități frontale caracteristicile identificate de către elevi în cadrul unor activități individuale sau pe grupe.

Exemplu

Tema: Stiluri arhitecturale reprezentative

Caracteristicile stilurilor arhitecturale pot fi reprezentate printr-un organizator grafic al caracteristicilor, precum cel prezentat mai jos, pentru stilul bizantin. Aceste caracteristici pot fi desprinse din lectura textului din manual sau/ și din analiza unor imagini reprezentative.

3. Organizatorul grafic cronologic

- Este utilizat pentru prezentarea în mod cronologic a informației.
- Pe baza lecturării unor texte, elevii colectează datele istorice, iar apoi acestea sunt organizate în mod cronologic.
- Organizatorul grafic poate lua forma unei frize cronologice – o bandă orizontală care prezintă derularea anumitor procese sau etape în ordinea în care s-au produs, anii în care s-a făcut trecerea de la o etapă la alta/ durata unei etape sau a unui proces.

Exemplu

Lecție de recapitulare a cunoștințelor privind Istoria Bisericii Universale

Periodizarea evenimentelor din Istoria Bisericii Universale poate fi realizată cu ajutorul unei frize cronologice, astfel:

30	325	787	1054	1517 ...
Perioada I	Perioada a II-a	Perioada a III-a	Perioada a IV-a	Perioada a V-a ...
Biserica primară; persecuțiile	Sinoadele ecumenice	până la Marea Schismă	până la Reformă	După Reformă ...

4. Organizatorul grafic al etapelor

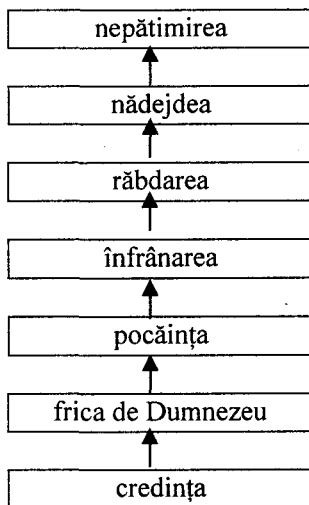
- Este utilizat în situațiile în care se dorește ordonarea logică/ cronologică a unor evenimente desfășurate în timp.
- În utilizarea acestui tip de organizator grafic, atenția elevilor va fi canalizată exclusiv spre identificarea și prezentarea succesiunii/ ordinii etapelor unui eveniment, fenomen, proces, pentru care nu se poate realiza o datare (ani, decenii, secole) sau nu se dorește acest lucru.

Exemplu

Tema: Asemănarea omului cu Dumnezeu

- Citiți textul de mai jos și identificați șase din cele șapte trepte ale desăvârșirii: *“Dragostea e născută de nepătimire; nepătimirea de nădejdea în Dumnezeu; nădejdea de răbdare și îndelungă răbdare; iar pe acestea le naște înfrânarea cea atotcuprinzătoare. Înfrânarea la rândul ei e născută de frica lui Dumnezeu. În sfârșit frica, de credința în Domnul.”* (Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capete despre dragoste*)

- Realizați un organizator grafic al etapelor știind că a treia treaptă este pocăința, iar aceasta generează înfrânarea.

sau

1. credința
2. frica de Dumnezeu
3. pocăința
4. înfrânarea
5. răbdarea
6. nădejdea
7. nepătimirea

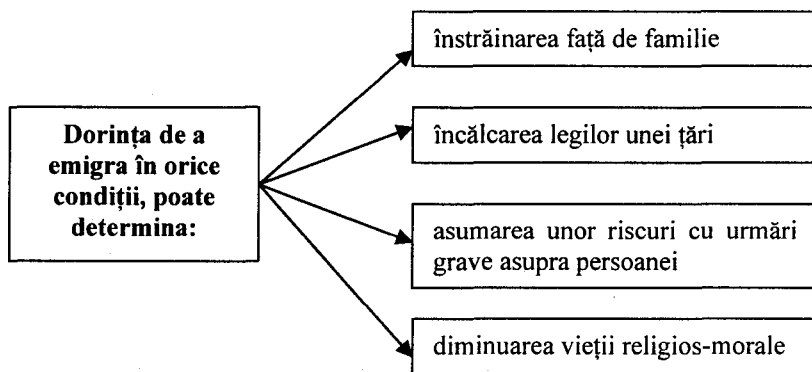
5. Organizatorul grafic de tip cauză-efect

- Este utilizat pentru prezentarea cauzelor și efectelor unor evenimente/ procese.
- În urma lecturării unui text, a comunicării cunoștințelor etc., elevii sunt solicitați să prezinte efectele pe care le-a produs/ pe care le poate produce o anumită cauză.

- Dacă între fenomenele studiate există o relație de înlănțuire de tip cauză-efect, aceasta poate fi prezentată printr-un organizator grafic.

Exemplu

În conținuturile care au în vedere aspecte privind traficul de ființe umane, se poate realiza un organizator grafic de tip cauză-efect.

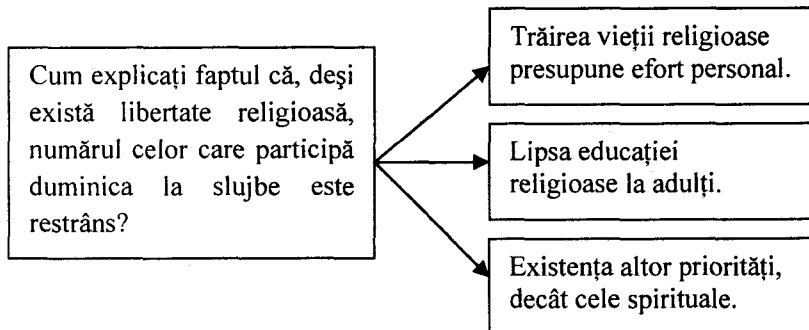
6. Organizatorul grafic de tip situație-problemă – soluție/ explicație

- Prin acest tip de organizator grafic sunt prezentate soluțiile unor situații-problemă rezolvate pe parcursul activității didactice.
- Utilizarea eficientă a acestei metode este condiționată de cunoașterea și utilizarea metodei *problematizarea*.

Exemplu

Tema: Pregătirea și starea morală a credinciosului pentru participarea la viața cultică

- Organizați-vă în grupuri de câte patru elevi.
- Organizați grafic următoarea situație problemă și oferiți cel puțin o explicație pentru aceasta.

Aplicații

1. Tema: Minunile Mântuitorului

Discutați despre asemănările și deosebirile dintre minunea învierii fiicei lui Iair și minunea învierii fiului văduvei din Nain. Acestea vor avea în vedere: vârsta celor doi, locul în care s-a săvârșit minunea, cine erau părinții lor, cuvintele rostite de Mântuitorul etc.

2. Tema: Sfintele slujbe ale Bisericii – expresii ale comuniunii creștine

Realizați un organizator grafic tip “balanță” care să aibă în vedere asemănările și deosebirile dintre Sfintele Taine și Ierurgii.

3. Tema: Sfintele Taine

Realizați un organizator grafic al caracteristicilor spovedaniei.

4. Tema: Sfântul Împărat Constantin cel Mare și Edictul de la Milan

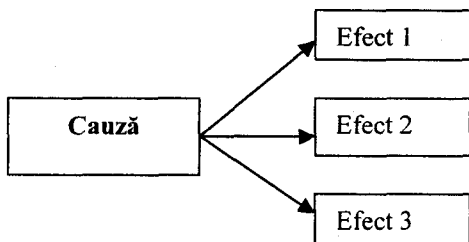
Citiți viața Sfântului Împărat Constantin cel Mare și realizați un organizator grafic cu cele mai importante evenimente din viața acestuia și anul în care s-au petrecut.

5. Tema: Libertate și opțiune. Despre virtute și despre păcat

Realizați un organizator grafic pentru etapele săvârșirii păcatului.

6. Tema: Căderea omului în păcat

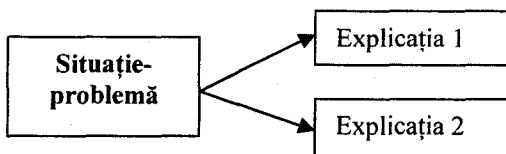
Citiți lecția din manual și realizați un organizator grafic pentru urmările căderii în păcatul strămoșesc, după următorul model:

7. Tema: Rolul creștinilor în apărarea vieții

De ce credeți că Biserica s-a pronunțat împotriva eutanasiei, deși acesta ar putea stopa durerile celor bolnavi?

Realizați un organizator grafic tip situație-problemă – explicație după modelul:

3. METODE ACTIVE UTILIZATE ÎN REFLECȚIE

Metodele active utilizate în etapa reflecției oferă elevilor posibilitatea de a realiza conexiuni între vechile și noile cunoștințe, de a realiza comparații, de a analiza critic, de a-și reconstrui schemele mintale prin includerea noilor cunoștințe.

3.1. Linia vieții

Definiție: *Linia vieții* reprezintă o metodă cu ajutorul căreia elevii sunt familiarizați să reflecteze la propria viață și la consecințele diferitelor fapte/ evenimente în derularea acesteia.

Etape în utilizarea metodei

1. Desenarea de către elevi a liniei propriiei vieți, începând cu momentul nașterii și până în prezent și a modului în care și-o imaginează în viitor (prin realizarea unei succesiuni a celor mai importante evenimente petrecute deja și a celor pe care le anticipează).

2. Prezentarea de către 2-3 elevi a propriiei linii și desprinderea unor concluzii referitoare la modul în care aceștia își văd propriul viitor.

3. Marcarea în mod ipotetic a momentului în care ar putea apărea un eveniment (cu conotații pozitive sau negative) care să le modifice viața și trasarea liniei vieții după acest moment.

4. Observarea diferențelor dintre cele două linii.

5. Desprinderea unor concluzii referitoare la rolul credinței în Dumnezeu și al trăirii unei vieți după principiile moralei creștine, pentru derularea/ modificarea liniei vieții.

Exemple

Linia vieții unui om poate fi influențată de:

- convertire, atât în sensul aderării la altă religie, cât mai ales în sensul luării în serios a problemei mântuirii;
- apartenența la grupuri religioase;
- alegerea monahismului ca mod de viață;
- schimbarea mediului social;
- un eșec/ un succes în plan profesional;
- decesul unei persoane foarte apropiate;
- contractarea unei boli foarte grave;
- încălcarea unor porunci care au drept consecințe privarea de libertate;
- apartenența la grupuri violente;
- implicarea în traficul de ființe umane, ca victimă a acestuia etc.

Aplicații

1. Tema: Traficul de ființe umane – Omul contra omului

- Utilizați metoda *Linia vieții*, urmărind următoarele aspecte:
 - solicitați elevilor să deseneze pe o hârtie linia propriei vieți;
 - discutați despre traficul de ființe umane și influențele în plan personal ale acestui fenomen;
 - solicitați elevilor să marcheze în mod ipotetic momentul în care ar putea deveni victime ale traficului și să facă modificările care cred că ar interveni în viața lor;
 - discutați despre modalitățile de prevenire a acestui fenomen.

2. Tema: Orfelinatele – locașuri pentru copiii părăsiți

- Citiți elevilor următorul text:

“Ionuț este elev în clasa a VII-a. Prietenul lui cel mai bun este George, un coleg de clasă. Adeseori Ionuț stă pe gânduri când își amintește cele povestite de George. Erau o familie foarte

fericită: părinții lui se înțelegeau foarte bine, aveau tot ce le trebuia pentru a nu duce grija zilei de mâine, își deschisese o firmă care devenise foarte prosperă și sperau ca, atunci când va fi mare, George să preia afacerea familiei. Toate păreau perfecte până în ziua în care mama lui George a murit, din cauza unei boli. La scurt timp, tatăl lui a început să bea și a fost obligat să lichideze firma pentru a-și plăti datoriile în care intrase. De George își amintea numai seara când venea acasă băut. Nici nu-i păsa că este flămând, că nu are haine curate, că are nevoie de ajutor la școală, că are nevoie de dragostea lui. La fiecare cerere pe care George i-o adresa, răspunsul era o bătaie zdravănă. Nici nu mai îndrăznea să deschidă gura și aștepta cu teamă întâlnirile cu tatăl său. Niște vecini miloși îi mai dădeau de mâncare, ba chiar au vrut să-l ia la ei, dar au fost amenințați de tatăl lui George că le va da foc la casă. Pentru că abuzurile față de George nu încetau, aceștia au anunțat Poliția. George a fost dus la o casă de copii de tip familial. Chiar dacă îi este dor de tatăl lui, se gândește că acum este mai bine pentru el așa. Poate când va fi mare va avea putere să își convingă tatăl să redevină o familie.”

- Desenați linia vieții lui George, așa cum o imaginau părinții lui.
- Discutați cu elevii despre modul în care moartea mamei lui George a determinat schimbări în viața lui și despre modalitățile prin care relația cu tatăl său ar putea fi una normală. Cine l-ar putea ajuta în acest sens?

3.2. Cvintetul

Definiție: *Cvintetul* este o metodă prin care se rezumă și se sintetizează cunoștințele desprinse dintr-un text sau dintr-o dezbateră, iar apoi acestea sunt prezentate sub forma unei *poezii* cu cinci versuri.

Cele cinci versuri se alcătuiesc astfel:

1. **cuvântul/ sintagma cheie** a conținutului (substantiv, de obicei);

2. **două cuvinte** care prezintă o descriere a cuvântului/ sintagmei cheie (adjective);

3. **trei cuvinte** care exprimă acțiuni legate de cuvântul/ sintagma cheie (verbe, la gerunziu sau alt mod);

4. **patru cuvinte** care exprimă sentimentele și atitudinile elevului față de conceptul/ sintagma cheie;

5. **un cuvânt** care exprimă esența problemei.

Aspecte legate de utilizarea metodei

- *Cvintetul* este utilizat mai ales atunci când se urmărește realizarea unei reflecții rapide și eficiente asupra unui conținut/ text.
- Această metodă poate constitui și un instrument de evaluare a nivelului de înțelegere a problematicii aflate în discuție.

Exemplul 1

Tema: Slujire și misiune – acasă

Alcătuieți câte un cvintet pentru cuvintele cheie:

a) copiii;

b) părinții.

1. Copiii

2. cumiști, încântători

3. cinstind, ascultând, ajutând

4. Nu uită de părinți

5. Recunoscători.

Pentru citirea versurilor, ordinea poate fi: Recunoscători/ Copiii/ cuminți, încântători/ cinstind, ascultând, ajutând/ Nu uită de părinți (5, 1, 2, 3, 4).

1. Părinții
2. truditori, îndurători
3. protejând, mângâind, îndrumând
4. Strâng toți copii acasă
5. Responsabili.

Pentru citirea versurilor, ordinea poate fi: Responsabili/ Părinții/ truditori, îndurători/ protejând, mângâind, îndrumând/ Strâng toți copii acasă (5, 1, 2, 3, 4).

Exemplul 2

Tema: Traficantul și victima. Portretele religios-morale
Alcătuți un cvintet al cărui cuvânt cheie este victima.

1. Victima
2. speriată, maltrată
3. suferind, plângând, răbdând
4. Speră în eliberarea grabnică
5. Nevinovată.

Pentru citirea versurilor, ordinea poate fi: Nevinovată/ Victima/ speriată, maltrată/ suferind, plângând, răbdând/ Speră în eliberarea grabnică (5, 1, 2, 3, 4).

Aplicații

1. Organizați un concurs de creativitate cu tema: *Cel mai ingenios cvintet*, între grupe de elevi din cadrul aceleiași clase, pentru un subiect dat.

2. Organizați lunar în clasă/ școală un afișier pe teme religioase. Una dintre rubricile permanente ar putea fi constituite de un cvintet, pe o temă aleasă din lecțiile studiate.

3.3. Întrebările

Definiție: *Întrebările* reprezintă o metodă prin care se urmărește dezvoltarea participării active a elevilor la discuții, în vederea identificării celor mai potrivite soluții pentru rezolvarea problemelor propuse de către profesor.

Aspecte privind utilizarea metodei

Utilizarea eficientă a acestei metode necesită abordarea într-o succesiune logică a unui set de întrebări care să stimuleze gândirea critică a elevilor. Prin acestea se va asigura:

- înțelegerea corectă de către toți elevii a contextului general în care s-a desfășurat evenimentul respectiv, prin întrebări de tipul: “Ce s-a întâmplat?”, “Care este situația?”;
- determinarea cauzelor interne și externe și a consecințelor de scurtă și de lungă durată;
- evidențierea posibilelor alternative de atitudini ale celor implicați în acțiunea respectivă;
- dezvoltarea sentimentului de responsabilitate față de consecințele faptelor proprii;
- exprimarea opiniilor proprii ale elevilor implicați și ale colegilor privind posibilele modalități de rezolvare a situației;
- utilizarea referințelor biblice necesare în identificarea soluției corecte din punctul de vedere al învățăturii creștine.

Se va evita formularea de întrebări închise (la care se răspunde prin “da” sau “nu”) sau întrebări prin care se sugerează răspunsul (“nu este așa că ...”).

Exemplul 1

La clasele mici, atunci când constată faptul că un elev a fost jignit de către un coleg, profesorul poate adresa următoarea succesiune de întrebări:

- Ce s-a întâmplat?
 - De ce s-a întâmplat?
 - Cum s-a ajuns la această situație?
 - Cine este vinovatul?
 - Ai vrut, într-adevăr, să faci acest lucru?
 - Care crezi că sunt consecințele acestei fapte?
 - Ce crezi că a simțit colegul tău atunci când a fost jignit?
- Dar tu, ce ai fi simțit dacă te-ai fi aflat în locul lui?
- Cum se putea rezolva situația, altfel decât printr-o jignire?
 - Care trebuie să fie atitudinea unui bun creștin într-o astfel de situație?
 - Ce ne învață Mântuitorul Iisus Hristos (Matei 5,22) despre atitudinea față de ceilalți oameni?
 - A fost corectă atitudinea pe care au avut-o colegii unul față de celălalt? De ce?

Exemplul 2

Tema: Marea poruncă a iubirii

- Citiți elevilor povestirea de mai jos.

“O femeie de la țară călătorea cu un grup de oameni care mergeau la tribunal, pentru a primi sentința într-un proces. Pentru a-și mai uita de necazuri, ei au început să râdă pe seama femeii simple. Ajunși în fața tribunalului, l-au văzut pe judecător că așteaptă pe cineva la intrare. Spaima pe care au simțit-o la vederea lui, a fost amplificată când au constatat că femeia de care au râs era chiar mama judecătorului. Ajunsă în fața lui, mama l-a rugat pe fiul ei să fie îngăduitor cu acei oameni, deoarece sunt necăjiți.” (*Inimă de mamă* de P.S. Iustinian Chira – aici povestită pe scurt)

- Pentru a evidenția elementele pozitive și negative din comportamentul personajelor prezente în fragmentul citit,

precum și consecințele acestuia, puneți-le următoarele întrebări:

- Ce s-a întâmplat în timpul călătoriei?
- Cum a fost posibil ca oamenii din grup să o jignească pe femeie, deși ea nu le făcuse nici un rău?
- De ce au avut această atitudine? Ce alternativă aveau ei?
- Care au fost consecințele acestei fapte săvârșite se ei?
- Care credeți că a fost starea sufletească a femeii, atunci când era jignită doar pentru că era de la țară, de condiție socială modestă?
- Care a fost atitudinea femeii față de oamenii din grup?
- Voi cum ați fi procedat dacă v-ați fi aflat în locul ei?
- Care trebuie să fie atitudinea unui adevărat creștin atunci când se află în astfel de situații? Argumentați biblic.

Exemplul 3

Tema: Tinerii și viața intimă

- Citiți elevilor textul următor:

“În perioada persecuțiilor împotriva creștinilor, în Corint (Grecia) locuia o tânără foarte frumoasă, născută într-o familie înstărită. În urma unui denunț că este creștină, a fost dusă la conducătorul cetății pentru a fi pedepsită. Văzându-i frumusețea, acesta a încercat să o determine să păcătuiască, dar ea l-a refuzat. A fost bătută și chinuită, dar a rămas neclintită în hotărârea ei de a nu păcătui. În urma refuzurilor repetate, a fost dusă într-o casă de prostituate, urmând ca o parte din banii câștigați de pe urma ei să revină conducătorului cetății, iar restul, celui care le păzea. Vestea despre prezența ei în acel loc s-a răspândit în toată cetatea, iar tinerii desfrânați s-au grăbit în a frecventa acel loc, pentru a păcătui cu ea. În aceste condiții, tânăra creștină s-a rugat lui Dumnezeu să o ajute să-și păstreze fecioria, iar pe cei care veneau la ea îi amăna, spunându-le că este bolnavă și să

aștepte până se vindecă. Credința puternică în Dumnezeu i-a fost răsplătită. Un tânăr creștin, auzind cele întâmplate, a mers în acel loc și a plătit un preț foarte mare paznicului cu rugămintea de a nu fi deranjați. Când au rămas singuri i-a mărturisit că și el este creștin și vrea s-o ajute să fugă din acel loc al desfrâului. Și-au schimbat hainele, iar ea a fugit fără a fi descoperită. Dimineăta, aflându-se toată întâmplarea, mai-marele cetății a poruncit ca tânărul care a ajutat-o să fugă să fie judecat și pedepsit pentru fapta sa. El a mărturisit că este creștin, și-a recunoscut fapta și pentru aceasta a fost aruncat la fiarele sălbatice.” (după *Lavsaicon, Despre altă fecioară de bun neam*)

- Pentru a evidenția elementele pozitive și negative din comportamentul personajelor prezente în fragmentul citit, precum și consecințele acestuia, puneți-le următoarele întrebări:

- Ce i s-a întâmplat tinerei creștine?
- Cum a fost posibil ca ea să fie pedepsită, deși nu făcuse nici un rău?
- De ce a avut conducătorul cetății această atitudine? Ce alternativă avea el?
- Care au fost consecințele acestei fapte săvârșite de el?
- Care credeți că a fost starea sufletească a tinerei, la gândul că a ajuns într-un loc al păcatului?
- Care a fost atitudinea ei față de cei care doreau să păcătuiască cu ea?
- Voi cum ați fi procedat dacă v-ați fi aflat în locul ei?
- Cum a salvat-o Dumnezeu?
- Cum apreciați gestul tânărului care a ajutat-o să fugă?
- Care trebuie să fie atitudinea unui adevărat creștin în ceea ce privește datoriile față de Dumnezeu și față de aproapele? Argumentați biblic.

Aplicații

1. Tema: Minunea înmulțirea pâinilor și peștilor

Pornind de la exemplul oferit de băiatul din Țara Sfântă care a dăruit cele cinci pâini și cei doi pești, utilizați metoda *Întrebările*, pentru a evidenția faptele lui Andrei și consecințele acestora:

Andrei este coleg de bancă cu Mihai și îl apreciază foarte mult pentru calitățile acestuia: sinceritate, bunătate, hărnicie, cuminenție, inteligență.

În scurt timp au devenit prieteni și au început să-și destăinuiască bucuriile, dar și tristețile. Așa a aflat Andrei că, în urmă cu câțiva ani, tatăl lui Mihai a murit. Mama lui duce tot greul casei. Nu le este ușor să se descurce.

Într-una din zile, doamna profesoară de religie le-a spus că vor organiza o excursie la una dintre mănăstirile din județul lor și că peste o săptămână dorește să facă înscrierile.

Andrei visa deja la ziua respectivă, dar dorea ca și Mihai să se bucure de pacea și bucuria pe care ți-o oferă prezența într-un loc sfânt. Știa însă că Mihai nu va putea să meargă din cauza situației grele de acasă. Ajuns acasă, Andrei și-a amintit de economiile pe care le făcuse pentru a-și cumpăra un joc pe calculator. A numărat banii și și-a dat seama că poate să acopere și costul excursiei lui Mihai. Le-a spus părinților, iar aceștia au fost bucuroși că fiul lor poate să renunțe la joc, de dragul prietenului lui.

Andrei a vrut ca nici un coleg să nu afle de gestul lui, mai ales Mihai. A vorbit cu doamna profesoară, iar aceasta a găsit soluția cea mai potrivită pentru îndeplinirea dorinței lui Andrei.

Pentru cei doi prieteni, ziua excursiei a devenit de neuitat!

Întrebări:

- Cine era Mihai?
- Cum au ajuns el și mama lui în acea situație?
- Ce efecte a avut moartea tatălui lui Mihai asupra planurilor lui de viitor?
- Ce crezi că a simțit Mihai când și-a dat seama că nu va putea merge în excursie?
- Ce a făcut Andrei pentru prietenul lui?
- Ce rol au avut părinții lui Andrei?
- Ce s-ar fi întâmplat dacă părinții lui Andrei s-ar fi opus?
- Ce crezi că a simțit Mihai când a aflat că poate merge în excursie?
- Cum apreciați discreția lui Andrei?
- Ce consecințe ar fi avut asupra prietenei dintre cei doi băieți lipsa de discreție a lui Andrei?
- Tu cum ai proceda dacă cel mai bun prieten ar fi într-o situație similară cu cea în care a fost Mihai?

2. Tema: Pilda bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr

Realizați fixarea cunoștințelor prin metoda *Întrebările*:

- Cine era Lazăr?
- De ce credeți că a ajuns cerșetor?
- Ce atitudine avea față de Dumnezeu în situația dată?
- Care era comportamentul bogatului față de Lazăr?
- Ce consecințe au avut pentru bogat păcatele făcute în timpul vieții?
- Ce credeți că s-ar fi întâmplat cu bogatul dacă ar fi fost milostiv în timpul vieții?
- Ce credeți că s-ar fi întâmplat cu Lazăr dacă L-ar fi blestemat pe Dumnezeu pentru că a îngăduit ca el să fie sărac?
- Ce învățăm din această pildă?

3.4. Turul galeriei

Definiție: *Turul galeriei* este o metodă de învățare prin colaborare, în care activitatea propusă și concluziile se definitivează numai după observarea și analizarea lucrărilor realizate de colegi și a observațiilor prezentate de aceștia.

Etape în utilizarea metodei

1. Elevii desfășoară în grupuri activitatea indicată de către profesor. Rezultatele muncii lor sunt prezentate sub forma unui afiș, pe o coală de hârtie care va avea dimensiunile impuse de activitatea realizată: un desen, o schemă, o reprezentare simbolică etc.

2. Lucrările realizate de către elevi vor fi prezentate în fața colegilor. Se vor evidenția semnificațiile simbolice și se va răspunde la întrebările privind elaborarea acestora.

3. Elevii vor expune lucrările/ afișele în fața întregii clase (pe pereții clasei, dacă este posibil), alături de care vor lipi o foaie pe care să se poată scrie anumite observații.

4. Fiecare grup de lucru se va deplasa, făcând un tur al galeriei de lucrări/ afișe expuse, oprindu-se în fața fiecăreia, pentru a discuta, a înțelege mai bine modul în care a fost realizată, pentru a-și nota observațiile și sugestiile la acestea.

5. La final, elevii revin la propriile lucrări, le compară cu cele văzute și citesc observațiile scrise de colegi. În funcție de concluziile desprinse, grupul poate oferi anumite explicații lămuritoare sau pot fi operate anumite modificări la varianta inițială a lucrării prezentate.

Aspecte legate de utilizarea metodei

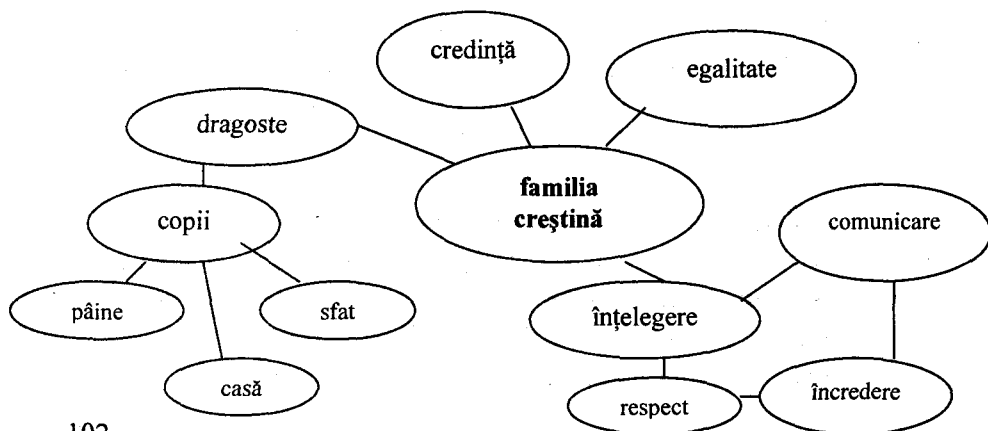
- Pentru ca utilizarea metodei *Turul galeriei* să contribuie la desfășurarea unei activități didactice mai dinamice și mai interesante, este necesară o bună colaborare între elevi în cadrul grupului și o atentă analiză a lucrărilor realizate de colegi.

- În situația în care elevii nu ajung la puncte de vedere comune pentru rezolvarea activității în cadrul grupurilor, profesorul poate avea rolul de mediator sau poate indica elevilor să-și definească punctele de vedere în etapa a 5-a, după ce, în prealabil, au analizat creațiile colegilor din celelalte grupe.
- Pe parcursul etapei a 4-a, elevii pot să ofere și să primească un feedback eficient referitor la lucrările realizate de ei.
- La clasele cu efective mici, elevii pot realiza individual lucrările indicate de profesor.

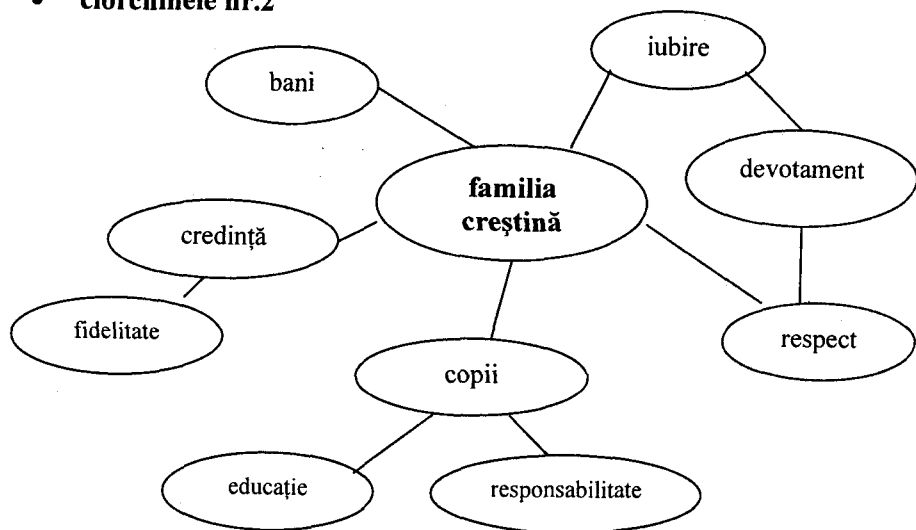
Exemplu

Tema: Familia creștină

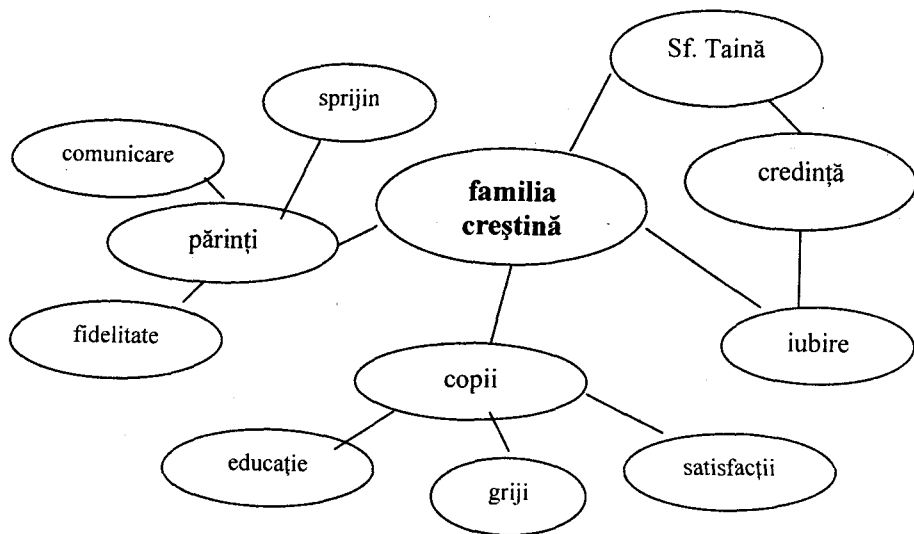
- Organizați-vă în grupuri de trei elevi.
- Realizați pe coli de flip-chart un ciorchine al cărui cuvânt cheie să fie *familia creștină*
- Expuneți lucrările realizate în fața clasei.
- Un raportor din fiecare grupă să prezinte ciorchinele grupei din care face parte.
- Analizați ciorchinii colegilor și faceți observații.
- Preluati observațiile făcute de către colegi.
- Oferiți explicații sau operați modificările de rigoare ciorchinele nr.1

• **ciorchinele nr.2**

• **ciorchinele nr.3**

Aplicații

1. Tema: Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava (la clase de la licee de arte plastice sau la cercuri de religie care își propun realizarea de icoane)

- Organizați-vă în trei grupuri.
- Reprezentați individual prin desene aspecte legate de unul dintre momentele din viața Sfântului Ioan cel Nou de la Suceava, prezentate mai jos, în funcție de grupa din care faceți parte:
 1. evenimente până la ajungerea acestuia la Cetatea Albă;
 2. evenimente legate de martiriul sfântului;
 3. evenimente petrecute după moartea sfântului.
- Ordonăți lucrările în ordinea desfășurării evenimentelor, în cadrul grupei, și afișați-le în fața clasei pe trei afișe.
- Prezentați propria lucrare.
- Analizați lucrările colegilor și faceți observații.
- Preluăți observațiile făcute de colegi pe marginea lucrării voastre.
- Dacă este cazul, operați modificările propuse.

2. Tema: Prietenie și solidaritate

- Individual sau în perechi propuneți printr-un desen, modalități de reducere a pericolului de infectare cu HIV/ SIDA în grupul de prieteni din care faceți parte.
- Realizați un tur al galeriei cu lucrările realizate.

3.5. Același nume – altă persoană/ semnificație

Definiție: *Același nume – altă persoană/ semnificație* este o metodă prin care se verifică și se consolidează cunoștințele elevilor din clasele mici, referitoare la persoane cu același nume/ cuvinte cu semnificații diferite, prin activități de grup.

Etape în utilizarea metodei

1. Profesorul comunică elevilor sarcina de lucru, care constă în realizarea de enunțuri scrise, referitoare la fiecare din persoanele cu numele respective sau la diferitele înțelesuri ale cuvintelor date.

2. Elevii realizează individual sarcina de lucru. Timpul de lucru alocat acestei etape variază în funcție de nivelul de formare a deprinderilor de scriere la elevi.

3. Elevii vor forma grupe de câte patru elevi și vor prezenta colegilor propozițiile scrise. Pentru fiecare cuvânt, vor alege de comun acord propozițiile reprezentative/ cele care nu se repetă.

4. Fiecare grup își va alege câte un reprezentant pentru fiecare persoană/ semnificație, care să citească, pe rând, enunțurile selectate.

5. Profesorul va evalua propozițiile și va face o scurtă fixare a cunoștințelor, astfel încât să surprindă toate aspectele menționate de elevi în enunțuri.

Aspecte legate de utilizarea metodei

- Această metodă poate fi utilizată și în evaluarea cunoștințelor elevilor referitor la un anumit subiect. În această situație, elevilor li se solicită să elaboreze un scurt text referitor la cuvântul dat.
- O altă modalitate constă în realizarea de corespondențe între nume și anumite aspecte din viața persoanei respective sau între cuvânt și semnificațiile acestuia.

- O altă variantă constă în identificarea sensurilor unui cuvânt dintr-un text sau în identificarea persoanelor, pe baza unor informații despre acestea.

Exemplul 1

Tema: Sfântul Iosif de la Partoș

- La religie ați învățat despre trei bărbați cu numele Iosif:
 1. Iosif, fiul lui Iacob;
 2. Iosif, logodnicul Fecioarei Maria;
 3. Sfântul Iosif de la Partoș.
- Formulați în scris câte o propoziție referitoare la viața fiecăruia dintre aceștia.
- Organizați-vă în grupe de câte patru elevi și selectați din propozițiile propuse de voi pe cele corecte, cu condiția ca acestea să nu se repete.
- Alegeți câte trei elevi din fiecare grup, care să citească, pe rând, enunțurile selectate, câte unul, pentru fiecare din cele trei persoane.
- Citiți pe rând enunțurile. În paralel vom stabili și corectitudinea acestora, astfel: dacă o propoziție este incorectă, ridicați mâna stângă, iar dacă propoziția este corectă, ridicați mâna dreaptă.
- ◆ Enunțuri referitoare la Iosif, fiul lui Iacob:
 - Iosif a fost unul din cei doisprezece fii ai lui Iacob.
 - Iosif a fost vândut de frații săi, pentru că aceștia erau invidioși pe el.
 - Iosif a ajuns sclav în Egipt.
 - Credința în Dumnezeu l-a determinat să își ierte frații atunci când aceștia au venit în Egipt după hrană.
 - Iacob și familia lui s-au mutat în Egipt, unde Iosif ajunsese la curtea faraonului.

◆ Enunțuri referitoare la Iosif, logodnicul Fecioarei Maria:

- Dreptul Iosif era un bătrân drept și cu frică de Dumnezeu.
- Dreptul Iosif a însoțit-o pe Fecioara Maria la Betleem, unde ea L-a născut pe Domnul Iisus Hristos.
- Dreptul Iosif a fugit cu Fecioara Maria și cu Pruncul Iisus în Egipt, pentru a scăpa de mânia lui Irod.
- În Nazaret, Dreptul Iosif L-a învățat pe Iisus meseria de dulgher.
- Când Domnul Iisus a împlinit 12 ani, Dreptul Iosif L-a însoțit la templul din Ierusalim.

◆ Enunțuri referitoare la Sfântul Iosif de la Partoș:

- Sfântul Iosif s-a născut într-o familie de negustori creștini, din sudul Dunării.
- Sfântul Iosif a rămas orfan de tată.
- La cincisprezece ani, Sfântul Iosif s-a călugărit la Muntele Athos.
- Toți călugării îl apreciau pe Sfântul Iosif pentru credința lui.
- Când a împlinit optzeci de ani, Sfântul Iosif a fost ales mitropolit al Timișoarei.
- Sfântul Iosif a făcut multe minuni, atât în timpul vieții, cât și după moarte.
- Moaștele Sfântului Iosif se află în catedrala din Timișoara.
- Elevii vor scrie câte o propoziție referitoare la fiecare, la alegere.

Exemplul 2

Tema: Biserica – părți componente

Se dau următoarele definiții. Cui corespund acestea?

Clădire special construită, în care creștinii participă la slujbe oficiate de preot	Biserică
Comunitatea creștinilor botezați în numele Sfintei Treimi, care se împărtășesc din Trupul și Sângele Domnului Iisus Hristos	școală
	biserică

Exemplul 3

Tema: Sfânta Cruce – sensul ei spiritual

- Identifică în textul de mai jos înțelesurile pe care le are cuvântul cruce.
- Discută cu colegul de bancă despre sensurile identificate de tine.
- Formulați împreună un răspuns pe care să îl prezentați colegilor.
- Alcătuiți alte enunțuri în care cuvântul cruce să aibă sensurile identificate de voi.

Astăzi este ziua Angelei. Ea are de dus o cruce foarte grea: mama ei a murit anul trecut. Atunci când își amintește de mama ei, începe să plângă. Colegii ei de clasă s-au gândit să-i facă un cadou prin care să înțeleagă că Dumnezeu este alături de noi când suntem necăjiți. I-au cumpărat o cruciuliță cu lăntșor. Înainte de a și-o pune la gât, s-a închinat și a sărutat-o. Darul primit i-a reamintit ceea ce învățase la ora de religie: Domnul Iisus, care S-a jertfit pe cruce din dragoste pentru oameni, nu ne părăsește niciodată. Dragostea colegilor a determinat-o pentru moment să uite de suferința ei!

Aplicații

1. Organizați un concurs pe tema: *Personaje biblice cu același nume*, parcurgând următoarele etape:

- Împărțiți clasa în grupe de câte cinci elevi.
- Extrageți bilețele pe care sunt trecute numele unor personaje biblice cu același nume (Maria, Ioan, Iosif, Iuda, Ana etc.), în funcție de timpul avut la dispoziție pentru desfășurarea concursului.
- Scrieți câte o propoziție referitoare la aspecte din viața fiecărui personaj biblic care poartă numele respectiv. Timpul de lucru poate varia, în funcție de resursele temporale prevăzute pentru desfășurarea concursului.
- Se punctează:
 - numărul propozițiilor;
 - corectitudinea acestora;
 - exprimarea și vocabularul utilizat.
- Câștigă grupa cu cele mai multe puncte.

2. Aplicați metoda *Același nume – altă semnificație* pentru următoarele cuvinte: taină/ Taină, patimi/ patimile Domnului, duh/ Duh, moarte (sufletească și trupească), a adormi (somn și moarte) etc. pentru diferite conținuturi la religie.

3.6. Jocul de rol

Definiție: *Jocul de rol* reprezintă o metodă prin care se urmărește formarea comportamentului elevilor pe baza unor acțiuni simulate, prin implicarea elevilor în activități sociale de grup, cu roluri și interacțiuni bine delimitate.

Etape în utilizarea metodei

1. Organizarea jocului: identificarea situației care urmează să fie simulată, prezentarea scenariului, stabilirea de comun acord cu elevii a participanților și a rolurilor acestora.

2. Pregătirea și desfășurarea jocului: distribuirea de fișe cu textul fiecărui rol și cu indicații asupra interpretării acestuia, crearea unei atmosfere educative favorabilă învățării prin jocul de rol la religie, interpretarea rolurilor.

3. Evaluarea activității: analiza prin discuții frontale și individuale a modului de desfășurare a jocului de rol, prezentarea de către profesor a aspectelor reușite și a celor perfectibile, utile și în perspectiva unor viitoare activități similare.

Aspecte legate de utilizarea metodei

- În lucrările de pedagogie (M. Ionescu și I. Radu, 2001, p.156) sunt delimitate două categorii de joc de rol: jocuri de rol cu caracter general (jocurile de competiție, jocurile de arbitraj, jocurile de decizie, jocurile de reprezentare a structurilor) și jocurile de rol cu caracter specific (jocul de-a ghidul și vizitatorii, jocul de negociere, jocul de-a profesorul și elevii).
- Utilizarea jocului de rol poate să contribuie la atingerea finalităților educației religioase prin: formarea și modelarea caracterului uman în urma simulării interacțiunii umane, dezvoltarea capacității de empatie, formarea capacității de activitate în grup etc.
- Este contraindicată distribuirea elevilor într-un anumit joc sau rol pentru care aceștia nu-și exprimă disponibilitatea.

- Elevii pot fi puși și în situația de a crea singuri textul pe care îl interpretează.

Exemplu

Tema: Moise – copilăria

- Imaginați un dialog cu colegul/ colega de bancă, în care unul dintre voi să fie sora lui Moise care trebuie să o convingă pe fiica lui faraon să i-l dea pe fratele ei să-l ducă la o doică.
- Prezentați în fața colegilor dialogul respectiv.
- Analizați dialogurile colegilor voștri și alegeți echipa care v-a plăcut cel mai mult.
- Ce rol a avut sora lui Moise în salvarea fratelui său?
- Povestiți întâmplări în care frații voștri și-au manifestat dragostea față de voi.

Aplicații

1. Tema: Biserica – obiecte de cult

Realizați evaluarea elevilor printr-un joc de rol: elevii care urmează să fie evaluați vor juca rolul unui ghid care le explică elevilor aflați în vizită la biserică obiectele de cult din fiecare parte a bisericii. Elevii din clasă pot formula și adresa întrebări colegilor-ghizi.

2. Tema: Sărbătorile Maicii Domnului

Organizați-vă în patru grupe de elevi. Alegeți printr-o modalitate propusă de voi una dintre cele patru icoane ale sărbătorilor mari închinat Maicii Domnului. În cadrul grupului elaborați un text care să reprezinte analiza icoanei, făcută de pictorul acesteia. Alegeți un reprezentant care să prezinte în fața tuturor colegilor textul propus de voi. În cazul în care apar întrebări de la colegii din alte grupe, puteți să oferiți sprijin elevului-pictor.

4. METODE ACTIVE COMPLEXE

Unele dintre metodele active au un grad de complexitate sporit, dat de particularitățile unor sarcini de învățare, de resursele de timp pe care le necesită, de specializarea multiplă a celui care conduce activitatea de învățare.

4.1. Metoda K-W-L (Know – Want to know – Learned)

(Știu – Vreau să știu – Am învățat)

Definiție: K-W-L este metoda utilizată în vederea valorificării cunoștințelor și experiențelor anterioare ale elevilor, în vederea optimizării învățării.

Etape în utilizarea metodei

1. Profesorul anunță tema care urmează să fie supusă dezbaterii, iar apoi realizează pe tablă un tabel în care va nota: ceea ce știu deja elevii, ceea ce doresc să știe, iar la sfârșitul activității, ceea ce au învățat despre subiectul aflat în discuție.

Știu/ Cred că știu	Vreau să știu	Am învățat

2. Elevii notează pe o fișă, individual sau în perechi, ideile pe care le cunosc referitor la tema propusă, precum și ceea ce doresc să știe.

3. Ideile notate pe fișe de către elevi vor fi discutate cu întreaga clasă, iar cele care sunt acceptate de către întreg colectivul sunt scrise în tabel.

4. Neclaritățile/ așteptările elevilor, identificate pe baza discuțiilor, vor fi scrise în coloana a doua a tabelului.

5. Se realizează transmiterea cunoștințelor/ se analizează materialele complementare (casete video, articole din ziar etc.) în vederea clarificării problemelor necunoscute sau neînțelese de elevi.

6. Elementele noi, desprinse în urma discuțiilor, vor fi trecute în coloana a treia. Această etapă presupune comunicarea noilor cunoștințe, dar și compararea acestora cu noțiunile studiate anterior și cu expectanțele elevilor, exprimate în primele două coloane. Pot fi puse următoarele întrebări: *Care sunt noile cunoștințe dobândite? Cum răspund acestea la întrebările inițiale? Care întrebări au rămas fără răspuns? Există răspunsuri pentru care nu am formulat întrebări? Ce ați dori să aflați în plus despre acest subiect?*

Aspecte legate de utilizarea metodei

- Este important ca fiecare elev să aibă posibilitatea de a-și expune punctul de vedere, pe parcursul discuțiilor.
- În măsura în care anumite întrebări ale elevilor nu-și găsesc răspuns pe parcursul activității, profesorul va reveni în activitățile (orele) următoare la fiecare dintre acestea.
- Este necesar să se realizeze o cât mai bună legătură între ceea ce elevii cunosc deja din lecțiile anterioare, ceea ce-și doresc să cunoască și nivelul de cunoaștere atins de ei la finalul lecției.

Exemplu

Tema: Ortodoxia în contextul creștinismului

Se parcurg următoarele etape, pe parcursul a două ore, prin metoda K-W-L:

1. Anunțarea temei și a obiectivelor și realizarea pe tablă a tabelului;
2. Activitatea individuală/ pe grupe pentru notarea ideilor despre ceea ce știu elevii despre Ortodoxie și ceea ce doresc

să afle referitor la acest subiect. Timpul alocat completării acestor rubrici nu trebuie să depășească trei minute;

3. Completarea rubricii *Știu*, printr-o activitate frontală. După scrierea tuturor ideilor, dacă este cazul, profesorul le poate organiza într-o formă care să avantajeze transmiterea ulterioară a cunoștințelor (în exemplul prezentat de noi, din rațiuni de tehnoredactare, cele trei coloane apar prezentate separat).

Știu
• Ortodoxia este o confesiune în cadrul creștinismului. • După Marea Schismă de la 1054, au apărut dezbinări în cadrul creștinismului. • Ortodoxia este specifică Răsăritului Europei. • Bisericele Ortodoxe au o conducere sinodală. • Între confesiunile creștine există diferențe în ceea ce privește învățătura de credință. • Românii reprezintă singurul popor ortodox de origine latină. • Creștinismul la români este de origine apostolică. • În România sunt prezente cele trei confesiuni creștine: Ortodoxia, Romano-Catolicismul și Protestantismul, precum și culte neoprotestante.

4. Completarea coloanei *Vreau să știu*, în mod similar cu coloana *Știu*. Dacă întrebările puse de elevi nu acoperă problematica propusă, profesorul poate propune elevilor întrebări deschise sau să formuleze întrebări-problemă, care să fie trecute în rubrica respectivă.

Vreau să știu

- Ce semnificație are cuvântul Ortodoxie?
- Se poate reface unitatea Bisericii?
- De ce există mai multe Biserici Ortodoxe: Română, Rusă, Sârbă, Bulgară etc.?
- Care sunt principalele diferențe confesionale?
- Care sunt valorile specifice Ortodoxiei?
- Cum a reușit poporul român să își păstreze credința ortodoxă?
- Cum a apărut cultul Greco-catolic?
- Care sunt elementele specifice Ortodoxiei la români?
- Cum s-au păstrat la români elementele specifice Ortodoxiei?
- Ce implicații în plan personal are apartenența la Ortodoxie?

5. Transmiterea cunoștințelor. Învățarea va fi dirijată spre următoarele aspecte:

- Ortodoxia și istoria creștinismului
- Ce este Ortodoxia
- Valori specifice Ortodoxiei.
- Ortodoxia la români
- Elementele specifice Ortodoxiei la români.

6. Completarea coloanei *Am învățat* și compararea noilor cunoștințe cu cele vechi și cu expectanțele elevilor, exprimate în primele două coloane. Rubrica *Am învățat* poate fi completată și pe măsura transmiterii cunoștințelor. În această etapă vor fi valorificate textele din manual.

Am învățat

- Principalele momente în istoria Bisericii: întemeierea Bisericii și caracterizarea acesteia în primul mileniu; implicațiile Marii Schisme (1054) în plan doctrinar, organizatoric și cultic; Reforma din cadrul Bisericii Romano-Catolice (sec. XVI); apariția cultelor neoprotestante (sec. XVII) și a grupărilor cu caracter creștin; încercările de unire.
- Ortodoxia: dreapta credință sau dreapta slăvire a lui Dumnezeu.
- Biserica Ortodoxă: ansamblu de Biserici locale în cadrul cărora există unitate doctrinară, cultică și organizatorică.
- Valori specifice Ortodoxiei: spiritualitatea ortodoxă, liturghia, icoana, monahismul, unitatea în diversitate.
- Ortodoxia la români: originea apostolică a creștinismului la români, formarea creștină a poporului român, organizarea bisericească sub conducerea mitropoliților, dezvoltarea monahismului, rolul domnitorilor creștini în apărarea creștinismului, Uniația (1701), recunoașterea autocefaliei BOR (1885) și ridicarea acesteia la rangul de Patriarhie (1925).
- Elementele specifice Ortodoxiei la români: existența creațiilor folclorice de inspirație religioasă, traducerea Sfintei Scripturi în limba română (cu 100 de ani înaintea altor popoare ortodoxe), promovarea înnoirii spirituale a persoanei umane, canonizarea sfinților români, viața spirituală susținută de mari duhovnici.
- Contribuția părintelui Dumitru Stăniloae la definirea profilului Ortodoxiei românești.
- Implicațiile apartenenței la Biserica Ortodoxă, în plan personal.

Aspectele rămase neelucidate pot fi discutate în orele următoare. În cazul de față, acestea au în vedere:

- diferențele doctrinare, cultice și de organizare în cadrul celor trei confesiuni creștine;
- modul în care s-au păstrat la români elementele specifice Ortodoxiei.

Aplicații

1. Tema: Sfânta Liturghie – rugăciunea atotcuprinzătoare a Bisericii

- Predați conținutul privind momentele cele mai importante ale Sfintei Liturghii și simbolismul acestora, prin metoda K-W-L.

2. Tema: Cinstirea Maicii Domnului

- Completați primele două rubrici ale tabelului metodei K-W-L cu ceea ce credeți că ar răspunde elevii referitor la ceea ce știu și ceea ce doresc să afle despre cinstirea Maicii Domnului. Desfășurați activitatea didactică prin metoda respectivă și comparați datele dumneavoastră cu răspunsurile primite de la elevi. Formulați concluzii referitoare la:

- volumul cunoștințelor elevilor referitor la acest subiect;
- varietatea răspunsurilor;
- corectitudinea învățăturilor de credință;
- tipul argumentelor aduse în sprijinul învățăturilor de credință etc.

4.2. Mozaicul

Definiție: Mozaicul este o metodă de predare-învățare prin colaborare, realizată prin activitatea elevilor în cadrul mai multor grupe de lucru, aflate sub coordonarea profesorului. Această metodă are un pronunțat caracter formativ, contribuind la dezvoltarea gândirii logice și critice a elevilor, a încrederii în posibilitățile proprii, a abilităților de comunicare și argumentare în cadrul grupului și a sentimentului responsabilității individuale și în grup.

Etape în utilizarea metodei

1. Constituirea grupurilor inițiale de lucru, prin împărțirea clasei în mod aleator în grupe de patru elevi, fiecare membru al unui grup primind un număr de identificare de la 1 la 4.

1 2 3 4

grup inițial A

1 2 3 4

grup inițial B

1 2 3 4

grup inițial C

1 2 3 4

grup inițial D

2. Prezentarea obiectivului activității didactice și împărțirea sarcinilor de lucru, pe fișe special elaborate pentru fiecare dintre cele patru numere de identificare. Fiecare elev primește o fișă care cuprinde una din cele patru sarcini de învățare.

3. Constituirea grupurilor de “experți” și rezolvarea sarcinii de lucru. Elevii care au primit numărul 1 (și deci fișa cu sarcina corespunzătoare) vor forma un grup, cei cu numărul 2 vor forma un alt grup etc. În cazul în care clasa este foarte numeroasă se pot forma câte două grupe cu numărul 1, cu numărul 2 etc., sau se poate lucra numai cu o parte a clasei.

1 1 1 1

grup experți 1

2 2 2 2

grup experți 2

3 3 3 3

grup experți 3

4 4 4 4

grup experți 4

Elevii vor lucra în grup conținutul de idei și vor stabili în comun modul în care acesta va fi sintetizat, formulat și prezentat colegilor.

4. Revenirea elevilor în grupurile inițiale în vederea prezentării în cadrul acestora a modului de rezolvare a sarcinii primite.

1 2 3 4

grup inițial A

1 2 3 4

grup inițial B

1 2 3 4

grup inițial C

1 2 3 4

grup inițial D

Prin predarea reciprocă, în succesiunea logică determinată de numărul de identificare primit (numărul sarcinii de învățare), fiecare elev trebuie să ajungă să cunoască toate cele patru părți ale conținutului activității didactice, nu numai pe aceea pentru care a devenit “expert”. Această etapă se realizează prin expunere și dialog, pentru a se lămurii toate aspectele aflate în discuție, iar în măsura în care apar anumite neclarități se poate solicita ajutorul altui “expert” sau al profesorului.

Aspecte legate de utilizarea metodei

- Varianta standard a acestei metode poate fi abordată în cadrul unei ore sau, dacă este cazul, se poate extinde pe parcursul a două ore.
- Cele patru sarcini de învățare trebuie să constituie un tot unitar în cadrul activității didactice și să fie sensibil egale ca dificultate.
- Este esențial ca, la sfârșitul activității, fiecare elev să cunoască toate aspectele care constituie rezolvarea sarcinilor didactice, astfel încât să se prevină apariția lacunelor.
- Metoda *mozaic* poate fi urmată de o scurtă evaluare în cadrul căreia elevii să demonstreze însușirea întregului material și capacitatea de analiză, sinteză și argumentare a răspunsurilor prin elaborarea de scurte eseuri, rezolvarea unui test, completarea de tabele etc.

Exemplu

Tema: Pericolul drogurilor

Sarcini de învățare:

1. Argumentarea, pe baza Bibliei, a afirmației următoare:
“Consumul de droguri este un atentat împotriva propriei persoane”

- *Nimeni vreodată nu și-a urât trupul său, ci fiecare îl hrănește și îl încălzește (Efeseni 5,29)*
- *Trupul vostru este templu al Duhului Sfânt (I Corinteni 6,19)*
- *Să nu ucizi! (Ieșire 20,13)*
- *Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi sunt de folos. Toate îmi sunt îngăduite, dar nu mă voi lăsa biruit de ceva. (I Corinteni 6,12)*
- *Fugi de poftele tinereților și urmează dreptatea, credința, dragostea, pacea cu cei ce chemă pe Domnul din inimă curată. (II Timotei 2,22)*

2. Analiza semnificațiilor consumului de alcool, pe baza textelor Sfintei Scripturi

- Dumnezeu i-a pedepsit pe cei care chefuliau, în timpul lui Samson (Judecători 16,23-30)
- fiii lui Iov au fost striviți în casa în care petreceau (Iov 1,18-19)
- la petrecerea dată, Irod tetrarhul a dat poruncă pentru tăierea capului Înaintemergătorului Ioan (Marcu 6,21-26);
- bețivii sunt atenționați că nu vor intra în împărăția lui Dumnezeu (I Corinteni 6,10);
- consumul de alcool indicat, în scop terapeutic (I Timotei 5,23).

3. Analiza semnificațiilor consumului de alcool, pe baza textelor Sfinților Părinți

- *Ce altceva sunt bețivii, decât idoli ai neamurilor? Au ochi dar nu văd, au urechi, dar nu aud (Psalmi 113,13-15). Măinile le-au paralizat, picioarele sunt ca și moarte. Cine este cauza acestor rele? Cine ne-a dat să bem otrava nebuliei? Omule, ai făcut din banchet câmp de luptă, scoți de aici pe tineri ținându-i de mână ca pe răniții de război. I-ai chemat la masă ca prieteni dar îi expediezi ca morți, după ce le-ai stins viața cu vin. (Sf. Ioan Gură de Aur, Omilii)*
- *Fumul alungă albinele, iar băutura fără măsură alungă darurile duhovnicești. (Sf. Vasile cel Mare, Omilii)*

4. Prezentarea urmărilor consumului de substanțe nocive (alcool, droguri etc.) asupra persoanei și a societății, folosind texte biblice, din Sfânta Tradiție, din literatură și evenimente din viața cotidiană

- *Oricine săvârșește păcatul este rob păcatului. (Ioan 8,34)*
- *Beția este mama tuturor faptelor de rușine, sora iubirii de patimi și naufragiul curăției. (Fer. Augustin, Confesiuni)*
- *Savule, nelegiuirea ta este nelegiuirea lui Cain. Ai ucis pe fratele tău; ai ucis un om. L-ai ucis pe când el pica de boală. Da' și tu picai de beție. Erai beat. Ai făcut două păcate deodată: te-ai îmbătat și ai ucis. (Gala Galaction, Papucii lui Mahmud)*

Aplicații

1. Tema: Sfânta Liturghie – Hristos în mijlocul nostru

- Vizionați un film care prezintă momente legate de primirea Sfintei Împărtășanii, începând cu rostirea rugăciunii Domnești, care poate fi prezentată elevilor de clasa a II-a drept un moment ușor de recunoscut pentru anticiparea momentului împărtășirii.
- Organizați elevii în patru grupe, conform cerințelor metodei Mozaic și împărțiți elevilor următoarele sarcini:

Nr.1: Ce moment important/ cunoscut precede împărțășirea?

Nr.2: Ce fac creștinii înainte de împărțășire?

Nr.3: Ce fac creștinii la momentul împărțășirii?

Nr.4: Ce fac creștinii după împărțășire?

- Oferiți ajutor elevilor care întâmpină dificultăți în realizarea sarcinilor de lucru.

2. Tema: *Clientul – factor determinant în traficul de ființe umane*

Studiați cazul “Ana” prin metoda mozaic (vezi și capitolul IV.6):

Ana are un copil pe care îl crește singură. Situația materială a familiei este foarte grea, veniturile acesteia fiind constituite de pensia bunicii, alocațiile de la trei frați mai mici și pensia alimentară pentru copilul ei. Prietenul cel mai bun al fratelui său mai mare, un om pe care îl cunoștea de șapte ani și care venea foarte des la ei acasă, văzându-i situația i-a spus că o poate ajuta să își găsească de lucru în Italia. Încrederea pe care o avea în el a determinat-o să accepte oferta, mai ales că urma să meargă și prietena fratelui său. Întrucât aceasta nu avea pașaport, au trecut Dunărea la sârbi cu barca, ilegal. Ajunse dincolo, li s-au luat actele, telefoanele mobile, iar destinația spre care s-au îndreptat a fost cu totul alta decât Italia. A urmat un șir de vânzări și revânzări, motivate de “patroni” prin dorința clienților de “noutate”. În una dintre locațiile în care a fost sechestrată împreună cu alte fete, Ana a fost martora unei crime, făcută de “patron” pentru a le determina să devină mai docile. La un moment dat, Ana declara că prefera închisoarea sau moartea decât tratamentul la care erau supuse: înfometare, violențe fizice și emoționale. A fost eliberată în urma unei întâmplări favorabile ei: s-a îmbolnăvit foarte grav, iar la una dintre raziile poliției a fost dată împreună cu o altă fată. Ajunsă în țară a acceptat să depună mărturie împotriva ultimului “patron”. Acesta a fost condamnat la închisoare.

Sarcini didactice:

Nr.1

Identificați factorii de vulnerabilitate din cazul prezentat și elementele definitorii pentru primele două etape ale traficului.

- factorii de vulnerabilitate
- recrutarea
- transportul

Nr. 2

Identificați elementele definitorii ale traficului pentru etapele menționate, pe baza cazului prezentat.

- vânzarea
- sechestrarea și exploatarea
- revânzarea
- evadarea/ eliberarea
- repatrierea

Nr. 3

Analizați profilul religios-moral al victimei. Care au fost urmările traficului în planul religios-moral, pentru “Ana” și familia acesteia?

Nr.4

Analizați profilul religios-moral al recrutorului, traficantilor și clienților.

4.3. Explorarea interdisciplinară

Interdisciplinaritatea, ca principiu metodologic de bază al filosofiei și al științei, derivă din teoria generală a sistemelor și din metodologia abordării sistemice și este o consecință a dezvoltării științelor particulare la un nivel care permite abordări complexe, stabilirea de legături, interdependențe și interacțiuni între domenii, cu apariția disciplinelor de graniță, oferind, astfel, o imagine integrată a aspectelor care sunt analizate uneori artificial, forțat, separat.

Există diferite tipuri de realizare a raportului de întrepătrundere între discipline, care, în timp, au condus la diferite nivele de disciplinaritate, cu caracteristici individuale, ce le conferă identitate proprie (G. Văideanu, 1985; C. Cucuș, 1998, C. Predescu, 1999, p.13):

**Tipologia raporturilor de întrepătrundere
a disciplinelor științifice**

Tabelul 1

Nr. crt.	Nivele de disciplinaritate	Caracteristicile nivelului
1.	multidisciplinaritate	cooperare sporadică între discipline, considerată o etapă inițială a abordării sistemice a științelor, forma cel mai puțin dezvoltată a interdisciplinarității
2.	pluridisciplinaritate	o cooperare fără coordonare (comunicare simetrică, la același nivel), juxtapunerea diverselor elemente aparținând mai multor discipline, aflate la același nivel ierarhic
3.	disciplinaritate încrucișată	o polarizare rigidă către o concepție monodisciplinară, axiomatica unei discipline fiind impusă altor discipline la nivel ierarhic
4.	interdisciplinaritate	o coordonare concepută la nivel înalt; fiecare disciplină participă cu propriile scheme conceptuale și cu propriile metode de cercetare; axiomatica comună unui grup de discipline înrudite este definită la nivel ierarhic superior;
5.	transdisciplinaritate	coordonare și cooperare de nivel foarte înalt, având ca scop, constituirea unei noi discipline; are ca și câmp de interes un tip de sistem sau proces specific, care, datorită caracterului său abstract, este comun unui număr mare de domenii concrete

Interdisciplinaritatea trebuie văzută deci ca demers ce se desfășoară pe mai multe niveluri și care constă, pe de o parte, în selecția și condensarea (sinteza) cunoștințelor existente în perimetrul multidisciplinar, iar pe de altă parte, în formarea de noi cunoștințe, interpretări, abordări, perspective, limbaje, concepte, legi, paradigme.

Prin faptul că privesc cooperarea dintre mai multe discipline în studierea unei probleme, a unui fenomen/ proces, pluridisciplinaritatea și interdisciplinaritatea sunt adesea confundate deși, între aceste nivele, diferențele sunt evidente.

Diferențe dintre pluridisciplinaritate și interdisciplinaritate

Tabelul 2

Deosebiri în ce privește	Pluridisciplinaritatea	Interdisciplinaritatea
modalitatea concretă a cooperării între discipline	- conjugat	- coordonat
punctul de plecare în organizarea conținutului	- o temă de interes, în jurul căreia sunt selectate și reunite cunoștințele necesare	- diferite discipline
caracterul	- fiecare disciplină vine cu propriile metode (caracter specific)	- contact între metode, transfer al acestora între discipline
efectul cooperării	- fiecare disciplină își păstrează autonomia epistemologică, organizarea internă și structurile specifice	- se creează o nouă disciplină, interdisciplina, care, o dată statuată și autonomizată, poate intra la rândul său, într-un proces de cooperare și interdisciplinarizare - proces complex cu diferite trepte de integrativitate
reprezentarea în documentele școlare	- mai des întâlnită	- mai puțin întâlnită

scopul urmărit	- prezentarea în linii esențiale a unor rezultate comune, îmbogățirea cunoștințelor cu privire la subiectul abordat	- obținerea unei integrări și relaționări a conceptelor, metodelor, limbajelor, cu rezultatul unei noi cunoașteri, de tip semantic, unificator, care prefigurează o nouă globalitate, integrarea achizițiilor în sisteme bine organizate
-----------------------	---	--

Exemplu

Conținutul *Principiile termodinamicii* poate fi studiat pluridisciplinar, la: fizică, chimie, religie, biologie, sub următoarele aspecte:

Fizică	Chimie	Religie	Biologie
• Principiul I al termodinamicii • Principiul al II-lea al termodinamicii	• Conservarea energiei sub diferite forme • Entropia în procesele chimice	• Argumentul entropologic privind dovedirea existenței lui Dumnezeu	• Evoluționismul (contestat de principiul entropiei)

Saltul de la pluridisciplinaritate la interdisciplinaritate se poate face prin alte tipuri de **cooperare disciplinară, de natură integrativă**, sub diferite aspecte. Conform documentelor UNESCO, *“predarea integrativă a științelor constă în metode ce prezintă conceptele și principiile științei astfel încât să evidențieze unitatea gândirii științifice și să evite sublinierea prematură și neadecvată a distincțiilor între diversele discipline științifice”* (E. Păun, 1991, p.35). E. Păun propune diferite modalități de integrare a conținuturilor: integrarea ansamblului de cunoștințe în jurul unui pol (științific, practic, personal, referitor la societate); integrarea prin lecție; recombinarea elementelor unor

programe distincte; integrarea în jurul unor activități fundamentale; integrarea în jurul unei singure discipline.

În ceea ce privește interdisciplinaritatea, în literatura de specialitate se pot regăsi diferite clasificări ale acesteia, în funcție de diferite criterii. Astfel, în raport cu obiectul studiat și cu teoria produsă se poate vorbi de interdisciplinaritate internă (în interiorul și prin menținerea disciplinelor de învățământ – vezi tabelul de mai jos – prin dezvoltarea unor teme prin prisma legăturilor dintre științe/domenii), interdisciplinaritate instrumentală (aplicarea metodelor specifice mai multor discipline, la o disciplină), interdisciplinaritate critică (aplicarea metodelor specifice unei singure discipline, la alte discipline), interdisciplinaritate prin supradeterminare (încrucișare între discipline, înlănțuite sistemic). De asemenea, există diferite forme organizaționale de interdisciplinaritate, care vizează statutul social, instituțional al cooperării în cercetare (A. Becleanu Iancu, 1985).

Exemplul 1

Interdisciplinaritatea internă se poate observa în tratarea temei *Păcatul*, la diferite nivele de școlaritate, sub diferite aspecte și în diferite domenii ale religiei – ca disciplină de învățământ, conform programei școlare de religie:

Cls.	Domeniile	Conținutul
I	Noțiuni de Vechiul Testament	Greșeala primilor oameni; Cain și Abel; Noe și potopul
	Noțiuni de Noul Testament	Fuga în Egipt și uciderea pruncilor
	Noțiuni de morală creștină	Faptele rele – încălcarea vocii lui Dumnezeu

II	Noțiuni de Vechiul Testament	Iosif și frații săi – urmările invidiei
	Noțiuni de morală creștină	Datoriile copiilor față de părinți
III	Noțiuni de Vechiul Testament	Decalogul
IV	Noțiuni de morală creștină	Despre păcat
V	Noțiuni de morală creștină	Pildele rostite de Mântuitorul
VI	Apostolat și spiritualitate	Slujire și misiune
VII	Noțiuni de morală creștină	Minunea umblării pe apă – Mustrarea credinței îndoielnice
VIII	Apostolat și spiritualitate	Libertate și opțiune
IX	Noțiuni de morală	Datoriile creștinului;
	Creștinismul și problemele lumii contemporane	Pericolul drogurilor; Tinerii și viața intimă
X	Noțiuni de morală	Decalogul, Predica de pe munte; Conștiința morală; Despre păcat
	Creștinismul și problemele lumii contemporane	Concepții străine spiritualității creștine ortodoxe; Creștinismul și învățătura despre reîncarnare; Practici religioase asiatice
XI	Noțiuni de morală	Familia creștină. Datoriile membrilor acesteia
XII	Noțiuni de morală	Rolul tineretului în apărarea vieții

Exemplul 2

Datorită importanței pe care o are primirea Sfintelor Taine, studierea acestora la religie se face la diferite niveluri de școlaritate, urmărindu-se atingerea finalităților propuse, în funcție de particularitățile psiho-fizice ale elevilor, de nivelul cunoștințelor acumulate la un moment dat, de conexiunile intradisciplinare pe care le pot face elevii. Între Sfintele Taine, Taina Mirungerii ocupă un loc special. Datorită faptului slujba acesteia este în strânsă legătură cu cea a Botezului, există anumite dificultăți în identificarea ei de către elevi (mai ales că slujba Botezului conține și ungerea cu untdelemn sfințit). Aspecte didactice legate de Taina Mirungerii se întâlnesc și la alte conținuturi, ca formă a interdisciplinarității interne:

Finalități propuse (obiective de referință/ competențe specifice) <i>elevii vor fi capabili:</i>	Cls.	Unitatea de conținut	Observații
sa afle care sunt slujbele bisericești cele mai importante;	II	Sfintele slujbe	generalități
sa conștientize importanța și necesitatea primirii Sfintelor Taine în vederea mântuirii;	III	Sfintele Taine – lucrări ale lui Hristos în Biserică	generalități
	III	Sfânta Taină a Mirungerii – primirea darurilor Duhului Sfânt	
să identifice mesajul religios-moral din pildele studiate	IV	Pilda talanților	responsabilitatea pt. darurile primite
cunoașterea principalelor obiecte de cult și materii folosite în cultul ortodox	V	Principalele obiecte și principalele materii folosite în cultul ortodox	miruitorul Sfântul Mir

să conștientizeze importanța respectului față de cele sfinte, manifestat în cinstirea lui Dumnezeu, a sfinților și a obiectelor sfinte;	IX	Respectul față de cele sfinte	obiecte sfinte: antimis, miruitor
să conștientizeze rolul și importanța Sfințelor Slujbe ale Bisericii în viața creștinului	IX	Sfintele slujbe ale Bisericii – expresia comuniunii creștine	Taina Mirungerii – aspecte liturgice
	IX	Explicația mistico-simbolică a sfințelor slujbe	
definirea și utilizarea corectă a unor concepte specifice religiei prin folosirea Sfintei Scripturi, a scrierilor Sfinților Părinți și a textelor religioase	XII	Harul divin mântuitor	aspecte dogmatice
	XII	Sfintele Taine și ierurgiile	

În plan teoretic deci interdisciplinaritatea presupune un salt de la învățământul bazat pe discipline tradiționale, strict compartimentate și axat pe învățarea paralelă sau succesivă a acestora, la învățământul interdisciplinar caracterizat de dobândirea simultană de cunoștințe-capacități-atitudini comune și/sau complementare mai multor discipline de învățământ și axat pe învățarea integrată a cunoștințelor și capacităților științifice, raportabile la experiența de viață a elevului, prin resursele de natură intelectuală, morală, tehnologică, estetică, religioasă, fizică.

La nivel practic, interdisciplinaritatea presupune abordarea conținutului instruirii în situații didactice concepute în funcție de corelațiile existente între diferite discipline de învățământ (S. Cristea, 2000).

În învățământul actual, conceput pe discipline și realizat de profesori cu o pregătire mono- sau bi- disciplinară, introducerea interdisciplinarității se realizează, în special, sub aspectul **conexiunilor interdisciplinare**.

Profesorii pot realiza diferite tipuri de conexiuni interdisciplinare în activitatea didactică:

- **conexiuni interdisciplinare obligatorii**, indispensabile realizării procesului didactic, prevăzute în programele școlare.

Exemplu

În tabelul de mai jos vom exemplifica, pentru anumite noțiuni, conexiunile interdisciplinare obligatorii, conform programelor școlare aflate în uz:

Nr. crt.	Noțiunea/ conceptul	Conexiuni interdisciplinare		
		Introducerea	Valorificarea	Aprofundarea
1.	trăsături morale: sinceritate, bunăătate, încredere, respect	Religie I-II	Educație civică III Religie III-VIII	Religie IX-XII Cultură civică VII,VIII Filosofie XII
2.	raporturile cu mediul înconjurător	Religie I Educație civică III Științele naturii III-IV Biologie (V)	Geografie V-VIII Religie II-VIII	Biologie IX-X Geografie XI Religie XI Educație tehnologică IX
3.	grupuri (familia, grupul de prieteni, clasa de elevi, comunitatea religioasă)	Religie I Educație civică III-IV Istorie IV	Religie II-VIII Cultură civică VII	Religie IX-XII Sociologie XI Lb. și lit. română IX
4.	persoană	Educație civică III	Religie VIII Cultură civică VII	Religie IX-XII Psihologie X
5.	liberate și responsabilitate	Cultură civică VIII Religie VIII	Religie IX	Religie X-XII Filosofie XII

- **conexiuni interdisciplinare sistematice** în cazul profesorilor cu pregătire bi- sau tridisciplinară sau cu o cultură generală foarte bogată,

situație în care conexiunile și transferurile interdisciplinare se fac între discipline apropiate (fizică și chimie, chimie și biologie, psihologie și pedagogie etc.) sau îndepărtate (muzică și matematică, logică și literatură, fizică și religie etc.) ca natură axiologică și epistemologică.

Exemplu

Propunem conținutul unei teme de fizică la clasa a IX-a, din perspectivă religioasă (elaborat de prof. Marin Roșca – specialitatea fizică și prof. Monica Opreș – specialitatea fizică, chimie, religie):

Localizarea temporală a evenimentelor

Primul verset al Sfintei Scripturi: *La început a făcut Dumnezeu cerul și pământul* (Facere 1,1) indică faptul că **timpul, spațiul și materia** au fost **create simultan** . Prima zi a creației cuprinde și lumina (Facere 1,3-5).

Cea de a patra zi a creației primește o semnificație deosebită pentru lumea materială: Și a zis Dumnezeu: *Să fie luminători pe tăria cerului, ca să lumineze pe pământ, să despartă ziua de noapte, și să fie semne ca să deosebească anotimpurile, zilele și anii, și să slujească drept luminători pe tăria cerului, ca să lumineze pământul.* (Facere 1,14-15).

Din mulțimea luminătorilor creați, doi primesc importanță deosebită: **soarele** – *luminătorul cel mare pentru cărmuirea zilei* și **luna** – *luminătorul cel mai mic pentru cărmuirea nopții* (Facere 1,16).

Despărțirea luminii de întuneric, în prima zi, a permis definirea **etalonului de durată**: *Și a fost seară și a fost dimineață: ziua întâi* (Facere 1,5).

După cea de a patra zi a creației, despărțirea luminii de întuneric deci și măsurarea timpului se realizează cu ajutorul Soarelui.

Localizarea temporală a evenimentelor presupune alegerea unui moment de referință și a unui etalon de durată.

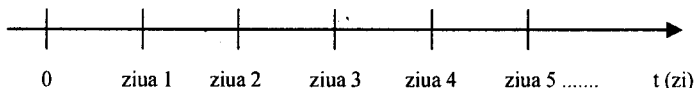

fig.1 Localizarea temporală față de momentul de referință 0, se realizează cu ajutorul coordonatei t (timpul), unde etalonul de durată, conform Bibliei, este ziua.

Divizarea timpului

Observații astronomice îndelungate au reușit să explice “răsăritul” și “apusul” Soarelui pe baza mișcării de rotație a Pământului în jurul propriei axe, realizată pe durata unei zile. Activitățile cotidiene au necesitat divizarea intervalului de timp corespunzător **unei zile în ore, minute, secunde**.

De asemenea, s-a demonstrat că Pământul are o mișcare de revoluție în jurul Soarelui, într-un interval de timp de aproximativ **365 de zile**. Acest interval de timp s-a numit apoi “**an**”.

Deci pe baza etalonului de durată numit zi, stabilit în Biblie, se pot data evenimentele și se poate evalua intervalul de timp scurs între două evenimente.

Timpul – mărime fundamentală în fizică

În fizică, **timpul** este considerat **mărime fundamentală**, iar unitatea pentru intervalul de timp a fost stabilită prin convenție (Conferința Generală de Măsură și Greutăți, 1967) și se numește **secundă**.

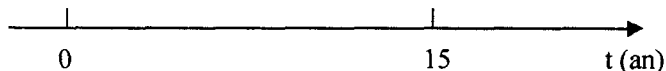
Secunda este durata a 9.192.631.770 perioade a radiației ce corespunde la tranziția energetică dintre cele două nivele de structură hiperfină ale stării fundamentale la atomul de Cesium.

Intervalele de timp prin care diverse momente de timp sunt separate față de un moment de referință au primit denumiri speciale.

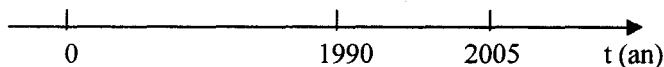
Durata dintre două evenimente

Aplicații:

1. Alegând ca moment de referință anul nașterii tale, ca etalon de durată anul, stabilește pe axa timpului în ce an al existenței tale de afli.

2. Alegând ca moment de referință nașterea Mântuitorului Iisus Hristos, asociază cifre corespunzătoare anului nașterii tale și anului în care ne aflăm.

3. Stabilește intervalul de timp scurs între momentul nașterii tale și momentul actual, folosind valorile stabilite în exemplele precedente.

$$\Delta t_1 = t_f - t_i = 15 - 0 = 15$$

$$\Delta t_2 = t_f - t_i = 2005 - 1990 = 15$$

Din aceste exemple rezultă că unui moment dat i se poate atribui orice valoare, în funcție de momentul de referință considerat. Durata sau intervalul de timp dintre două evenimente nu depinde de acest moment. Durata sau diferența între momentul de timp considerat final și momentul de timp considerat inițial are aceeași valoare.

$$\Delta t_1 = t_f - t_i = \Delta t_2$$

De aici rezultă că durata dintre două evenimente are caracter absolut.

- **conexiuni interdisciplinare realizate de echipe de profesori de diferite specialități, cel mai frecvent prin lecții realizate în echipe de**

profesori la sfârșit de unitate de învățare/ semestru/ an școlar, axate, de obicei pe o temă sau prin realizarea unor opționale cu caracter interdisciplinar;

Exemplu

În Anexă, la sfârșitul metodei, vom prezenta o Programă școlară cu caracter interdisciplinar.

- **conexiuni interdisciplinare realizate de echipe de profesori de diferite specialități** pentru realizarea unor **activități extrașcolare** (în deosebi cercurile și excursiile cu caracter tematic), cu caracter informativ și formativ.

Exemplu

Realizarea unui cerc cu tema *Orașul nostru ieri, astăzi, mâine* presupune abordări interdisciplinare, prin valorificarea unor noțiuni din domeniile: istorie, geografie, biologie, literatura română, religie etc.

Aplicație

Clasa: a XII-a

- Realizați o activitate didactică cu caracter interdisciplinar (literatura română – religie – filosofie), având ca titlu: **Iona – de la textul biblic la opera dramatică a lui Marin Sorescu**, prin metoda *mozaic*, pornind de la textul următor: “Tu m-ai aruncat în adânc, în sânul mării și undele m-au înconjurat; toate talazurile și valurile Tale au trecut peste mine. Și gândeam: Aruncat sunt dinaintea ochilor Tăi! Dar voi vedea din nou templul cel sfânt al Tău!” (Iona 2, 4-5).
- Sarcinile didactice distribuite și activitățile de învățare sunt următoarele:
 1. evidențiați elementele de apropiere între textul biblic și opera dramatică a lui Marin Sorescu
- lectura comparativă a textelor din cele două scrieri

2. enumerați elementele pentru care profetul Iona este considerat prefigurare a Mântuitorului Iisus Hristos

- utilizarea textului bibliei
- utilizarea documentelor istorice (gema de la Potaissa)

3. desprindeți din textul biblic și din opera dramatică aspecte semnificative pentru viața religioasă a omului contemporan

- exerciții de identificare a poruncilor divine respectate sau încălcate de către personajele Cărții Iona și eventualele corespondențe cu viața religioasă a omului contemporan

4. argumentați plasarea Cărții Iona în spațiul real sau în cel mitologic

- utilizarea textului bibliei
- exerciții de identificare a elementelor unui mit

Elemente de sprijin

1. elemente de apropiere între textul biblic și opera dramatică a lui M. Sorescu

a) elemente de corespondență

- în opera sa dramatică, Marin Sorescu păstrează numele personajului principal și împărțirea textului pe cele patru capitole
- discuția lui Iona cu el însuși, care este de fapt discuția dintre el și conștiința lui sau dialogul dintre latura umană și cea divină din om
- strigătul lui Iona către el însuși aduce începutul schimbării de atitudine față de porunca primită. Iona are conștiința că el este un pescar (*pescar de oameni* trimis la niniviteni), iar teama de a nu fi auzit de pești arată de fapt teama lui de a merge în Ninive în calitate de profet al lui Dumnezeu

b) elemente ale operei dramatice inspirate din textul biblic

- privește o parte din evenimentele prezentate de textul biblic: începe după ce Iona a fost înghițit de pește

- liniștea din jur arată singurătatea lui Iona pregătește schimbările sale interioare de mai târziu. Singurătatea aduce disperarea, iar disperarea aduce în suflet infernul

- numărul peștilor este considerat ca fiind egal cu cel pe care-l poate număra moartea – Iona se gândește la câți oameni vor muri în Ninive dacă el nu-și va îndeplini misiunea de apostol al lui Dumnezeu

- Iona pescarul visează în fiecare noapte că prinde pești – obsesia că nu-și pune în practică vocația (profeții și apostolii – *pescarii de oameni*. – sunt, prin excelență, oameni de vocație)

- în somn, pe Iona îl enervează peștii mici – are convingerea că poate să realizeze lucruri importante dacă nu “doarme”

- copiii visează “Marea”, iar Iona marea fără pește – doar sufletul curat și fără păcate este fericit, iar conștiința împovărată caută paradisul pierdut

- afirmă că la pescuit nada lui o să-și facă efectul – este convins că misiune din Ninive va avea succes

- în lupta dintre somn și rațiune, în lupta cu propria conștiință Iona are o clipă de iluminare – momentul în care începe să se roage lui Dumnezeu, înghițit fiind de pește

- momentul în care vede chitul mistuind pești și încearcă să pună în “moară” un pește prins de el. Încercarea lui este respinsă, iar el vorbește despre sinucidere – moment prin care se anticipează revolta profetului Iona împotriva Creatorului, manifestată în momentul iertării acordate ninivitenilor, Care dorește să arate faptul că nu ia viața la cererea oamenilor

- momentul în care Iona se întreabă dacă este viu sau mort pregătește decizia de a încerca să iasă din chit

- Iona dorește să spargă zidurile dintre pești chiar dacă este convins că îl așteaptă “clocotul mării” – dorința Profetului Iona de a merge în Ninive, asumându-și toate riscurile

- ieșirea lui Iona pe plajă ca rezultat al efortului de a spinteca peștii – Profetul Iona a fost aruncat de pește pe țarm abia după ce s-a rugat lui Dumnezeu
- înotul lui Iona până la țarm – propovăduirea în Ninive (acțiunea pornită este dusă până la capăt)
- dispariția mării și lipsa fericirii din sufletul său – întristarea Profetului după încheierea activității în Ninive
- singurătatea lui Iona la el acasă – singurătatea Profetului Iona după ce s-a răzvrătit împotriva lui Dumnezeu
- “sunt ca un dumnezeu care nu mai poate învia”, deși se vorbește de venirea pe pământ și minuni, se arată deosebirea dintre Iona și Mântuitorul Hristos: Iona nu poate să-și ducă misiunea până la capăt și de aceea nu poate învia, eveniment care altfel ar fi fost posibil
- “învierea se amână” până când un alt pescar (înghițit și el de chit) este pescuit, iar în felul acesta este ales pentru a duce pe mai departe “Calea”

c) elemente proprii operei dramatice a lui Marin Sorescu

- conștiința îl îndeamnă pe Iona să pescuiască în altă mare, dar el afirmă că marea nu poate fi schimbată – explicația lui Sorescu pentru refuzul lui Iona de a merge în Ninive
- acvariul și afirmația că îl ia cu el la pescuit – prin pierderea conștiinței uită că este de fapt un pește în marea creată de Dumnezeu și ajunge să creadă că este însuși un mic dumnezeu și că poate dispune de peștii din mare
- încearcă să doarmă chiar dacă nu-i este somn – somnul echivalent cu o ascundere, în corabia amenințată de furtună
- Iona afirmă că a auzit o poveste cu unul înghițit de un chit – se creează impresia că nu există o inspirație biblică. Este o modalitate prin care Sorescu a încercat să scape de cenzura comunismului ateu.
- apariția Pescarilor I și II, preocupați doar să-și ducă propria bărnă sau să-și îndeplinească misiunea primită, îl determină

pe Iona să treacă la acțiune, să spargă zidurile dintre burțile succesive ale peștilor

- apariția cărăbușului îi arată lui Iona condiția omului preocupat exclusiv de lucrurile materiale: atunci când are o problemă majoră (“când se răstoarnă pe spate”) nu are putere să-și revină

- scrisoarea trimisă pe mare de un naufragiat și găsită de Iona: semnul că ninivitenii așteptau ajutor, iar el va fi bine primit

- Pescarii I și II duc în continuare bărnele (prin bărne se arată faptul că cei care îi ajută pe alții își clădesc/zidesc casă în cer) determină în Iona o atitudine de repulsie față de aceștia, deși la prima întâlnire, atunci când aveau aceeași soartă: concomitent erau și Pescari și pescuitori de El, manifesta atitudine prietenoasă față de aceștia

- orizonturile succesive și burțile de pești: teama lui Iona că va mai primi și alte porunci similare de la Dumnezeu, iar această teamă și refuzul de a se înscrie în acest efort îl fac să se simtă prizonierul propriilor sale slăbiciuni

- “Dar eu ...”. După eșec Iona se gândește la modul în care poate să iasă din starea respectivă: observă necesitatea existenței unor repere (semnele din pământ) pentru a merge pe drumul cel drept – idee inspirată din cuvintele adresate de Dumnezeu profetului Iona, cu scopul de a-l întoarce pe calea cea bună, dar specifică dramei

- “Nu mă las. Plec din nou. De data asta te iau cu mine.” ... “Gata, Iona? (Își spintecă burta.) Răzbim noi cumva la lumină.”: este modul în care Marin Sorescu imaginează sfârșitul dramei. Prin spintecarea propriei burți Iona “iese din sine”, se eliberează de lucrurile materiale, se unește cu “Eul” său (propria conștiință) și pornește cu încredere pe drumul spre Lumină.

2. elemente pentru care profetul Iona este considerat prefigurare a Mântuitorului Iisus Hristos

- pe baza textului biblic:

- Iona a adus salvarea ninivitenilor, iar Mântuitorul, a întregii lumi.
- Iona a stat în burta chitului 3 zile, iar Mântuitorul a stat în mormânt același interval de timp.
- Matei 12,39: *Iar El, răspunzând, le-a zis: Neam viclean și desfrânat cere semn, dar semn nu i se va da, decât semnul lui Iona proorocul.*
- Matei 12,40: *Că precum a fost Iona în pântecele chitului trei zile și trei nopți, așa va fi și Fiul Omului în inima pământului trei zile și trei nopți.*
- Luca 11,29: *Iar îngrădindu-se mulțimile, El a început a zice: Neamul acesta este un neam viclean; cere semn dar semn nu i se va da decât semnul proorocului Iona.*
- Luca 11,30: *Căci precum a fost Iona un semn pentru Niniviteni așa va fi și Fiul Omului semn pentru acest neam.*

- prezența Mântuitorului, sub chipul Blândului Păstor, pe gema de la Potaissa (Turda de azi), alături de corabia din care este aruncat Iona – înghițit de chit. Se arată credința creștinilor din primele secole de creștinism în ce privește legătura dintre profetul Iona și Mântuitorul.

3. aspecte semnificative pentru viața religioasă a omului contemporan, desprinse din textul biblic și din opera dramatică

- credința omului religios se manifestă și prin efortul de a-i întoarce la credință pe cei păcătoși
- Dumnezeu îi iubește pe toți oamenii, indiferent de starea lor morală
- prin ajutorul dat celorlalți oameni, omul se sfințește pe sine

- atunci când, încredințează o anumită misiune omului, Dumnezeu intervine pentru ca aceasta să fie dusă la bun sfârșit
- când respectăm poruncile divine Dumnezeu este alături de noi
- nu avem unde să ne ascundem de la fața Celui ce a creat lumea
- prin rugăciune și pocăință este posibilă refacerea legăturii cu Dumnezeu

4. argumente privind plasarea Cărții Iona în spațiul real sau în cel mitologic

- Profetul Iona este numit fiul lui Amitai. În Cartea IV Regi 14,25, se vorbește despre profetul Iona, fiul lui Amitai. Scrierile iudaice și cele creștine au considerat că este aceeași persoană. Cartea *Iona* nu poate fi deci un mit.
- mențiuni biblice pentru Cartea Iona:
 - Tob.14,4: *Du-te în Media, fiule, căci sunt încredințat că Ninive va fi dărâmată, după cum a spus proorocul Iona, iar în Media va fi mai liniște o vreme. Frații noștri, care se află în țară, vor fi împrăștiați din acel scump pământ, Ierusalimul va fi pustiit, și templul lui Dumnezeu din el va fi ars și va rămâne o vreme pustiu.*
 - 3 Mac.6,8: *Și pe Iona cel hrănit întru adâncuri, chinuit fără de crutare în pântecele chitului, nevătămat la toți ai lui l-ai arătat, o, Părinte!*
 - Matei 12,39: *Iar El, răspunzând, le-a zis: Neam viclean și desfrânat cere semn, dar semn nu i se va da, decât semnul lui Iona proorocul.*
 - Matei 12,40: *Că precum a fost Iona în pântecele chitului trei zile și trei nopți, așa va fi și Fiul Omului în inima pământului trei zile și trei nopți.*

- Matei 12,41: *Bărbații din Ninive se vor scula la judecată cu neamul acesta și-l vor osândi, că s-au pocăit la propovăduirea lui Iona; iată aici este mai mult decât Iona.*
- Matei 12,42: *Regina de la miazăzi se va scula la judecată cu neamul acesta și-l va osândi, căci a venit de la marginile pământului ca să asculte înțelepciunea lui Solomon, și iată aici este mai mult decât Solomon.*
- Matei 16,4: *Neam viclean și adulter cere semn și semn nu se va da lui, decât numai semnul lui Iona. Și lăsându-i, a plecat.*
- Luca 11,29: *Iar îngrămădindu-se mulțimile, El a început a zice: Neamul acesta este un neam viclean; cere semn dar semn nu i se va da decât semnul proorocului Iona.*
- Luca 11,30: *Căci precum a fost Iona un semn pentru Niniviteni așa va fi și Fiul Omului semn pentru acest neam.*
- Luca 11,31: *Regina de la miazăzi se va ridica la judecată cu bărbații neamului acestuia și-i va osândi, pentru că a venit de la marginile pământului, ca să asculte înțelepciunea lui Solomon; și, iată, mai mult decât Solomon este aici.*
- Luca 11,32: *Bărbații din Ninive se vor scula la judecată cu neamul acesta și-l vor osândi, pentru că s-au pocăit la propovăduirea lui Iona; și, iată, mai mult decât Iona este aici.*

Anexă
PROIECT DE PROGRAMĂ ȘCOLARĂ
ȚARA SFÂNTĂ
Opțional la nivelul ariei curriculare “Om și societate”

Opțional interdisciplinar: religie, geografie, istorie

Clasa: a VII-a **Durata:** 1 an **Număr ore/săptămână:** 1

Descrierea opționalului: Dintre toate religiile lumii, creștinismul este singura religie care are drept întemeietor pe Fiul lui Dumnezeu, Care s-a făcut om pentru a-i ridica pe oameni la cer. Întreaga activitate a Mântuitorului Iisus Hristos s-a desfășurat în Țara Sfântă. Aici au trăit și tot de aici au pornit și Sfinții Apostoli în lucrarea lor de răspândire a învățaturii creștine. Pe de o parte există o legătură foarte strânsă între învățătura lăsată de Mântuitorul și locurile pe unde El a trecut, iar pe de altă parte, în învățătura Sa, Hristos a făcut de nenumărate ori referire la aspecte legate de viața oamenilor și de mediul în care ei trăiau. Iată de ce considerăm importantă abordarea diferitelor aspecte legate activitatea Mântuitorului în Țara Sfântă, din perspectiva disciplinelor religie, geografie, istorie, pentru o mai bună înțelegere a conținutului acestora.

Obiective cadru ale disciplinelor implicate	Obiective de referință <i>(la sfârșitul anului școlar, elevii vor fi capabili:)</i>	Activități de învățare
(religie, istorie) - cunoașterea și iubirea lui Dumnezeu ca fundament al mântuirii și desăvârșirii omului - descrierea și interpretarea unei situații istorice	- să-L recunoască pe Domnul Iisus Hristos ca Dumnezeu adevărat și om adevărat - să compare diferite surse istorice referitoare la Iisus Hristos	- lectura textelor biblice și ale unor scriitori care au consemnat faptul că Domnul Iisus Hristos este o persoană istorică - compararea mai multor documente pe aceeași temă

(religie, geografie, istorie) • cunoașterea și folosirea adecvată a limbajului din sfera valorilor religioase • înțelegerea și utilizarea adecvată a limbajului de specialitate (religie, geografie, istorie) • cunoașterea învățăturilor Sfintei Scripturi, a tradițiilor religioase și a istoriei Bisericii • situarea corectă în timp și spațiu • înțelegerea și reprezentarea timpului istoric • înțelegerea și reprezentarea spațiului istoric	• să selecteze termeni și noțiuni din diferite texte cu referire la Țara Sfântă • să valorifice în texte proprii noțiunile dobândite • să analizeze aspectul intuitiv al învățăturii Mântuitorului • să identifice asemănări și deosebiri spațio-temporale referitoare la Țara Sfântă • să redea succesiuni ordonate cronologic • să cunoască elementele cele mai importante ale geografiei Țării Sfinte	- interpretarea unor imagini din Țara Sfântă - exerciții de identificare și utilizare a noțiunilor-cheie studiate la religie, geografie și istorie, într-un context nou - utilizarea dicționarelor - exerciții de analiză a unui text - realizarea de referate cu termeni adecvați - lectura și comentarea unor texte biblice în care Mântuitorul îi învață pe oameni plecând de la mediul geografic, de la îndeletnicirile lor, de la faună - exerciții de trasare a conturului geografic al Țării Sfinte, pe o hartă a Asiei de Sud-Vest - exerciții de identificare pe hartă a țărilor care se regăsesc astăzi pe teritoriul Țării Sfinte
---	---	---

• cunoașterea și interpretarea suporturilor grafice și cartografice • investigarea și interpretarea fenomenelor din mediul geografic	• să identifice conexiunile interdisciplinare • să utilizeze informațiile din mass-media	- exerciții de ordonare a unor evenimente din viața Mântuitorului - localizarea pe hartă a principalelor elemente de relief, provincii și localități legate de activitatea Domnului Hristos; - realizarea unor trasee ale călătoriilor Domnului prin Țara Sfântă - identificarea și preluarea informațiilor utile din mass-media - corelarea informației din mass-media cu adevărurile de credință
(religie, geografie) • formarea virtuților creștine și consolidarea deprinderilor de comportament moral-religios • formarea unei atitudini constructive și responsabile față de mediul înconjurător	• să evidențieze care sunt datoriilor creștinului față de natură, ca dar al lui Dumnezeu pentru om	- lectura unor texte biblice care relevă modul în care Domnul Iisus Hristos arată grija pe care o poartă Dumnezeu față de tot ce a creat - exerciții de identificare a importanței mediului înconjurător în viața creștinului - discuții în grup pentru identificarea unor soluții privind combaterea degradării mediului înconjurător

(religie) • educarea atitudinilor de acceptare, înțelegere și respect față de cei de alte credințe și convingeri	• să afle despre existența mai multor religii în țările din Estul Mării Mediterane	- dialog pe tema caracteristicilor principale ale celor trei religii ale locuitorilor țărilor din Estul Mării Mediterane: creștină, iudaică, islamică - descrierea unor imagini din Țara Sfântă, cu locașurile de cult ale diferitelor religii - vizionarea filmului despre venirea sfintei lumini la mormântul Domnului, la Ierusalim
--	--	--

CONȚINUTURI

1. Domnul Iisus Hristos – Dumnezeu adevărat și om adevărat

2. Țara Sfântă – țara în care a trăit Domnul Iisus Hristos

- Denumiri, așezare geografică, suprafața
- Statele care au luat ființă pe teritoriul Țării Sfinte, în istorie
- Situația istorică actuală a teritoriului Țării Sfinte

3. Geografia Țării Sfinte în timpul Mântuitorului Iisus Hristos

- Relieful (munți, dealuri, câmpii)
- Clima (vremea, temperaturi)
- Apele (mări, râuri)
- Vegetația, fauna, solul
- Locuitorii și grupări religioase
- Provinciile și localități importante
- Resursele naturale
- Îndeletnicirile tradiționale

3. Nașterea și copilăria Domnului Iisus Hristos

- Buna Vestire – Galileea (Nazaret)
- Nașterea Domnului – Iudeea (Betleem)
- Întâmpinarea Domnului – Iudeea (Ierusalim)
- Fuga în Egipt – Egipt
- Întoarcerea în Nazaret – Galileea (Nazaret)
- Iisus în templu, la 12 ani – Iudeea (Ierusalim)

4. Activitatea publică a Domnului Iisus Hristos

- Botezul Domnului – râul Iordan
- Ispitirea în pustie – pustiul Quarantania
- Alegerea celor 12 Apostoli
- Predica de pe munte și alte învățături – Muntele Fericirilor
- Minuni făcute de Mântuitorul, în diferite localități – Galileea (Cana, Nain, Capernaum), Iudeea (Ierusalim, Betania, Ierihon), Marea Tiberiadei, Lacul Vitezda, izvorul Siloam etc.
- Schimbarea la față – Muntele Tabor

5. Evenimente legate de patimile, învierea și înălțarea Domnului

- Intrarea în Ierusalim – Cetatea Ierusalimului
- Cina cea de Taină – Locuințele din Țara Sfântă
- Patimile și răstignirea Domnului – împrejurimile Ierusalimului
- Punerea în mormânt – împrejurimile Ierusalimului
- Învierea Domnului – împrejurimile Ierusalimului
- Înălțarea Domnului – Muntele Măslinilor

6. Locuitorii de astăzi ai teritoriilor care au făcut parte din Țara Sfântă

- Evrei
- Palestini
- Religiiile: creștinism, iudaism, islam

III. ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE PRIVIND PREVENIREA TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE, PRIN ORELE DE RELIGIE¹

1. OMUL – FIINȚĂ ÎN CĂUTAREA FERICIRII

Creat din iubire, după chipul lui Dumnezeu (Facere 1,27), omul este ființa superioară celorlalte făpturi, căreia i-a fost încredințată stăpânirea întregii lumi: *“Cine altul din cele de pe pământ a fost făcut după chipul Ziditorului? Cui i-a dăruit conducerea și stăpânirea peste toate, a celor de pe pământ, a celor din apă și a celor din văzduh?”* (Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, 1986, p.319).

Scopul pentru care a fost creat – cunoașterea și iubirea lui Dumnezeu și împărtășirea de viața dumnezeiască, prin care omul poate ajunge la asemănarea cu Dumnezeu – îi dă acestuia valoare.

Crearea omului printr-un act special, direct și personal al lui Dumnezeu, din țărână și suflare de viață (Facere 2,7), ca unitate între trup și suflet, arată faptul că omul face legătura dintre lumea materială și cea spirituală, fiind destinat nemuririi atât cu sufletul cât și cu trupul, ca persoană unică și irepetabilă în lume.

Prin crearea Evei, comuniunii cu Dumnezeu, de care s-a bucurat Adam, i s-a adăugat și comuniunea cu semenii. În grădina Eden, omul înțelegea și identifica rostul lumii, voința lui era supusă voinței lui Dumnezeu și nu cunoștea răul.

Fericirea caracteristică stării primordiale – ca efect al comuniunii omului cu Dumnezeu și a soților între ei, al săvârșirii binelui, al ordinii morale desăvârșite – a ajuns să fie scopul omului pe pământ și după căderea în păcat: *“Omul e o făptură care caută fericirea. Asta este omul.*

¹ Capitol realizat cu sprijinul Misiunii în România a Organizației Internaționale pentru Migrație

Prin ființa sa, orice om, de-a lungul întregii sale vieți, nu face decât să caute fericirea. Sfinții și asasinii, hoții și preafericiții, păcătoșii și virtuoșii – absolut toți oamenii care au trăit, trăiesc și vor trăi pe pământ – nu fac decât un singur lucru: își caută fericirea. Ceea ce îi deosebește pe oameni e doar modul, locul și mijloacele pe care le aleg pentru a deveni fericiți. Prin aceasta sfântul se deosebește de asasin. Fiindcă amândoi, sfântul și asasinul, nu fac decât să caute fericirea. O caută însă cu totul altfel.” (V. Gheorghiu, 1999, p.56).

Sfânta Scriptură oferă nenumărate exemple de oameni care au dobândit fericirea în urma refacerii legăturii cu Dumnezeu (de exemplu, Zaheu, mai-marele vameșilor și-a găsit fericirea în momentul în care a îndreptat răul făcut celor cărora le lua din avutul lor – Luca 19, 1-11), dar și de oameni care au căutat fericirea în săvârșirea păcatului, sub diferitele aspecte ale acestuia (de exemplu, bogatul care, rodindu-î țarina, s-a gândit doar la binele propriu atunci când și-a manifestat bucuria prin dorința de a-și mări hambarele – Luca 12,16-21). Răspunsul Mântuitorului la modalitățile și mijloacele alese de oameni pentru găsirea fericirii este, de asemenea, diferit: celor care își caută fericirea în El le oferă mântuirea: “*Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia*” (Luca 19,10), iar celor care își caută fericirea în bunuri și plăceri, le descoperă adevărata valoare a alegerii făcute: “*Nebune! În această noapte vor cere de la tine sufletul tău. Și cele ce ai pregătit ale cui vor fi? Așa se întâmplă ce cel ce-și adună comori sieși și nu se îmbogățește în Dumnezeu.*” (Luca 12, 20-21).

Printre mijloacele identificate de oameni drept oportunități în vederea dobândirii de valori materiale se include traficul de persoane. Astfel, alături de obiectele de mare preț considerate drept valori și încadrate în categoria mărfurilor, tot mai mult în ultima perioadă apar ființele umane: “*Marfă de aur și de argint, pietre prețioase și mărgăritare, vison și porfiră, mătase și stofă stacojie, tot felul de lemn bine mirositor și tot felul de lucruri de fildeș, de lemn de mare preț și marfă de aramă și de fier și de marmură, și scorțișoară și balsam și*

mirodenii și mir și tămâie și vin și untdelemn și făină de grâu curat și grâu și vite și oi și cai și căruțe și trupuri și suflete de oameni.” (Apocalipsa, 18,12-13). Sfânta Scriptură arată explicit care vor fi consecințele unui astfel de trafic: *“Neguțătorii de aceste lucruri, care s-au îmbogățit de pe urma ei, vor sta departe, de frica chinurilor ei, plângând și tânguindu-se, și zicând: Vai! Vai! Cetatea cea mare, cea înveșmântată în vison și în porfiră și în stofă stacojie și împodobită cu aur și cu pietre scumpe și cu mărgăritare! Că într-un ceas s-a pustiit atâta bogăție!”* (Apocalipsa, 18,15).

2. TRAFICUL DE FIINȚE UMANE – DELIMITĂRI TERMINOLOGICE ȘI ETAPE

2.1. Traficul de ființe umane și prostituția

Vânzarea oamenilor în scopul exploatării acestora este cunoscută în istorie ca acțiune specifică epocii sclavagiste, dar cu reminiscențe în timp, generate fie de influențele diferitelor concepții care promovau intoleranța religioasă, fie de dorința de câștig prin orice mijloace, în cazul adeptilor aceleiași religii.

Prezența traficului de ființe umane în întreaga lume, în spații culturale complexe și diferite a generat deosebiri în ceea ce privește definirea, abordarea și combaterea acestui fenomen.

Cele mai importante aspecte ale traficului de persoane sunt legate de condițiile de exploatare și servitute, independent de exprimarea consimțământului victimei, și de delimitarea acesteia de statutul de emigrant ilegal într-o anumită țară. Percepția greșită asupra traficului poate genera asocierea acestuia cu migrația clandestină, fapt care *“conduce la deportarea persoanelor traficate, fără a lua în considerare violarea drepturilor omului și viitorul deportaților în țara de origine,*

unde vulnerabilitatea față de rețelele de trafic se menține” (Traficul de ființe umane. Reforma cadrului legislativ în Italia, 2003, p.3).

Într-o definiție mai cuprinzătoare, prin trafic de ființe umane se înțelege *“recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea de persoane, prin amenințare sau prin utilizarea forței sau a altor forme de constrângere, prin răpire, escrocare, înșelăciune sau abuz de putere, prin utilizarea unei poziții vulnerabile, prin darea sau primirea de bani sau de beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care are control asupra alteia, în scopul exploatării. Exploatarea include cel puțin prostituția sau alte forme de exploatare sexuală, muncă sau servicii forțate, sclavia sau practici similare sclaviei, servitutea sau prelevarea de organe” (Documentele oficiale ale Națiunilor Unite).*

Pentru unele țări, traficul de ființe umane constituie o problemă de dată mai recentă, motiv pentru care în documentele oficiale ale acestora, dintr-o lipsă de înțelegere exactă a lucrurilor, doar exploatarea sexuală este considerată ca făcând parte din acest fenomen, iar celelalte ipostaze sunt excluse.

Definiția dată traficului de ființe umane elimină orice posibilitate de confuzie a traficului de persoane cu fenomenul prostituției, chiar dacă prostituția constituie unul dintre scopurile în care sunt traficate victimele.

Asemănările între traficul de ființe umane realizat în vederea prostituției și prostituție se referă la:

- ◆ practicarea prostituției;
- ◆ pierderea controlului asupra acțiunilor proprii, prin faptul că, în pofida consimțământului acordat inițial în cazul prostituției, victimele nu pot controla și alege nici clienții, nici numărul acestora, nici sumele câștigate, acestea fiind contabilizate de “patron”.

Traficul de ființe umane în vederea prostituției se deosebește de prostituție prin următoarele aspecte esențiale:

- ◆ parcurgerea unor etape: recrutarea, transportul din țara de origine în țara de destinație, vânzarea, sechestrarea și exploatarea, revânzarea, evadarea și repatrierea victimelor, prin intermediul Organizației

Internaționale pentru Migrație (OIM), cu sprijinul ambasadelor/consulatelor țărilor de origine ale victimelor;

- ◆ lipsa libertății victimelor de a renunța la practicarea prostituției;
- ◆ recrutarea în scopul vânzării și exploatării, care se realizează prin înșelăciune sau constrângere;
- ◆ existența unor rețele internaționale complexe și bine organizate în vederea vânzării și exploatării victimelor;
- ◆ vânzarea și exploatarea victimelor în afara granițelor țării (excepție fac cazurile în care victima este traficată în România, dintr-o regiune în alta);
- ◆ privit din perspectiva moralei creștine, lipsa de responsabilitate a victimelor traficului pentru păcatul desfrânării.

2.2. Etapele traficului de ființe umane

Mărturiile victimelor traficului, repatriate în România după 1999, au permis identificarea etapelor acestui fenomen. Acestea sunt: recrutarea, transportul, vânzarea, sechestrarea și exploatarea, revânzarea, evadarea, repatrierea (D. Opriș, M. Opriș, 2003, pp.9-11).

1. Recrutarea

Declinul economic din multe țări foste comuniste a determinat migrația în scopul găsirii unui loc de muncă mai bine plătit, în Europa de Vest. Pe fondul sărăciei, al șomajului, al experienței ratate în găsirea unui loc de muncă, al nivelului scăzut de educație, al pregătirii profesionale precare, al lipsei familiei (sau existența unei familii dezorganizată), al încrederii prea mari în propria persoană, reprezentările pozitive ale succesului pe piața forței de muncă în străinătate alimentate de contactul cu modelele de succes din anturaj determină luarea deciziei de a pleca în străinătate, fără a fi luați în considerare factorii de risc. Aceste aspecte sunt

cunoscute și speculate de persoane care recrutează viitoarele victime, cu scopul de a le vinde unor rețele de trafic de ființe umane.

Realizarea unui portret fizic și moral al recrutorilor este un demers aproape imposibil în condițiile în care victimele repatriate vorbesc, în general, de trei categorii: bărbați cu vârsta cuprinsă între 20-30 de ani (70% din cazuri), femei cu vârste cuprinse între 18-35 de ani, familii. Ca notă comună se distinge aspectul fizic plăcut, menit să inspire încredere.

În general, profesile recrutorilor presupun relații cu publicul: vânzători, taximetriști, reprezentanți ai unor firme reale sau fantomă etc. Recrutarea se realizează prin trei modalități: oferte false de locuri de muncă bine plătite în străinătate (chelneriță, bucătăreasă pe vase de croazieră, dansatoare, baby-sitter, lucrător în agricultură sau în industria confecțiilor, în țări precum Franța, Italia, Spania, Grecia, Germania etc.), făcute direct victimelor, prin cunoștințe, rude, persoane apropiate; anunțuri de mică publicitate, care vizează în special femei: *Recrutăm tinere fete, dansatoare, balerine, pentru țara X. Plecare imediată, sau Poți câștiga 1000 de dolari pe lună, sau Am mai trimis fete, s-au întors, și-au luat și casă!* sau *O fată frumoasă ca tine, cu meseria de ... poate să câștige mulți bani în ...*. În anumite cazuri, recrutarea victimelor se face prin răpire.

Persoanele care intră în contact cu membrii unei rețele de trafic pot observa anumite indicii care sugerează potențialul pericol: solicitarea păstrării secretului acțiunii, oferirea unor detalii superficiale despre condițiile de lucru sau cazare, absența acreditării de către Ministerul Muncii și Solidarității Sociale pentru firma care intermediază găsirea unui loc de muncă (*Ordonanța Guvernului nr.43 din 25 iulie 2002 pentru modificarea Legii nr.156/ 2000*), oferirea unor mari sume de bani pentru prestarea de activități care nu necesită o anumită calificare sau încălcarea unor norme religios-morale, oferirea unor facilități în ceea ce privește rezolvarea actelor de călătorie, trecerea ilegală a frontierei, respectiv asigurarea sumei de bani necesară trecerii legale a frontierei. Ofertele de

genul “plătesc eu pentru tine și te răscumperi tu când ajungem” conțin aproape întotdeauna un potențial pericol.

Portretul religios-moral al recrutorilor se poate creiona în jurul păcatelor: necredința în Dumnezeu, minciuna, înșelarea încrederii, lăcomie, egoism, răpirea etc.

2. Transportul

Traficul de ființe umane se desfășoară pe anumite rute, din țara de origine spre țara de destinație, unde are loc vânzarea. În anumite cazuri, vânzarea se realizează și în țările de tranzit. În prezent, România este țară de tranzit pentru rețelele care încep mai ales în Republica Moldova, dar și țară de origine pentru rețelele de trafic de ființe umane. De cele mai multe ori, pentru transport, recrutorii apelează la călăuze.

Trecerea frontierei spre țara de destinație (de cele mai multe ori alta decât cea declarată) se face cu ajutorul recrutorilor sau al călăuzelor și poate fi: legală, sub pretextul unei excursii, în cazul persoanelor care au pașaport; ilegală, în cazul persoanelor minore sau care nu posedă pașaport, situație în care călăuzele promit trecerea graniței în siguranță, în schimbul unei sume de bani sau fără plată.

În cele mai multe cazuri, pe parcursul transportului, victimele sunt tratate civilizat, li se oferă condiții de cazare și masă, pot lua legătura cu familia. Cu toate acestea, există anumite indicii care pot sugera existența unei rețele de trafic, cum ar fi: reținerea de către călăuză/ conducătorul grupului a actelor de identitate sub diferite motive, schimbarea călăuzelor, alegerea unor rute ocolitoare, prin locuri ferite, deturnarea destinației inițiale, separarea celor care călătoresc în grup și dirijarea pe rute diferite, modificarea condițiilor contractuale pe traseul de trafic, incluzându-se traume fizice și psihice, precum și imposibilitatea victimei de a ieși din situația creată.

3. Vânzarea

Vânzarea se realizează în afara granițelor țării, fără știrea victimelor, care devin astfel “proprietatea” unor patroni de stabilimente în țări a căror limbă – în cele mai multe cazuri – nu o cunosc, unde nu pot cere ajutor pentru a ieși din impas. Traficanții fixează prețul de vânzare în funcție de aspectul fizic și vârsta persoanelor traficate, de țara în care se realizează vânzarea.

4. Sechestrarea și exploatarea

De cele mai multe ori, victimele realizează că au fost vândute abia în momentul în care sunt sechestrate și exploatate, etapă caracterizată prin izolarea în locuri închise și bine păzite, lipsa totală a posibilităților de comunicare (li se rețin telefoanele celulare, actele de identitate etc.), obligarea practicării prostituției.

În majoritatea situațiilor, victimele sunt tratate inuman: izolare (în întuneric, mizerie, frig, căldură sufocantă), înfometare, amenințare, drogare, maltratare, viol comis de una sau mai multe persoane etc. Efectele imediate ale acestui tratament constau în distrugerea personalității, a rezistenței fizice, a suportului sufletesc pentru o anumită opoziție, a voinței. Uneori victimele care refuză să se prostitueze sau care rămân însărcinate sunt omorâte de către patroni.

Perioada de sechestrare se poate prelungi atunci când victima se află în imposibilitatea de a evada sau este în situația în care acceptă starea de sclavie pentru a-și proteja viața, fie rămâne să lucreze în cadrul unui contract obișnuit pe piața prostituției.

5. Revânzarea

De cele mai multe ori, victimele intră într-un ciclu al falselor datorii: cei care le cumpără pretind că trebuie să-și recupereze banii investiți. În momentul în care pe lângă suma investită patronul are și un profit (altfel investiția nu ar fi rentabilă!), urmează revânzarea către o altă persoană care, la rândul ei, a plătit o sumă ce trebuie recuperată. Victimele

intră astfel într-un circuit în care sunt revândute, în anumite cazuri chiar de clienți. Recordul trist în cazul victimelor repatriate în România este deținut de o tânără care a fost revândută de 24 de ori.

6. Evadarea

Din mărturiile victimelor repatriate reiese că, din totalul persoanelor traficate, puține reușesc să evadeze sau sunt predate poliției, în urma raziilor.

Evadarea presupune valorificarea unei conjuncturi favorabile, date fiind condițiile în care victimele sunt sechestrate, și asumarea unor riscuri foarte mari.

Un aspect cu totul esențial este recunoașterea de către autorități a statutului de victimă a traficului, iar nu încadrarea acestora în categoria infractorilor ca urmare a trecerii ilegale a frontierei, a șederii într-un anumit teritoriu peste limita admisă, a lipsei actelor de identitate etc. Cel mai adesea, victimele sunt repatriate cu ajutorul ambasadelor sau al consulatelor României din țările respective.

7. Repatrierea

Repatrierea se realizează prin intermediul OIM, cu sprijinul ambasadelor/consulatelor României, care se ocupă cu formalitățile de repatriere. Victimelor li se eliberează pașaport consular și documente de călătorie, iar primirea în țară de face de către echipa de asistență a OIM București, care le integrează în programele de asistență pentru victimele traficului de femei și de prevenire a traficului în România.

Datele statistice realizate de OIM București relevă următoarele:

- primele cazuri de repatriere în România au apărut la începutul anului 2000. După această dată, până în prezent, au fost repatriate în jur de 1000 de persoane victime ale traficului.
- victimele repatriate provin în special din județele Moldovei, regiune în care starea de sărăcie este mai mare față de situația generală a țării. De altfel, Moldova este o regiune în care predomină și migrația internă,

stimulată de succesul obținut (pe plan profesional și material) de anumite personalități percepute ca “modele de succes”, în special pentru tinere.

- au fost repatriate victime provenind din toate județele țării, fapt care arată amploarea fenomenului – ce tinde spre dimensiuni globale – și care justifică eforturile privind prevenirea și combaterea acestuia.
- aproape un sfert din numărul victimelor asistate sunt minore în momentul repatrierii. Un fapt îngrijorător îl constituie scăderea vârstei victimelor la momentul intrării în trafic (recordul trist în această privință îl deține o fetiță de 12 ani, repatriată în cursul anului 2003). Datele prezentate cumulate cu mărturiile victimelor privind perioada cât au stat în trafic (între 1-3 ani) ne conduc și spre alte interpretări: victimele (în majoritatea cazurilor) cu vârste cuprinse între 18-20 de ani au fost minore în momentul în care au fost recrutate și vândute.
- se constată scăderea numărului de victime repatriate din fostele țări Iugoslave, din Macedonia și din Albania, dar se înregistrează în același timp o creștere a numărului de victime repatriate din țările Europei Centrale și de Vest, în special Italia și Germania, și apariția unor cazuri de victime în țări precum Spania și Grecia, care până în anul 2003 nu apăreau în statistici. Tendința de scădere a numărului de victime repatriate, mai ales din zona Balcanilor, o dată cu eliminarea vizelor, poate conduce la concluzia că, de fapt, este vorba de mutarea fenomenului în alte zone ale Europei, iar nu de o diminuare a acestuia.

3. CONOTAȚIILE FENOMENULUI TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

Trăsăturile exterioare ale traficului de ființe umane, manifestate în diferite contexte, conduc la concluzia că ne aflăm în fața unui fenomen cu multiple **conotații**: religios-morale, economice, sociale și de încălcare a drepturilor omului.

a. Din punct de vedere religios, traficul de ființe umane este un atentat la integritatea chipului lui Dumnezeu în om, a persoanei umane, la adresa familiei și a comunității creștine.

Implicațiile religioase privesc nu doar recrutorii, traficantii, clienții și victimele, ci și familiile acestora și, implicit, comunitatea religioasă din care fac parte.

Factorul determinant în traficul de ființe îl reprezintă clientul, deoarece existența lui determină existența fenomenului. Din mărturiile victimelor repatriate s-au desprins ipostazele în care apare clientul: clientul propriu-zis (situația cea mai frecventă, în care clientul plătește “patronului”), traficantul-client (însuși traficantul abuzează sexual victima traficului), clientul-traficant (clienții care pozează în salvatori ai victimelor, le eliberează de la “patron”, dar apoi le vând, transformându-se astfel în traficant), clientul-salvator (salvează victimele și le ajută să ajungă la ambasada/ consulatul României din țara respectivă).

Indiferent de ipostaza în care se află, clientul poartă responsabilitatea pentru păcatul desfrânării, prin înteinarea propriului trup și pe cel al victimei obligate să întrețină relații sexuale împotriva propriei voințe (victimele repatriate vorbesc de adevărate perversiuni sexuale la care au fost supuse de către clienți, de violență, viol etc.). Responsabilitatea este cu atât mai mare, cu cât clienții (în marea lor majoritate) cunosc starea de sclavie în care sunt ținute victimele de patroni cu care, de altfel, stabilesc prețul. Existența complicității între patroni și clienți a determinat introducerea în unele țări europene (de exemplu, Italia) în legislația referitoare la traficul de ființe umane, a pedepselor care se pot aplica și în cazul clienților.

Din punct de vedere creștin, păcatul desfrânării reprezintă o barieră în calea propriei mântui: *“Iar faptele trupului sunt cunoscute, și ele sunt: adulter, desfrânare, necurăție, destrăbălare, închinare la idoli, fermecătorie, vrajbe, certuri, zavistii, mâinii, gâlcevi, dezbinări, eresuri, pizmuri, ucideri, beții, chefuri și cele asemenea acestora, pe care vi le spun dinainte, precum dinainte v-am și spus, că cei ce fac unele ca*

acestea nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu” (Galateni 5,19-21). Acest păcat este pedepsit de Dumnezeu încă de pe pământ. Cartea Iudit prezintă un caz de trafic de ființe umane și modul în care pedeapsa pentru acest păcat s-a răsfrânt nu doar asupra celor care l-au săvârșit, ci și asupra familiei acestora: “Pentru aceasta ai dat pe căpeteniile lor la moarte, și patul lor, care a fost pângărit de înșelăciunea lor, l-ai prefăcut în lac de sânge și ai lovit pe robi și pe stăpâni, și pe căpeteniile lor și pe femeile lor le-ai dat răpirii și pe fiicele lor la robie și toate odoarele lor jafului iubiților Tăi fii, care erau înflăcărați de zelul pentru Tine și îngroziți de întinarea sângelui lor, și pe Tine Te-au chemat într-ajutor” (Iudita 9,3-4).

Urmările în planul relațiilor în cadrul familiilor traficantilor și clienților sunt mult mai ample, întrucât păcatul desfrânării distruge legătura dintre soți, prin desconsiderarea Tainei Cununiei și a valorii acesteia, prin desconsiderarea propriei soții (care este supusă și riscului îmbolnăvirii). Există, de asemenea, posibilitatea ca violența cu care sunt tratate de către clienți victimele traficului de ființe umane să-și facă apariția și în cadrul propriei familii.

Dacă în cazul traficantilor și clienților responsabilitatea pentru propriile păcate le revine în întregime, nu același lucru se poate spune despre victimele traficului care află de faptul că urmează să se prostitueze, abia după ce sunt vândute și după ce devin “proprietatea” cumpărătorului.

Urmările traficului asupra victimelor sunt atât în plan spiritual, cât și în plan fizic. Din mărturiile victimelor se desprinde faptul că momentul vânzării, al coborârii din statutul de om în cel de marfă este unul dintre cele mai traumatizante: “*Mi-au spus că eu sunt vândută, și am zis că cum adică sunt vândută, doar eu sunt ființă umană, nu sunt ca și cum se vinde fronzela la magazin. Mi-au spus că voi fi vândută din mână în mână...*”; “*A venit un băiat, m-a văzut și m-a cumpărat cu 300 de dolari. Exact ca o cârpă eram, ca o haină.*” (D. Opriș, M. Opriș, 2003, p.50); “*Din tot câte am trecut m-am simțit cel mai dur atunci când am fost... e ca și cum ai avea un animal la piață și ai spune: << Uite, ăsta e animalul, atât cer pe el, eu cu atâta îl dau.>>*” (Ibidem, p.52).

Stările sufletești trăite în momentul vânzării se amplifică în cazul revânzărilor succesive. În momentul în care o fată este vândută într-un ciclu al falselor datorii: cumpărarea este văzută de patroni ca o investiție care trebuie recuperată și, în plus, care trebuie să aducă un profit. De cele mai multe ori, răscumpărarea era urmată de o revânzare: *“Mai aveam puțin și să zic eu că mă răscumpăram, deci eu îl întrebam tot timpul <<cât mai am de dat>> deci îmi spunea: <<luna asta mai ai 1000 de mărci>> și peste o săptămână-două: <<mai ai 500>>, deci eu speram că în momentul în care am plătit 3000 de mărci plec acasă. Acuma mai erau clienți care îmi spuneau că asta nu se poate, e imposibil, pentru că eu când o să mă achit de banii ăia, el o să mă vândă la alt patron. Deci era așa, un lanțul slăbiciunilor, te vindea dintr-unul în altul.”* (Ibidem, p.51).

Astfel, în plan spiritual este afectat chipul lui Dumnezeu din om, prin pierderea libertății, pierderea încrederii în oameni, erodarea sentimentelor, până la transformarea victimelor în traficanți: *“Era și o albaneză care lucrase 10 ani și cumpăraseră... acum cumpăraseră o româncă și vorbea cu ea, zice: <<Am lucrat 10 ani la stradă, acum vreau să lucreze altcineva pentru mine, să stau. >>”* (Ibidem, p.63).

Chiar dacă nu sunt responsabile pentru păcatul desfrânării, victimele se simt întinate și își asumă vina pentru păcatul respectiv: *“... mă simțeam ultima femeie de pe fața pământului. Nici nu aveam, nu aveam curaj să privesc... să privesc lumea în ochi?”* (Ibidem).

În plan fizic, violența cu care sunt tratate victimele poate lua diferite forme, de la amenințări, până la bătăi și omor. De multe ori, cele care supraviețuiesc sunt copleșite emoțional de ideea pericolului fizic și sunt torturate de coșmaruri și flash-uri recurente, care ar putea dura zeci de ani: *“Încă mai am coșmaruri, încă mai trăiesc cu frica că vine după mine. Stau și mă gândesc, dacă vine, dacă mă omoară, dacă... sunt singură acasă. Eu nu pot să stau singură, trebuie să dau telefon la o prietenă sau la o vecină: <<Vino și stai cu mine. Vino și stai cu mine că-mi este frică. [...] aș vrea să uit total, dar sunt conștientă că așa ceva n-o să se întâmple*

niciodată ... și peste 10 ani am să-mi aduc aminte, și peste 20 de ani, și pe patul de moarte chiar, pentru că așa ceva nu se poate uita, nu se poate uita niciodată.” (Ibidem, p.66).

Un alt aspect este legat de stigmatizarea socială și morală care poate veni din partea familiei, a comunității, pe fondul lipsei de iubire față de semenii și a neînțelegerii diferenței dintre traficul de ființe umane în vederea prostituției și fenomenul prostituției. Modelul tatălui din pilda fiului risipitor se cere a fi urmat, inclusiv în cazul familiilor și al comunităților în care există victime ale traficului: *“Știm că prin voia lor liberă au ajuns în locurile unde au fost vândute. Dar totuși, nu prin aceeași voie liberă au fost vândute, chinuite și batjocorite în tot felul. Dragostea părintelui din parabola fiului risipitor trebuie să fie răspunsul la faptele fără cugetare pe care le-au făcut acești copii.”* (P.F. Teoctist apud D. Opriș, M. Opriș, 2003, p.5).

Lipsa înțelegerii din partea comunității și stigmatizarea morală la care au fost supuse, toate acestea pe fondul lipsei unei vieți religioase, au determinat în anumite situații întoarcerea victimelor, de această dată cu bună știință, în cadrul traficului de ființe umane.

b. Din punct de vedere **economic**, traficul de ființe umane este un fenomen care implică existența unor interese financiare oculte, a unor rețele regionale și internaționale de trafic de ființe. Numărul persoanelor implicate în trafic sub cele trei aspecte este de ordinul sutelor de mii, în întreaga lume. Traficul de persoane creează astfel condițiile transformării persoanei umane în marfă, prin vânzarea pe piața ilicită a forței de muncă.

c. Traficul de ființe umane are urmări grave pentru toți cei implicați în acest fenomen, dar și pentru familiile acestora. Dacă îi avem în vedere pe toți “actorii” implicați în acest fenomen: victime, recrutori, traficanți, clienți, familiile acestora, grupul de prieteni, comunitatea din care fac parte, ajungem la un număr impresionant de persoane afectate într-un anumit mod sau aflate într-o permanentă potențialitate de pericol. Astfel, acest fenomen are și conotații **sociale**.

d. Prin traficul de ființe umane sunt încălcate **drepturile omului**. Omul devine sclav, este agresat fizic și psihic.

Aspectele legate de traficul de ființe umane (sclavia modernă) sunt cuprinse în documentele internaționale, între care se află și “Declarația universală a drepturilor omului”, care, în articolele 3, 4 și 5 prevede: “*Orice ființă are dreptul la viață, la libertate și la securitatea sa*” (Art.3); “*Nimeni nu poate fi ținut în sclavie, nici în robie; sclavia și traficul de sclavi sunt interzise sub toate formele lor*” (Art.4); “*Nimeni nu va fi supus la tortură, ici pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante*” (Art.5) (*Drepturile omului*, 1995, p.78).

4. PREVENIREA ȘI COMBATERICA TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

Amploarea pe care fenomenul traficului de ființe umane a luat-o a determinat Biroul București al Organizației Internaționale pentru Migrație (OIM) – organizație interguvernamentală, cu statut diplomatic și misiune umanitară – să încheie protocoale de colaborare cu diverse instituții din România, pentru prevenirea acestui fenomen de sclavie modernă.

În identificarea instituțiilor – parteneri în colaborare – OIM Misiunea în România a folosit rezultatele cercetării sociologice întreprinsă la nivel național privind vulnerabilitatea populației feminine tinere din România față de traficul de ființe umane, realizată în 2001. S-a constatat că un sfert din victimele repatriate sunt de vârstă școlară și, în plus, victimele traficului au indicat Biserica și Școala drept instituțiile cu cea mai mare credibilitate și care ar trebui să-și asume responsabilitatea în prevenirea traficului.

Protocolul cu nr. 4958/ 2001 încheiat între Patriarhia Română și Organizația Internațională pentru Migrație Misiunea în România are în vedere derularea unor activități specifice în cadrul parohiilor din cuprinsul Patriarhiei Române, unităților de învățământ teologic ortodox și orelor de

Religie din învățământul de stat. Modalitățile concrete de implicare a Bisericii Ortodoxe Române în derularea campaniei comune au în vedere: informarea corespunzătoare privind fenomenul traficului și implicațiile religioase ale acestuia (ore de religie, consfătuiri, cateheze etc.), acordarea de asistență spirituală victimelor, activități ale asociațiilor de tineri creștini, întâlniri ale tinerilor cu reprezentanți ai Bisericii și ai OIM etc.

Activitățile privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane prin orele de religie constituie obiectul unor protocoale încheiate de Organizația Internațională pentru Migrație atât cu Patriarhia Română, cât și cu Ministerul Educației și Cercetării, dat fiind faptul că profesorii de religie sunt subordonați acestor două instituții.

De ce a fost aleasă religia ca disciplină de învățământ la care să fie tratate aspecte legate de acest fenomen? Argumentele sunt multiple, dar ne vom referi la trei dintre acestea. Religia, prin natura ei, pune accent pe valorizarea omului, creat după chipul lui Dumnezeu, chip care nu poate fi transformat în marfă. În creștinism, omul are o valoare infinită, care depășește tot ceea ce este material, de aceea nu pot fi neglijate aspectele și fenomenele care duc la dezumanizare și la transformarea acestuia într-un instrument de producere a banilor și a plăcerii. În al doilea rând, disciplina religie are puternice valențe formative, unul dintre scopurile acesteia fiind formarea caracterului religios-moral la elevi. Or, dacă lecția de religie își atinge scopul, elevii de astăzi – adulții de mâine – vor conștientiza gravitatea păcatelor legate de traficul de persoane. Elevii de astăzi sunt nu doar potențiale victime, ci și potențiali recrutori, traficanți și clienți. O viață întemeiată pe valori morale reprezintă cea mai bună modalitate de prevenire a traficului de ființe umane. Un alt aspect este dat de faptul că religia se studiază la toate nivelurile de școlaritate în învățământul preuniversitar, astfel încât fiecare elev are posibilitatea de a participa la activități didactice legate de problematica respectivă.

5. ACTIVITĂȚI DIDACTICE DESFĂȘURATE LA ORELE DE RELIGIE. APLICAȚII

5.1. Activități didactice desfășurate la clasa a VIII-a

Tema: Dumnezeu Judecătorul

◆ Citiți textul de mai jos și analizați-l din perspectiva traficului de ființe umane: *Iar faptele trupului sunt cunoscute, și ele sunt: adulter, desfrânare, necurăție, destrăbălare, închinare la idoli, fermecătorie, vrajbe, certuri, zavistii, mâinii, gâlcevi, dezbinări, eresuri, pizmuiuri, ucideri, beții, chefuri și cele asemenea acestora, pe care vi le spun dinainte, precum dinainte v-am și spus, că cei ce fac unele ca acestea nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu (Galateni 5,19-21).*

Tema: Libertate și opțiune. Alegerea prietenilor

- ◆ Cum v-ați implica personal în prevenirea și combaterea traficului de ființe umane?
- ◆ Cum ai proceda dacă ai afla că unul dintre prietenii tăi este implicat în traficul de ființe umane?

Tema: Relația personală cu Mântuitorul

- ◆ În ce mod relația personală cu Mântuitorul Iisus Hristos și comuniunea în cadrul Bisericii pot diminua riscurile ca o anumită persoană să devină victimă a traficului de ființe umane?

Tema: Traficul de ființe umane – Omul contra omului

- ◆ Ce indicii sugerează expunerea la pericolul de a deveni victimă a traficului de ființe umane?
- ◆ Argumentați sintagma: *Traficul de ființe umane – Omul contra omului.*

- ◆ Analizați cazul prezentat mai jos, din perspectiva etapelor traficului de ființe umane și a relațiilor interumane care determină comportamente greșite din punct de vedere creștin.

Cazul Maria

“Mă cheamă Maria și am 16 ani. Am crescut la bunica, în Moldova. Am făcut în trei locuri școala. Îmi plăcea la școală. Am terminat 8 clase, dar nu am dat examen de capacitate, că bunicul meu de-al doilea a zis că “ce-mi trebuie mie școală”.

Un unchi mai de departe m-a întrebat dacă vreau să merg în străinătate, ca să nu mă mai cert cu bunicul și să am și eu serviciu. Mi-a zis că pot să lucrez în Grecia, la restaurant sau ca baby-sitter sau ca femeie de serviciu. Mi-a zis să nu-i spun nimic bunicii, așa că n-am vorbit cu nimeni. Am spus “da” numai ca să scap de acolo.

Am plecat la Timișoara și am trecut ilegal granița cu Serbia, ne-am dus la Pancevo, apoi în alt oraș, cu autocarul. Am stat două zile într-o casă nou făcută, am dormit pe jos, în a treia zi am trecut ilegal în Macedonia. Am stat ascunși într-un beci, că eram la numai 500 de metri de graniță. În a șaptea zi, dimineată, au venit doi tipi grași, patronii unui bar. Ne-au ridicat în picioare, ne-am rotit așa cum au zis ei și m-au ales pe mine și pe încă trei fete. Ne-au îngămădit într-o mașină și am văzut pe geam cum a aruncat patronul un teanc de bani călăuzei. Atunci mi-am dat seama că am fost vândută.

Ne-a dus într-un bar și când am intrat am văzut bara de striptease. Ne-a zis “Hai, dezbrăcați-vă și la lucru”. Un singur client am avut, pe toți ceilalți îi refuzasem, dar dacă îl refuzam și pe ăla, puteam să fiu moartă acum. Acolo unde stăteam, sub dușumea, era o fată îngropată, împușcată de patron. În a zecea seară a venit poliția, am stat două nopți la închisoare, ne-au dus la ambasada din Skopje, ne-au făcut pașapoarte consulare și am venit acasă.

Omul care m-a vândut mi-e unchi. Am avut încredere în el. Am aflat după aia că mai vânduse fete de vârsta mea. Dar eu nu-mi dădeam

seama, credeam că e de treabă. Avusesem încredere și în călăuză. Mi-a zis că să nu-mi fac griji, că mă duce el în Grecia, îmi caută serviciu, că nu-mi trebuie absolut nimic, că totul e plătit. Mi-a dat numărul lui de telefon și mi-a zis că dacă vreau să mă întorc să-l sun să vină să mă ia. Și n-a fost așa. Aveam impresia că nu o să se întâmple nimic rău, visam, eram bucuroasă că plec, nu mă gândisem că or să mă vândă, tot drumul nu m-am gândit că există riscul ăsta.

Cred că jumătate din fetele din România sunt ușor de convins să plece în străinătate să lucreze. Sunt sigure pe ele, așa cum am fost și eu la început. Eu le-aș spune: “Nu te du, pentru că eu am trecut prin asta, știu cum a fost, și nu vreau să treci și tu prin asta.”

5.2. Activități desfășurate la clasa a IX-a

Tema: Datoriile creștinului

- ◆ Analizați modurile în care se încalcă datoriile față de Dumnezeu, față de sine însuși și față de aproapele în fenomenul traficului de ființe umane.
- ◆ Întocmiți un referat pe una dintre următoarele teme, din perspectiva traficului de ființe umane:
 - Creștinul și relația lui cu semenii
 - Adevăr și minciună în raporturile dintre oameni.

Tema: Iubirea de neam și patrie

- ◆ Precizați care dintre următoarele motive v-ar determina să riscați propria libertate pentru a pleca din țară:
 - dorința de realizare;
 - dorința de independență;
 - problemele familiale;
 - problemele financiare.
- Motivați răspunsul ales.

Tema: Egalitatea și înțelegerea între oameni

- ◆ Ce drepturi le sunt încălcate victimelor traficului de ființe umane?
- ◆ Descrieți una dintre acțiunile întreprinse de Biserică sau Școală pentru prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, la care ați participat.

Tema: Asemănarea omului cu Dumnezeu

- ◆ În ce mod este afectat chipul lui Dumnezeu în om, prin traficul de ființe umane?

Tema: Apostolatul creștin – expresie a credinței lucrătoare

- ◆ Propuneți acțiuni concrete privind implicarea comunității în ajutorul dat victimelor traficului de ființe umane repatriate.

Tema: Creștinismul în contextul religiilor lumii

- ◆ Unul dintre fenomenele care ia o amploare din ce în ce mai mare în Europa este traficul de ființe umane. Care ar fi evoluția acestui fenomen dacă oamenii, indiferent de religie, și-ar respecta semenii?
- ◆ Elaborati un referat cu titlul: *Omul și valoarea lui în creștinism*, pornind de la conotațiile fenomenului traficului de ființe umane.

Tema: Tinerii și preocupările lor

- ◆ Care sunt adevăratele valori care trebuie să orienteze viața unui tânăr?
- ◆ Considerați că legătura cu Biserica poate diminua pericolul de a deveni victimă a traficului de ființe umane? Motivați răspunsul.

Tema: Tinerii și viața intimă

- ◆ Discutați consecințele traficului de ființe umane pentru victimele acestuia, din punct de vedere fizic și sufletec.

5.3. Activități desfășurate la clasa a X-a

Tema: Crearea omului

◆ Cum este afectată relația trup-suflet în cazul clienților implicați în traficul de ființe umane? În argumentarea răspunsului puteți utiliza și citatul următor: *Când grija prea mare de trup este vătămătoare chiar pentru trup și este o piedică pentru suflet, e curată nebunie să te lași subjugat de trup și să-i slujești* (Sf. Vasile cel Mare, *Către tineri*).

Temele: Legea Morală a Vechiului Testament. Decalogul și Legea morală a Noului Testament. Predica de pe munte

◆ În ce mod fenomenul traficului de ființe umane (în scopul practicării prostituției, al pedofiliei, al prelevării de organe, al muncii forțate) contravine Legii Morale a Vechiului Testament? Dar Legii Noului Testament?

Tema: Despre păcat

◆ Statutul de victimă a traficului de ființe umane poate fi acordat și persoanelor care și-au dat consimțământul la practicarea prostituției o dată ajunse în țara de destinație?

Tema: Libertate și responsabilitate în lumina dreptei credințe

◆ Citiți următorul text biblic: *“Căci voi, fraților, ați fost chemați la libertate; numai să nu folosiți libertatea ca prilej de a sluji trupului, ci slujiți unul altuia cu iubire. Căci toată Legea se cuprinde într-un singur cuvânt: iubește pe aproapele tău ca pe tine însuși”* (Galateni 5,13-14). Analizați-l din perspectiva traficului de ființe umane.

Tema: Iubire și dreptate în viața creștină

◆ Cum ați dori să se comporte cei din jur cu voi, dacă ați fi victimă a traficului de ființe umane?

5.4. Activități desfășurate la clasa a XI-a

Tema: Familia creștină. Datoriile membrilor acesteia

♦ Analizați implicațiile traficului de ființe umane la nivelul familiei victimei, a traficantului și a clientului. Elaborați un referat, pornind de la informațiile asimilate. Dați un titlu sugestiv referatului elaborat de voi.

Tema: Solidaritatea între semeni

♦ Imaginați-vă că sunteți într-una din următoarele ipostaze: preot, director de școală, susținătorul unei familii, director în mass-media, autoritate de stat. Cum v-ați implica în combaterea traficului de ființe umane?

♦ Cum motivați necesitatea implicării societății în combaterea traficului de ființe umane?

Tema: Traficantul și victima: Portretele religios-morale

♦ Ce caracteristici prezintă traficanții de ființe umane?

♦ Ce împrejurări pot favoriza recrutarea victimelor?

♦ Ce urmări/ efecte are traficul de ființe umane asupra victimelor?

♦ Ce credeți că îi determină pe unii oameni să devină traficanți de ființe umane? Cum ar putea ieși din această postură?

♦ Compuneți un cvintet care să aibă drept cuvânt-cheie *victima*.

5.5. Activități desfășurate la clasa a XII-a

Tema: Rolul tineretului în promovarea valorilor creștine (credința, speranța, iubirea, dreptatea, libertatea, pacea și sfințenia)

♦ Care dintre acțiunile de mai jos considerați că ar avea cel mai mare efect în combaterea traficului de ființe umane?

• dezvoltarea simțului apartenenței la o comunitate (Biserică, asociații ale tinerilor creștini etc.);

- conștientizarea importanței educației și a necesității prevenirii abandonului școlar;
- conștientizarea tinerilor în ceea ce privește adevăratele valori;
- informarea corectă în ceea ce privește traficul de ființe umane.

În care dintre aceste acțiuni v-ar plăcea să vă implicați? De ce?

Tema: Rolul tineretului în apărarea vieții (combaterea violenței, suicidului, eutanasiei și a degradării demnității umane)

- ◆ Elaborați un eseu cu titlul: *Eu, în apărarea vieții*, pornind de la cunoștințele dobândite la religie referitoare la valoarea ființei umane și la traficul de ființe umane.

Tema: Clientul – factor determinant în traficul de ființe umane (lecție desfășurată în cadrul orelor la dispoziția profesorului)

- ◆ Vizionați un film didactic cu una dintre mărturiile victimelor și analizați portretul religios-moral al clienților și ipostazele în care apar aceștia.

6. MĂRTURII ALE VICTIMELOR. CAZUL “ANA”

(transcrierea textului de pe caseta video oferită de OIM București)

- În primul rând, ca să ajungi în ...așa cum ne-a mințit și pe noi - în Italia, în Germania, în primul rând îți trebuie viză. Și în al doilea rând, nu fraudulos să treacă, să nu se ducă fără un pașaport.
- Dacă pleci, mai ales cum am plecat eu, să îți promită unul și altul, că eu am prieteni dincolo și...în Germania sau...oriunde te minte că te duci, nu ajungi. Ca...de exemplu, Italia sau...printr-o minune și ...deci, tot ca o prostituată ajungi acolo. Nu ajungi să muncești la ceea ce-ți...la ceea ce ți...ți se spune. Deci, aia deloc nu ajungi.
- De obicei ți se spune că te duci și lucrezi într-o casă, la o familie ca baby-sitter, ca... spălătoreasă, ca bucătăreasă, ca femeie de serviciu, ca într-un motel cameristă, deci, niciodată nu ți se spune adevărul. Eu, cu toate fetele cu care m-am întâlnit acolo, deci, nici una nu mi-a spus: da, eu am știut la ce am venit.
- Acasă nu aveam o situație deloc materială, și neavând nici un venit, deci bunica mea ia o pensie, mama ia alocațiile de la trei copii și pensia alimentară. Și am zis că, decât să ajung prostituată, și nu numai că la mine în oraș, în România, mai bine mă duc și muncesc acolo, trag și muncesc.
- cunoștință, un prieten de-al fratelui meu era schimbător de valută...
- Cel mai bun prieten al fratelui meu, care nu era de o zi în casa noastră sau de o lună sau de un an, era de șapte ani în casa noastră.
- De șapte ani de zile la rând venea în casă și mânca cu noi la masă, cu tatăl meu stătea la masă, cu fratele meu.
- Mie cel puțin nici nu mi-a venit, când eu am ajuns și m-am văzut vândută mie nici nu mi-a venit să cred că el mi-a făcut așa ceva ...
- Ion, îl cheamă, și nu mai știu cum, Manetă, îi spun toți în oraș. Și i-am și spus: “Manetă, dacă știi că mă duci la prostii, nu mă du’ fratele meu”. Exact așa i-am zis. Că “nu mă despărți de copilul meu, că și tu

ai un copil”. Și a spus că eu nu fac din astea cu tine. Dacă nu ți-aș ști familia și pe frate tău, poate aș face, dar așa nu fac. Și așa m-am dus. Deci, eu am avut ce...Poate nu am încredere în mine cum am avut în el încredere. Și așa am plecat. El mi-a spus că, “te cunosc de atâția ani și mai ales că știu că ai un copil mic și știu că nu mai ai nimic ...” Deci, eu nu mai aveam nici un venit de nici unde cum să îmi întretin copilul. Și am plecat, și am spus că într-o lună tot ajung să-i trimit bani acasă lui mama.

- Și prietena lui frate-meu a fost cu mine, deci, noi două am plecat.
- Ne-a mințit că ne duce în Italia, pe mine...eu, deci acolo o să ne despartă dar o să ne vedem seara după program, deci de la lucru. Pe mine o să mă ducă într-o pizzerie la...să spăl vase, să fac curățenie la bucătărie, iar pe ea o va duce într-un bar să vândă, că ea știa italiana, un fel de barman.
- El ne-a zis că n-o să trebuiască să ne luăm haine de acasă, banii o să-i dăm acolo după ce ajungem, lucrăm cam două săptămâni și să-i înapoiem banii, deci nu lui că el ne face bine că ne cunoaște, dar băiatului care o să ne ducă până acolo, călăuza respectivă.
- Și așa ne-am dus. Eu am avut pașaport, nu m-au lăsat să trec la sârbi cu pașaportul, prietena asta a mea, fiind prietena lui frate-meu, deci, așa am cunoscut-o, ea n-a avut pașaport, și pe amândouă ne-au trecut cu barca.
- Deci, eu n-am știut. Eu am întrebat de ce nu mă trece...de ce nu mergem prin vamă, de ce să mă ducă, că mie mi-e și frică de apă. Deci, eu, cel puțin o oră am stat și n-am vrut să mă urc în barcă.
- Prietena asta lui frate-meu: hai, că nu e nici o problemă. Și mi-era frică să trec, eu niciodată n-am mai trecut până atunci fraudulos. Și până la urmă m-au convins și au zis că cealaltă graniță o să ne pună...o să merg cu pașaportul. Într-adevăr, în Macedonia am avut...am mers cu pașaport, ceilalți au mers printr-o pădure. Am așteptat o noapte și o zi până seara la cineva acasă până au ajuns ei.
- Eram trei fete și patru băieți, care și... doi dintre ei au spus că vor și ei tot în Italia. Să muncească.

- Deci după așteptarea de acolo, am plecat toți către Skopje, am stat într-un apartament în Skopje, de acolo băieții au plecat și am ajuns în într-un apartament de...ne-am întâlnit cu 40 de fete.
- Nu mi-am dat seama, eu am crezut că toate stau acolo că...ne mințeau pur și simplu că au făcut albanezii ravagii și nu puteau să treacă, că era plin de grăniceri, că de controale și să mai așteptăm o zi.
- În schimb, au început să ne vândă. Noi, totuși, nu ne-am dat seama că încă suntem vândute, că dădea câte patru-cinci fete și ne prostea, ne mințea că nu putem trece toate odată, și eu credeam chestia asta.
- Când am văzut atâtea fete, m-au întrebat de unde sunt, unde trebuie să ajung, și am zis că în Italia. Și toate...toate fetele care erau acolo, nici una n-a spus că în altă țară numai toate în Italia. Una ca foto model, alta ca bucătăreasă, alta ca la un hotel să...deci, le-au propus sume mari, deci pe lună că vor fi plă...plătite acolo în Italia. Și când am auzit de la fetele, de la rusoaice și moldovence că aici o să fim vândute și o să fim ca prostituate, mie nu mi-a venit să cred. Eu chiar am încercat să mă și omor acolo. N-am avut...Eu, o lună jumate n-am putut să-mi dau telefon acasă. Am o fetiță de...acuma face pe 23 un an, când eu am fost acolo ea avea șapte...trei luni, și nu...nu...nu știu cum să vă...n-am cuvinte să zic, nu credeam că mai ajung vreodată acasă.
- După aceia, după o săptămână a venit, venea...deci, persoane veneau și ne vedeam, ne vedeau, dar noi nu știam că noi suntemându...suntem vândute la...Ei erau patronii, normal.
- După o săptămână a venit cineva, și pe mine și pe mai încă două fete, de acolo m-a despărțit de prietena asta a mea, am ajuns într-o casă la un albanez, dar stând în Macedonia, aproape de granița cu Albania.
- Când am ajuns în casa lui patronul care m-a cumpărat, deci în Skopje și m-au dus tot în ... în Macedonia, aproape de granița cu Albania, am întâlnit 200 de fete într-o vilă.
- Acolo era ca să ne vândă în altă parte mai scump.
- Ne-am dat seama că suntem vândute și o să fim puse să ne prostituăm, să dansăm, să facem...Că acolo fetele erau rusoaice, românce, multe erau care erau plecate și prinse și aduse iar înapoi de poliția din

Bulgaria, vândute înapoi, m-am îngrozit ce-am auzit acolo. Le prindeau prin Macedonia, din Skopje, din Tetovo, poliția ei le duceau și de la bulgari le întorceau poliția înapoi și le vindea înapoi la Macedonia, în Albania.

- Nu puteam să ... să-mi imaginez, eu am zis că, totuși, încă visez, că nu e adevărat, că e ceva de groază. Mâncam un hamburger patru fete, un pachet de țigări opt fete și, o dată la zi, aveam, deci, toată mâncarea asta.
- Groaznic, și bătute, ne bătea. Ceream apă, deci, aveam apă cu sticle de plastic, și din alea trebuia să avem o zi întreagă, 20 de litri de apă. Și noi ne spălam, că nu puteam să stăm așa, și dacă ceream la WC aveam o oră anumită când trebuia să mergem. Mâncare, n-am cuvinte să spun câtă foame am tras acolo.
- Unde eram 200 de fete, nici o fată nu avea pașaport, în schimb eu am mai rămas cu buletinul și cu certificatul.
- Ne-au controlat, și din haine ne-a luat...
- Așa am ajuns, am fost vândută și...în Albania, și din nou în Macedonia.
- Am fost bătută în Albania, am fost...n-am mâncat patru zile. Înainte de a mă fura, deci, după două săptămâni jumate, cam o săptămână n-am...n-am ieșit deloc. Aveam arcada aicea spartă, mi-a dat cu chestia aia de la pistol aici în cap și a zis că mă împușcă. Deci, ultima oară, chiar când m-am apucat, de frică, pentru că văzusem cu ochii mei cum o bătuse pe fată și prietena lu'...concubina lu' albanezul ăsta era o moldoveancă, știa românește, și ea era șefa noastră. Și ea pe toate ne bătea, când nu-i convenea de noi, în toate dădea. Și eu de frică m-am apucat să...poate nu cedam, dar când am văzut că chiar cu adevărat se țin de cuvânt, și în fața mea a omorât o fată, și a îngropat-o în spatele cășii. Asta am spus-o și la poliție când ne-a prins.
- Albanezu' ăsta avea nevastă și șapte copii. Deci, noi toate fetele acolo aveam grijă de copiii lu'... și de casă, pe acolo noi eram slugi, pe acolo. Și fetele care se prostituau și alea care nu vroiau, erau bătute și ne chinuiau mai rău ca pe Hristos, acolo.

- Concubina lui albanez, moldoveanca asta, era o bețivancă, deci bea, și când se îmbăta trebuia să-i fii slugă. Deci, toate fetele care erau acolo trebuia să-i fie slugă, să-i danseze și să îi facă toate mofturile. Și fata asta, fiind de 17 ani, nu ...nu a vrut să-i facă ce i-a spus ea, să-i aducă, sau ceva de... o discuție din asta a început. I se părea ei că ea e prea încrezută.
- Și am înțeles că fata asta care...deci asta care trăia cu patronul era puțin neam cu astalaltă care a împușcat-o patronul. Ea a țipat lu' aia care trăia cu patronul, că o s-o spună pe ea la neavasta lui patron. Și ea s-a dus și a îmbârligat la patron, patronul fiind și el beat, nu știu ce i-o fi mințit, că nu înțelegeam prea bine albaneză. Și a venit și s-a suit cu picioarele pe ea, se ținea de zid și dădea cu pis ... sărea cu picioarele pe ea, și după aia a luat-o și a ridicat-o în sus și a dat cu ea de perete, acolo, cred că s-a spart totul, că tot peretele era plin de sânge. Și stătea jos și gемеa și îi curgea sânge din ochi, și din urechi, de peste tot, din gură, din nas, și după aia a scos pistolul a împușcat-o și a târât-o afară. Și ne-a pus pe noi să spălăm pe jos, și peretele a rămas să zugrăvească el. Imediat după cinci zile sau șase zile am fost vândute de acolo. Nu știu cum, n-am cuvinte să vă zic.
- Da. Eram nu știu câte fete...eram atunci. Eu, cel puțin n-am fost bună trei zile nici să îmi pun mâna la gură, cu țigară, cu tot tremuram, aveam coșmaruri cu ea, eu chiar și acuma... mai retrăiesc.
- Pe el om, nu pot să-l numesc. El nu era un om. El era mai rău ca un animal.
- Eu n-am spus că mai ies de acolo vie. Deci toate...toate fetele care eram acolo, ne rugam să ne prindă poliția, ori să ne omoare odată, dar să nu ne mai chinuie așa.
- Da nu poți. De multe ori am vrut să fug și n-am cum, n-aveai cum. Pentru că era închis peste tot, deci n-aveai cum să ieși. Dacă noaptea îți venea să te duci la WC, erai închis în cameră, și nici nu venea...Mai ales acolo în Albania stăteam așa cum e camera asta și toate ușile erau închise.
- Toate fetele, prin câte baruri am trecut, toate erau bătute, toate erau nemâncate, dacă nu munce...dacă nu se duceau să danseze sau nu se

ducea cu vreun client, n-avea să mănânce, n-avea nimic, deci, erau obligate și bătute să se ducă.

- Eu chiar în... în... nu în Tetovo, Gostivar, chiar un om de la aeroport, un polițai de pe aeroport, l-am rugat să mă ajute, i-am dat adresa mea, i-am dat totul, și s-a dus și m-a pârât la patron că vreau să fug și să-l dau pe mâna poliției, pe patron. Și... n-am cuvinte să vă spun, nu mai aveam încredere în nimeni. Și ăștia veneau și în uniformă și fără uniformă. Dar cel puțin poliția din Gostivar veneau acolo și aveau prietene șfalăice cum se spune la ei. Când venea un control mare îi spunea patronului, și ne ascundea patronul.
- El stătea pe lângă un lac și avea o ieșire prin spate, și prin față venea poliția, normal că nu-și dădeau seama că noi fugeam prin pădurea aia și...aveau cabane, aveau vile prin păduri, prin...Eu, în Gostivar, puțin mai departe de Gostivar eram pe un lac, pe o insulă, nu mai țin minte cum se numește insula aia. Și acolo erau cabane de vară, deci, nu știu cum să mă exprim. Și în alea ne duceau. În vile...Ele nu erau...deci, nu locu...deci, nu erau locuibile pentru anotimpul rece, numai pentru vară. Și acolo ne ascundea și acolo ne ținea până trecea toate controalele care erau. Deci, poliția de de peste tot...ei se anunțau...de la Skopje veneau oameni mari mari, că mie nu mi-a venit să cred când am văzut atâta...Și de la... oameni mari mari... cum ar veni aici la noi...mai că ministrul n-a fost acolo în rest: senatori...Și doar știau situația noastră și viața noastră de acolo, și pe ei nici nu-i interesa.
- Dar nu exista un client să nu știe. Că te întreba de unde ești, și intrai din...că vroiai că nu vroiai, deci, tot îi povesteai, și nu exista să nu se...să nu...să nu-și dea seama că noi acolo suntem ținute fără un act. Și, erau unele care mai aveau încă acte la ele, că le-au ascuns de patron. Aicea unde am fost erau trei fete care...normal, au fost șase, și pe trei le-au prins cu pașaportul, le-au bătut și după aia le-a ars pașaportul și le-a vândut de acolo.

Un nepot de-al lui m-a furat de acolo și mi-a zis că mă duce acasă, că el mă iubește, așa a mințit, dar el m-a luat de acolo să mă vândă. M-a furat de acolo...pe mine și mai încă o fată. Pe ea tot în Albania a vândut-o, dar la altcineva. Că ăsta care...patronul care am fost noi ne

vindea foarte scump și nimeni nu ne lua. Și asta ne-a luat că a zis că o să ne ducă acasă, că ne chinuim acolo, că suferim și el ne-a luat și ne-a vândut în altă parte de acolo, de la, Agron, îl chema, pe...persoana unde am stat.

- Ne-am întâlnit în Tetovo la poliție, când ne-au prins pe toate, deci, acolo...și mi-a povestit că... o fată la...deci înaintea lor, de a sosi ele acolo, a omorât o fată din bătaie, patronul. Și o experiență de genul...fetele dansau la bară, erau 25 de fete, și treceau gloanțele când patronul era beat, treceau gloanțele printre ele. Nici nu exista în barul ăla să să arunci o privire că erau toate ciuruite, totul era ciurit unde...în locul unde dansau fetele. Eu n-am fost acolo, dar ea...ne-a povestit și a povestit și la poliție în...și în... în ambasada română din Skopje a povestit tot, toată chestia asta. Și..
- Eu m-am îmbolnăvit...poate nu mă dădea acasă, poate nu mai ajungeam acasă, nu știu, așa a vrut Dumnezeu, și a făcut bine. M-am îmbolnăvit rău, am răcit puternic. Era zăpadă, am alergat, am stat cu picioarele desculță în zăpadă așa cum eram în rochițe, și m-am îmbolnăvit rău, și îmi trebuia tratament, că deja făcusem o hemoragie și m-au dus la spital, n-au putut cum să mi-o oprească, numai dacă stăteam internată. Patronul n-a vrut ca să mă lase acolo. Și știa că e razia și trebuia în noaptea respectivă să vină razia acolo și să ia fetele. Și m-a dat pe mine și mai încă două fete.
- Mama mea trăia și ea cu speranța... că voi ajunge sau nu voi ajunge acasă...
- Să mă angajez undeva. Nu contează că...bine, nici un salariu acumă de nimic, dar nici unul mare, nu, să-mi trăiesc existența, așa. Niciodată în viața mea nu voi mai plec așa. Niciodată...că...câte zile voi avea eu pe pământul ăsta nu mai plec. Am trecut prin prea multe, a fost pentru prima oară în viața mea, dar și pentru ultima oară în viața mea.

IV. PROIECTE DIDACTICE, REALIZATE CU METODE ACTIVE

În acest capitol vom prezenta șase proiecte didactice, cu următoarele caracteristici:

- proiectele au la bază metode active, combinate într-o manieră care permite abordări diverse din partea profesorilor care le vor utiliza la clasă;
- cinci dintre proiectele de activitate (1 și 3-6) sunt realizate pe modelul ERR, iar proiectul nr.2 propune o lecție în modelul tradițional, dar care utilizează alături de metodele clasice și metode de dezvoltare a spiritului critic;
- proiectele 3-6 sunt axate pe problematica traficului de ființe umane, datorită faptului că un număr mare de profesori (în special cei care au intrat în sistemul de învățământ după 2003) nu a beneficiat de formările la nivel național/ județean, desfășurate în campania pentru prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, prin orele de religie;
- în utilizarea proiectării după modelul ERR este necesară verificarea cunoștințelor anterioare ale elevilor.

PROIECT DIDACTIC NR. 1

Clasa: a VI-a

Tema: Împărații Constantin și Elena și Edictul de la Milan din 313

Motivația: Pentru creștinii zilelor noastre este greu de imaginat că cineva putea fi omorât pentru credința lui. Cel care a pus capăt persecuțiilor creștinilor a fost Împăratul Constantin cel Mare, a cărui contribuție la dezvoltarea creștinismului a fost remarcabilă. Faptele lui au determinat trecerea lui și a mamei sale, Împărăteasa Elena, în rândul sfinților.

Obiective operaționale

(la sfârșitul lecției elevii vor fi capabili:)

- să identifice principalele evenimente și fapte din viața Sfântului Constantin cel Mare;
- să prezinte modalitățile prin care creștinii zilelor noastre pot urma exemplul Sfântului Constantin cel Mare.

Condiții prealabile: clase omogene din punct de vedere al nivelului cunoștințelor elevilor, cunoștințe despre conținut în urma participării la slujbe sau din lecțiile de istorie, deprinderea elevilor de a lucra în grup și de a utiliza strategii interactive.

Resurse materiale: icoana Sf. Împărați, imagini de la Locurile Sfinte, imagini cu lemnul Sf. Cruci, harta Imperiului Roman în secolul al IV-lea.

Resurse procedurale: *Phillips 6-6*, Organizatorul grafic cronologic, Organizatorul grafic al caracteristicilor, *Unul stă, trei circulă, Cadranale*;

Evaluarea: Ce dovezi există că elevii au învățat lecția?

- a) De conținut: răspunsurile la întrebări, completarea organizatoarelor grafice, rezolvarea sarcinilor de lucru date de profesor;
- b) De utilizare a operațiilor gândirii și a abilităților practice: analiza textului, desprinderea ideilor, realizarea de conexiuni între evenimente, argumentarea unor afirmații, compararea cunoștințelor proprii cu cele ale colegilor.

Desfășurarea situațiilor de învățare

Evocare

1. Conexiuni cu cunoștințele anterioare, prin metoda *Phillips 6-6*.

- Organizez clasa în grupe de câte șase elevi. Scrieți timp de șase minute tot ce vă amintiți despre Sfântul Constantin cel Mare.
- Activitate de grup.
- Prezentarea punctului de vedere comun de către purtătorul de cuvânt al fiecărui grup, timp de două minute.

- Sintetizarea cunoștințelor elevilor, prin realizarea unui organizator grafic cronologic, care cuprinde evenimentele prezentate de elevi. În timp ce completez organizatorul, las locuri libere pentru evenimentele care nu au fost precizate de elevi. Aspectele legate de faptele Sfântului Constantin le consemnez pe un flip-chart, într-un organizator grafic al caracteristicilor.

Realizarea sensului

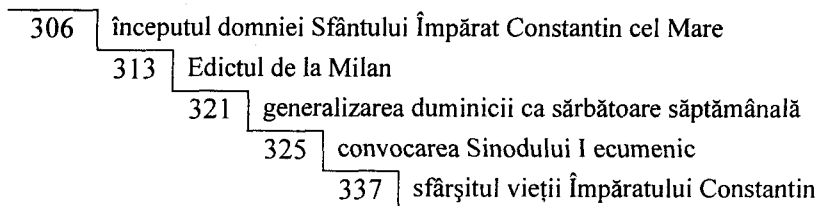
2. Comunicarea subiectului lecției noi și motivarea pentru învățare.
3. Confruntarea cu noile informații (Anexă Proiect didactic nr.1), utilizând metoda *Unul stă, trei circulă*. Elevii din fiecare grupă vor fi numerotați de la 1-4 în ordine alfabetică. În cadrul grupelor, elevii vor rezolva următoarele sarcini de lucru:
 1. Influența mediului familial asupra vieții religioase a Sf. Constantin
 2. Convertirea Sfântului Constantin
 3. Constantin cel Mare – ocrotitor al creștinilor
 4. Sfârșitul vieții și sărbătorirea lui și a Sfintei Elena.

Reflecția

4. Completarea frontală a organizatorului grafic de tip cronologic cu cele mai importante evenimente din viața Sfântului Constantin.
5. Completarea frontală a organizatorului grafic al caracteristicilor cu cele mai importante fapte ale Sfântului Constantin.
6. Prezentarea modalităților prin care creștinii din ziua de astăzi pot urma exemplul Sfântului Constantin. Vom utiliza metoda *Cadranele*. În fiecare din cele patru cadrane, notați individual acțiunile pe care le pot face creștinii, avându-l ca model pe Sfântul Constantin cel Mare, pentru următoarele aspecte din viața Sfântului:
 - I. convocarea Sinodului I ecumenic
 - II. generalizarea duminicii ca sărbătoare săptămânală în întreg Imperiul Roman
 - III. construirea primelor biserici creștine
 - IV. apartenența la o familie creștină

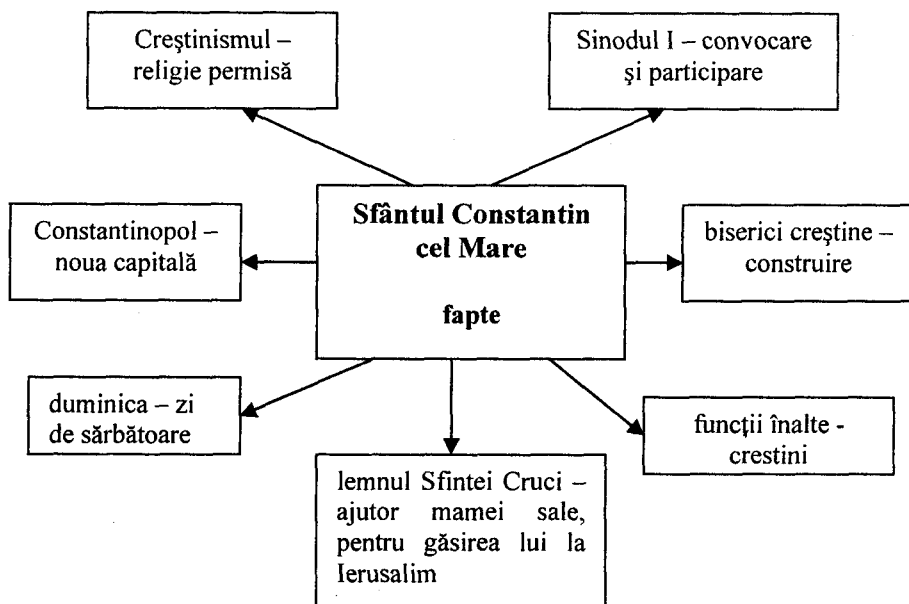
7. Acțiune frontală: completarea pe tablă a cadranelor. Voi lua de la fiecare opinii pentru completarea cadranelor.

Organizatorul grafic cronologic

Domnia Sfântului Împărat Constantin cel Mare

Organizatorul grafic al caracteristicilor

Cadranale

I	II
- cunoașterea învățăturii de credință - păstrarea credinței creștine - citirea Sfintei Scripturi - participarea la orele de religie și la alte activități religioase	- cinstirea duminicii și a sărbătorilor - participarea la Sfânta Liturghie duminică - cunoașterea motivelor pentru cinstirea Duminicii
III	IV
- contribuții la construirea de biserici - participarea la corul bisericii - păstrarea curățeniei în biserică - amenajarea spațiului din jurul bisericii - întreținerea financiară a bisericii - vizitarea unor mănăstiri	- transmiterea învățăturii de credință urmașilor - rugăciune pentru membrii familiei - întemeierea unei familii creștine - creșterea copiilor în frică de Dumnezeu - păstrarea unității familiei

Anexă Proiect didactic nr. 1

Tatăl Sfântului Împărat Constantin s-a numit Constanțiu și era guvernatorul Britaniei. Acesta era un om bun căruia îi era milă de creștini și nu îi prigonea, așa cum se întâmpla în țările din răsăritul Europei. Împărăteasa Elena, mama lui Constantin, credea în ajutorul lui Dumnezeu, chiar dacă nu se poate spune că era creștină de la început. În această atmosferă familială crește și tânărul Constantin.

După moartea lui Constanțiu, în anul 306, Constantin ajunge împărat peste o parte a Europei de Apus. Peste cealaltă parte, domnea

împăratul Maxențiu, rudenia lui Constantin. Maxențiu dorea să stăpânească peste toată Europa de Apus, iar pentru a-și pune în aplicare planurile începe să-și strângă armata, cu gândul de a cuceri partea pe care o stăpânea Constantin.

Oastea lui Maxențiu era mult mai numeroasă. Văzând acest lucru, Constantin s-a rugat lui Dumnezeu să-l ajute în luptă. Dumnezeu i-a trimis semn că i-a ascultat rugăciunea. Pe cer a apărut o cruce deasupra căreia era scris: "in hoc signo vincet" (în acest semn vei învinge), iar noaptea i s-a arătat în vis Domnul Iisus Hristos și i-a poruncit să pună acest semn pe toate steagurile armatei sale. A doua zi, cu ajutorul lui Dumnezeu, Constantin a biruit în lupta cu Maxențiu.

După aceste evenimente, credința și viața religioasă a lui Constantin s-au schimbat. Din tolerant, a devenit ocrotitor și sprijinitor al creștinilor. Se poate observa acest lucru din următoarele fapte:

- la câteva luni după victoria asupra lui Maxențiu, prin Edictul de la Milan din ianuarie 313, a oprit orice fel de persecuție împotriva creștinilor, declarând creștinismul "religio licita" (religie permisă) în tot Imperiul Roman;
- a mutat capitala la Constantinopol, deoarece dorea o capitală creștină pentru Imperiul Roman;
- a dispus convocarea Sinodului I Ecumenic la Niceea (325), pentru combaterea ereziei lui Arie care afirma că Domnul Iisus Hristos nu este Dumnezeu adevărat. Împăratul a participat alături de cei 318 Sfinți Părinți la unele ședințe ale sinodului, îndemnându-i pe toți să păstreze dreapta credință;
- a poruncit transformarea templelor păgâne în biserici;
- a înlăturat legile contrare moralei creștine: răstignirea, flagelarea, arderea cu fierul înroșit etc.;
- a stabilit Duminica, sărbătorită de creștini de la începutul noii religii creștine, ca zi de odihnă pentru toți supușii săi, în anul 321;
- a preferat în funcțiile înalte pe creștini, în detrimentul păgânilor;
- a dispus construirea de biserici și mănăstiri pe tot cuprinsul imperiului;

- a susținut și încurajat strădaniile mamei sale, împărăteasa Elena, de a căuta la Ierusalim lemnul Sfintei Cruci. Pe locul Golgotei, împăratul Adrian dăduse poruncă să se construiască templul zeiței Artemida. În urma săpăturilor au fost găsite trei cruci. Dumnezeu a făcut ca atunci când au fost scoase la lumină, să treacă pe acolo un car mortuar. Patriarhul Macarie le-a poruncit să se oprească, apoi a atins cele trei cruci, pe rând, de cel mort. Când acesta a fost atins de Crucea Domnului, îndată a înviat. Pe locul unde a fost găsită Crucea Domnului, împărăteasa Elena a poruncit să fie construită o biserică. Ea a mai construit în Țara Sfântă și alte biserici, în locurile de aducere aminte a evenimentelor din viața pământească a Domnului Iisus Hristos și a Maicii Sale Preacurate. Sfânta Cruce a fost arătată poporului și apoi a fost pusă într-o raclă, la Ierusalim. Nu după multă vreme, împărăteasa Elena a murit.

Simțind că i se apropie sfârșitul, în anul 337, împăratul Constantin a cerut botezul creștin și a fost botezat, cu puțin timp înainte de moarte, de către episcopul Eusebiu al Nicomidiei. La câteva zile, după aceea, și-a încredințat sufletul lui Dumnezeu.

Datorită vieții și faptelor lor, împăratul Constantin și mama sa, Elena, au fost trecuți în rândurile sfinților.

În icoană, Sfântul Împărat Constantin și mama sa, Elena, sunt reprezentați în veșminte împărătești, ținând Crucea Domnului. Ei sunt sărbătoriți în fiecare an în 21 mai și au fost numiți împărați întocmai cu Apostolii.

PROIECT DIDACTIC NR. 2

Clasa: a III-a

Tema: Marea poruncă a iubirii

Tipul de lecție: Lecție de transmitere și însușire de noi cunoștințe

Obiective operaționale (la sfârșitul activității, elevii vor fi capabili)

O₁: să enumere cel puțin patru acțiuni prin care oamenii își dovedesc iubirea față de Dumnezeu și față de semenii;

O₂: să analizeze lectura prezentată, rezolvând corect sarcinile didactice propuse de profesor;

O₃: să identifice în acțiunile proprii, cel puțin cinci acțiuni prin care și-au manifestat iubirea față de Dumnezeu și față de semenii, în ultima săptămână.

Strategia didactică:

- **Resurse materiale:** textul biblic, textul lecției, imagini din lecție;
- **Resurse procedurale:** conversația euristică, problematizarea, citirea explicativă, Gândiți – Lucrați în perechi – Comunicați, organizatorul grafic al caracteristicilor
- **Forme de organizare:** individual, pe grupe, frontal

Desfășurarea situațiilor de învățare

Etapele lecției	Ob. op.	Elemente de conținut	Strategia didactică
Moment organizatoric		Rostirea rugăciunii de început. Organizarea clasei pentru începerea lecției.	
Actualizarea cunoștințelor		• Rezolvarea aplicației nr.1, individual. Confruntarea cu răspunsurile colegilor, printr-o activitate frontală. Corectarea răspunsurilor greșite, de către fiecare elev. • La sfârșitul aplicației, elevii vor rosti Decalogul, în lanț, începând cu primul elev din prima bancă de lângă ușă.	fișe de lucru conversația

Anunțarea titlului lecției noi și prezentarea obiectivelor propuse		• Adresarea unei întrebări problemă: V-ați întrebat vreodată care poruncă este cea mai mare? Solicit elevilor răspunsuri și, în cazul în care nu primesc răspunsul, îi dirijez spre acesta. • Prezentarea titlului lecției noi – <i>Marea poruncă a iubirii</i> • Prezentarea obiectivelor propuse	problematicizarea
Comunicarea noilor cunoștințe	O ₁	• Metoda Gândiți – Lucrați în perechi – Comunicați. Sarcina: Notați câte patru modalități de manifestare a iubirii față de Dumnezeu și față de semenii. • Realizarea a două scheme pe flip-chart, tip organizator grafic al caracteristicilor, pentru “iubirea de Dumnezeu” și “iubirea de semenii”. • Citirea explicativă a lecției (vezi conținutul de mai jos), pe baza următoarelor idei: Porunca iubirii; Modul de manifestare a iubirii față de Dumnezeu și față de semenii; Ce înseamnă a iubi pe aproapele ca pe tine însuși; La ce conduce respectarea poruncii iubirii.	Gândiți – Lucrați în perechi – Comunicați Organizator grafic al caracteristicilor Citirea explicativă
Fixarea noilor cunoștințe		• Confruntarea cunoștințelor noi cu cele notate pe flip-chart referitor la modalitățile prin care omul își manifestă iubirea față de Dumnezeu și față de semenii.	
Aprecierea, asocierea, generalizarea	O ₂ O ₃	• Activitatea în grup, pe baza lecturii care prezintă minunea vindecării slugii sutașului din Capernaum (vezi mai jos). • Activitate individuală: Identificați în schemele realizate de noi, acțiunile pe care le-ați desfășurat în săptămâna trecută, prin care v-ați manifestat iubirea față de Dumnezeu și față de semenii.	frontal lectura individual

		• REȚINEȚI! 1. Domnul Iisus Hristos îi învață pe creștini că cea mai mare poruncă este iubirea lui Dumnezeu și a aproapelui. 2. Iubirea este dovedită de creștini prin faptele pe care le fac și prin cuvintele pe care le rostesc.	
Activitatea suplimentară		• Notați în caiete o faptă prin care unul dintre prietenii voștri și-a arătat iubirea față de semenii.	
Încheierea		• Anunțarea titlului lecției următoare. • Rugăciunea la sfârșitul orei.	

Aplicația nr.1.

Identifică poruncile din Decalog care sunt încălcate prin fiecare comportament din tabelul de mai jos, scriind în dreptul fiecăruia numărul acesteia.

Comportament	Numărul Poruncii încălcate
Alina s-a certat cu părinții ei pentru că nu au lăsat-o să plece în parc. Ea le-a spus vorbe urâte.	
Vasile crede că Dumnezeu nu există.	
Pentru că și-a dorit mult un aparat foto, Adrian l-a furat de la colegul său de bancă, Ion.	
Marta are un cântăreț preferat, pe care îl consideră idolul ei.	
Nenea Petre a înjurat de Dumnezeu, atunci când a fost nervos.	
Cristina a spart vaza de flori a mamei ei. Pentru a scăpa de pedeapsă, a dat vina pe Oana, colega care era în vizită la ea.	

Vecina Doina s-a certat cu alți vecini și i-a blestemat.	
Duminica trecută, când mergeam la biserică, am văzut doi oameni care săpau un șanț lângă casa lor.	
Deși mama ei este grav bolnavă, tanti Ioana nu s-a dus să îi cumpere medicamente pentru că a plecat la iarbă verde.	
Bogdan a împrumutat niște bani de la prietenul său, Alexandru, și nu i-a mai dat înapoi niciodată.	
Darius și Paul au făcut dezordine în casă. La întrebările mamei, fiecare a dat vina pe celălalt.	

Textul lecției noi

În vremea Mântuitorului, oamenii se întrebau: Care dintre cele zece porunci este mai mare? Într-o zi, această întrebare l-au pus-o și Domnului Iisus Hristos.

Mântuitorul Iisus Hristos le-a spus oamenilor că cele zece porunci sunt cuprinse în marea poruncă a iubirii: *“Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuși”* (Luca 10,27).

Creștinul care Îl iubește pe Dumnezeu dovedește acest lucru prin credința în El, prin respectarea poruncilor, prin rugăciunile adresate Lui, prin participarea la slujbe, prin primirea Sfintelor Taine, prin citirea Sfintei Scripturi.

Iubirea față de Dumnezeu este dovedită și prin iubirea față de semenii, manifestată prin fapte bune, prin respectul acordat acestora, prin rugăciunea rostită pentru ei. Domnul Iisus Hristos le-a spus oamenilor că sunt datori să îi iubească pe semenii lor, deoarece toți oamenii sunt fiii lui Dumnezeu și frați între ei, pentru că au același Tată ceresc.

În marea poruncă a iubirii se arată modul de iubire a aproapelui: ca pe tine însuși. A iubi pe aproapele ca pe tine însuși înseamnă să faci doar acele fapte care ai dori să ți se facă și ție. De aceea, atunci când vrei

să minți trebuie să te gândești dacă ți-ar plăcea să fii mințit, atunci când vrei să jignești pe cineva, dacă ți-ar plăcea să fii jignit, atunci când vrei să lovești pe cineva, dacă ți-ar plăcea să fii lovit, și tot așa. Cea mai mare iubire față de oameni a arătat-o Domnul Iisus Hristos. El a murit răstignit pe cruce pentru a-i mântui pe oameni.

Creștinul care Îl iubește pe Dumnezeu și pe aproapele devine mai blând, mai răbdător, mai atent, îi respectă pe toți oamenii și încearcă în fiecare împrejurare să facă numai fapte bune.

Activitate în grup

- Profesorul va citi lectura de mai jos.
- Alcătuiți trei grupe, care să urmărească, cu ajutorul profesorului, unul dintre următoarele aspecte:
 1. modul în care sutașul și-a arătat iubirea față de Dumnezeu;
 2. modul în care sutașul și-a arătat iubirea față de servitorul său;
 3. părerea oamenilor din Capernaum despre sutaș.
- Alegeți câte un coleg din fiecare grupă, pentru a da răspunsul în fața clasei.
- Notați în caiete concluziile celor trei grupe.

Lectură

Domnul Iisus Hristos a apreciat și a răsplătit dragostea pe care o manifestau oamenii față de semenii lor. Așa s-a întâmplat și în cazul sutașului din Capernaum, care avea un slujitor bolnav.

Într-una din zile, Domnul Iisus Hristos s-a dus în orașul Capernaum. Sutașul auzise despre minunile lui Iisus și, deși era păgân, credea că doar El îi poate vindeca servitorul, care era grav bolnav. Sutașul s-a dus să-L întâlnească pe Domnul, pentru a-I cere ajutorul.

Câțiva oameni din cei prezenți, i-au spus Mântuitorului că sutașul merită să fie ajutat deoarece îi iubea pe oamenii din Capernaum și chiar le zidise sinagoga.

Pentru că se considera un mare păcătos, când Domnul i-a spus că va merge acasă la el să-l vindece pe slujitor, sutașul i-a cerut un lucru nemaiauzit până atunci: *“Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperișul meu, ci zi numai cu cuvântul și se va vindeca sluga mea. Că și eu sunt om sub stăpânirea altora și am sub mine ostași și-i spun acestuia: Du-te, și se duce; și celuilalt: Vino, și vine; și slugii mele: Fă aceasta, și face”* (Matei 8, 8-9).

Mântuitorul le-a spus celor prezenți că în toată Țara Sfântă nu a întâlnit pe cineva cu o credință atât de mare ca a sutașului, care era păgân.

Dragostea sutașului pentru oameni și credința lui au fost răsplătite: când s-a întors acasă, slujitorul lui era sănătos.

PROIECT DIDACTIC NR. 3

Clasa: a VIII-a

Tema: Traficul de ființe umane – Omul contra omului (I)

Motivația: Amploarea pe care a luat-o fenomenul traficului de ființe umane determină realizarea de activități didactice la religie, astfel încât elevii să identifice situațiile care i-ar putea plasa într-o rețea de trafic, ca victimă a acestuia.

Obiective operaționale:

(la sfârșitul activității, elevii vor fi capabili:)

- să definească în mod corect noțiunile: trafic de ființe umane, recrutor, victimă, prostituție;
- să descrie corect etapele traficului de ființe umane, în ordinea desfășurării acestora, pe baza informațiilor permise;
- să compare traficul de ființe umane și prostituția, sub aspectul asemănărilor și deosebirilor, în urma vizionării casetei;
- să descopere din mărturiile victimelor cel puțin patru dintre indiciile care pot anticipa expunerea la pericolul de a deveni victimă a traficului.

Resurse materiale: imagini din broșura O.I.M., caseta video cu înregistrările mărturiilor victimelor traficului.

Resurse procedurale: conversația euristică, Scrierea liberă, K-W-L, organizatorul grafic (OG).

Evaluarea: Ce dovezi există că elevii au învățat lecția?

a) De conținut: răspunsurile la întrebări, completarea rubricii *Știu* și *Am învățat*; completarea Organizatorului grafic;

b) De utilizare a operațiilor gândirii și a abilităților practice: analiza fragmentelor din filmul vizionat, privind etapele traficului de ființe umane, compararea traficului de ființe umane în vederea prostituției, cu prostituția

Desfășurarea situațiilor de învățare

Evocare

1. Conexiuni cu noțiunile anterioare, prin metoda *Scrierea liberă*. Scrieți pe o foaie tot ce vă vine în minte în urma observării acestei imagini (este vorba de imaginea utilizată în campania Patriarhiei Române și a OIM în prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, prin orele de religie).

2. Organizarea cunoștințelor anterioare după modelul: *Știu – Vreau să știu – Am învățat*. Împart tabla în trei coloane. În rubrica *Știu*, notez cunoștințele despre traficul de ființe umane, de care elevii sunt absolut siguri. În rubrica *Vreau să știu* le notez pe cele nesigure și o completez cu răspunsurile obținute la întrebarea: Ce ați dori să mai știți despre traficul de ființe umane?

Realizarea sensului

3. Comunicarea titlului lecției noi și motivarea pentru învățare.

4. Vizionarea casetei cu etapele traficului de ființe umane. Urmăriți filmul și căutați răspunsurile la întrebările trecute în rubrica *Vreau să știu*, cu care veți completa rubrica *Am învățat*, împreună cu colegul de bancă.

Reflecția

5. Completarea frontală pe tablă a rubricii *Am învățat*, în urma discuțiilor cu întreaga clasă privind informațiile descoperite, referitoare la următoarele aspecte:

- definiția;
- scopul;
- etapele:
 - recrutarea;
 - transportul;
 - vânzarea;
 - sechestrarea și exploatarea;
 - revânzarea;
 - evadarea;
 - repatrierea;
- identificarea indiciilor care sugerează expunerea la pericolul de a deveni victimă a traficului de ființe umane.

Pentru întrebările care nu și-au găsit răspunsul, le voi indica elevilor diferite surse bibliografice referitoare la problematica traficului de ființe umane.

Elevii vor completa în caiete aspectele noi de la rubrica *Am învățat*.

6. Completarea individuală a unui organizator grafic comparativ tip “balanță”, după modelul oferit de profesor. Între fenomenul traficului de ființe umane în vederea prostituției și prostituție există asemănări, dar și deosebiri. Desenați schema de pe tablă și completați-o individual, notând asemănările și deosebirile. Deosebirile au în vedere următoarele aspecte: modul de realizare a recrutării, acordarea consimțământului, vina pentru păcatul desfrânării etc.

7. Completarea frontală a organizatorului grafic, pe tablă, în urma discuțiilor cu elevii.

PROIECT DIDACTIC NR. 4

Clasa: a VIII-a

Tema: Traficul de ființe umane – Omul contra omului (II)

Motivația: Au existat situații în care victimele au fost vândute chiar de către persoane de încredere, foarte apropiate acestora. În activitatea desfășurată, vom analiza fenomenul traficului de ființe umane din perspectiva religios-morală.

Obiective operaționale:

(la sfârșitul activității, elevii vor fi capabili:)

- să analizeze corect textele propuse de profesor, din perspectiva religios-morală;
- să enumere cel puțin două modalități de implicare a tinerilor în prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, în urma dezbatelor din clasă;
- să manifeste compasiune sinceră față de victimele traficului de ființe umane.

Condiții prealabile: cunoașterea etapelor traficului de ființe umane

Resurse materiale: fișe cu cazul “Maria”, caseta cu mărturiile victimelor, textul biblic, texte din scrierile Sfinților Părinți.

Resurse procedurale: conversația euristică, studiul de caz, organizatorul grafic (OG), mozaicul

Evaluarea: Ce dovezi există că elevii au învățat lecția?

- a) De conținut: răspunsurile la întrebări, rezolvarea sarcinilor de lucru, elaborarea scrisorii.
- b) De utilizare a operațiilor gândirii: analiza textelor, realizarea de corelații între diferite situații, compararea răspunsurilor proprii cu cele ale colegilor

Desfășurarea situațiilor de învățare

Evocare

1. Conexiuni cu cunoștințele anterioare: Citiți individual cazul “Maria” de pe fișa de lucru (p.165), identificați etapele traficului prezente și notați-le pe o foaie de hârtie.
2. Organizarea cunoștințelor anterioare printr-un organizator grafic al etapelor. Discut cu elevii fiecare etapă a traficului și realizez pe tablă un Organizator grafic al etapelor parcurse de Maria, de la recrutare, până la repatriere.
3. Realizarea interesului elevilor. Pun întrebarea problemă: Cum explicați faptul că Maria a fost vândută chiar de către unchiul ei?

Realizarea sensului

4. Comunicarea titlului lecției noi și motivarea pentru învățare.
5. Confruntarea cu noile informații, utilizând metoda *Mozaic*. Organizez clasa pentru metoda *Mozaic* și distribui sarcinile de lucru care vor fi rezolvate în urma vizionării cazului “Ana” de pe caseta cu mărturiile victimelor:

1. Descrieți profilul moral al recrutorului.
2. Descrieți profilul moral al traficantilor.
3. Descrieți profilul religios-moral al clienților.
4. Utilizând textele de mai jos, prezentați consecințele păcatelor săvârșite de recrutori, traficanți și clienți.

Îi dirijez pe elevi în rezolvarea sarcinilor și în înțelegerea conotațiilor religios-morale ale traficului de ființe umane.

Texte de sprijin în realizarea sarcinii de lucru nr. 4

- Dumnezeu pedepsește pe cei care vând ființe umane și pe desfrânați (Deuteronom 24,7; Iudita 9,1-4; Galateni 5,16-17,19-21; Apocalipsa 18,12-13;15)

Reflecția

6. Scrieți-i o scrisoare Mariei sau Anei prin care să îi arătați compasiunea voastră.

7. Lectura a 2-3 scrisori.

8. Discutarea unor aspecte privind modalitățile de implicare a creștinului în prevenirea și combaterea traficului de ființe umane.

PROIECT DIDACTIC NR. 5

Clasa: a XI-a

Tema: Traficantul și victima. Portretele religios-morale

Motivația: Principalii factori ai traficului de ființe umane sunt traficanții și victimele. În această lecție vom desprinde împreună portretele religios-morale ale acestora.

Obiective operaționale:

(la sfârșitul activității, elevii vor fi capabili:)

- să descrie profilul religios-moral al traficantului și al victimei, în urma vizionării unor fragmente din caseta video realizată de O.I.M.;
- să prezinte cât mai multe relații între elementele care alcătuiesc “ciorchinii” ce au drept cuvânt-cheie: *traficantul*, respectiv *victima* traficului de ființe umane;

Condiții prealabile: cunoașterea unor aspecte teoretice privind traficul de ființe umane, deprinderea de a utiliza strategii interactive

Resurse materiale: imagini care reprezintă diferite aspecte ale traficului de ființe umane (din broșurile editate de OIM București), caseta cu mărturiile victimelor, textul biblic.

Resurse procedurale: conversația euristică, *Gândiți-lucrați în perechi-comunicați*, *Ciorchinele*, *Studiul de caz*;

Evaluarea: Ce dovezi există că elevii au învățat lecția?

a) De conținut: completarea ciorchinilor, răspunsul la întrebări

b) De utilizare a operațiilor gândirii: analiza cazului, compararea răspunsurilor cu cele ale colegilor, reformularea unor idei etc.

Desfășurarea situațiilor de învățare

Evocare

1. Conexiuni cu cunoștințele anterioare. Descoperirea din imagini a principalilor factori ai traficului de ființe umane. Priviți imaginile următoare și identificați personajele care apar în diferite etape ale traficului. Organizați-vă în perechi de elevi. Unul dintre voi să noteze pe o foaie cât mai multe lucruri care pot creiona portretul traficantului de ființe umane, iar celălalt pe cel al victimei traficului de ființe umane. Timp de lucru, 1 minut. Schimbați foile între voi și completați lista. Timp de lucru, 2 minute.

2. Organizarea cunoștințelor anterioare prin doi ciorchini. Pe baza informațiilor de la elevi realizez pe tablă un ciorchine al cărui cuvânt-cheie este *traficantul* și un ciorchine al cărui cuvânt-cheie este *victima*.

Realizarea sensului

4. Comunicarea titlului lecției noi și motivarea pentru învățare.

5. Confruntarea cu noile informații. Descrierea, în urma vizionării casetelor și a discuțiilor cu profesorul, a profilurilor religios-morale ale victimelor, având în vedere următoarele aspecte:

- implicațiile traficului de ființe asupra traficantului, victimelor și familiilor acestora, din punct de vedere religios-moral;
- relația de exploatare de tip sclavagist, dar și de dependență a victimei față de traficant;
- dezumanizarea la care poate duce traficul (victime transformate în traficanti);

Reflecția

6. Reorganizarea ciorchinilor în funcție de informațiile primite în lecție.

7. Evidențierea atitudinii creștinilor față de victimele traficului de ființe umane și față de oamenii căzuți în anumite păcate. Studii de caz: pilda samarineanului milostiv (Luca 10,30-35), atitudini pozitive și negative în pilda fiului risipitor (Luca 15,11-32) și în cazul femeii prinse în adulter (Ioan 8,3-11).

PROIECT DIDACTIC NR. 6

Clasa: a XII-a

Tema: *Clientul* – factor determinant în traficul de ființe umane

Motivația: Traficul de ființe umane este determinat de existența cererii, a clienților.

Obiective operaționale:

(la sfârșitul activității, elevii vor fi capabili:)

- să identifice urmărind fragmente din caseta video, cel puțin trei ipostaze în care apare clientul în cazul traficului de ființe umane;
- să descrie corect profilul religios-moral al clientului pe baza mărturiilor victimelor;
- să identifice păcatul desfrânării drept cauza principală a traficului de ființe umane.

Condiții prealabile: cunoașterea unor aspecte teoretice privind traficul de ființe umane

Resurse materiale: fișa cu fragmente din interviurile victimelor.

Resurse procedurale: conversația euristică, masa rotundă, SINELG, cvintetul, turul galeriei

Evaluarea: Ce dovezi există că elevii au învățat lecția?

- a) De conținut: răspunsurile la întrebări, completarea rubricilor tabelului SINELG, realizarea cvintetului;
- b) De utilizare a operațiilor gândirii și a abilităților practice: analiza fragmentelor lecturate, compararea informațiilor vechi cu cele noi,

compararea răspunsurilor personale cu cele ale colegilor, analiza cvintetelor și compararea cu cele ale colegilor.

Desfășurarea situațiilor de învățare

Evocarea

1. Conexiuni cu cunoștințele anterioare, prin utilizarea metodei *masa rotundă*. Organizarea clasei în grupuri de 4-5 elevi. Fiecare grup va primi o foaie de hârtie pe care fiecare membru al grupului va scrie, pe rând, răspunsul la întrebarea: *Ce îi determină pe unii oameni la săvârșirea păcatului desfrânării utilizând forța sau profitând de starea de vulnerabilitate a unei persoane?* Dați-i colegului din dreapta voastră foaia pe care ați scris răspunsul la întrebare, pentru a nota și el răspunsurile lui și tot așa, până când toți membrii grupului își spun punctul de vedere. Puteți reformula unele dintre opiniile colegilor voștri.
2. Organizarea răspunsurilor. Unul dintre elevii din fiecare grup să citească toate răspunsurile de pe foaie. Notez pe un flip-chart ideile reprezentative, care vor fi valorificate prin metoda SINELG, în *Realizarea sensului și în Reflecție*.

Realizarea sensului

3. Comunicarea titlului lecției noi și motivarea pentru învățare.
4. Confruntarea cu noile informații, utilizând metoda SINELG, cu patru coloane. Fiecare dintre voi veți primi o fișă care conține fragmente din mărturiile victimelor traficului de ființe umane, din care puteți desprinde diferite ipostaze în care apare clientul. Pe marginea textului veți face următoarele notații:
 - “√”, informații cunoscute deja;
 - “+”, informații noi;
 - “-”, informații diferite de ceea ce știți;
 - “?”, informații neclare, sau despre care doriți să aflați și alte aspecte.
5. Lectură individuală și analiză asupra mențiunilor făcute pe marginea textului.

Ipostazele în care apare clientul:

- clientul – plătitor
- traficanul – client
- clientul – salvator
- clientul – traficant

Discuții cu elevii referitor la faptul că, prin păcatul desfrânării sunt întinate trupurile și sufletele celor implicați. În cazul traficului de ființe umane, vinovăția pentru păcatul desfrânării revine clienților și celor care le obligă pe victime spre săvârșirea acestuia.

Reflecția

6. Revenirea la lista de idei notate pe flip-chart. Activitate în grupe de 4 elevi. Alcătuiți grupe de câte patru elevi, începând cu prima bancă și discutați în cadrul grupului despre modul în care cunoștințele inițiale sau confirmat prin lectură.

7. Sistematizarea mențiunilor făcute în urma lecturii, prin completarea tabelului de la SINELG.

8. Realizarea portretului religios moral al clientului, printr-un cvintet. Împart clasa în șase grupuri. Pentru a sintetiza portretul religios-moral al clientului veți compune în cadrul grupului câte o poezie, un cvintet:

1. primul vers, este alcătuit dintr-un sigur cuvânt, care pentru poeziile noastre este *clientul*;
2. versul al doilea conține două cuvinte, care surprind două caracteristici ale acestuia (adjective);
3. versul al treilea conține trei cuvinte, care surprind acțiuni ale clientului (verbe la gerunziu);
4. versul al patrulea este format din patru cuvinte și exprimă sentimentul față de subiect;
5. versul al cincilea este format dintr-un singur cuvânt care exprimă esența subiectului.

9. Analiza cvintetelor printr-un *tur al galeriei*. Poeziile scrise de voi le vom afișa, fiecare având posibilitatea să le citească și să le analizeze.

Exemple

Clientul
dornic, nemilos
alegând, plătind, “consumând”
Rezumă totul la trup
Vicios.

Clientul,
nepăsător, bogat,
poftind, obligând, maltratând
Determină traficul de ființe
Neiubitor.

Clientul,
vicios, pretențios,
dorind, pretinzând, desfrânând,
Nu crede în Dumnezeu
Ne-om.

Clientul
egoist, necredincios,
alegând, maltratând, păcătuind
Privește femeia ca obiect
Desfrânat.

Clientul,
feroce, nemilos
răpind, amenințând, lovind
Este avid de bani
Traficant.

Clientul
infidel, vicious
sechestrând, profitând, înșelând,
Își disprețuiește mereu familia
Afemeiat.

Anexă

Fișă cu fragmente din interviurile victimelor

- Acolo nu există, când ajungi în mâinile lor nu mai există nu vrei.
- Dacă nu, puteai să fii amenințată, îți punea pistolul la cap și zicea: “faci asta ori în minutul următor ești moartă”. Pentru că avea pistolul zicea: “faci sau ești moartă”.
- Nu mai ești liberă să faci ce vrei. Atunci faci ceea ce dirijează ei. Aia faci.
- “Fetelor, ajungeți în Dunăre!”
- Dacă nu, atâta te bate până faci.
- Eram închise, dacă ceream noi să ne aducă mâncare ne-aducea, dacă nu așa ne lăsa.
- Nu-mi dădeau să mănânc și veneau oameni, și trebuia să mă culc cu ei vrând-nevrând, trăgeau de mine...
- Nemâncate...
- Dar nu exista un client să nu știe. Că te întreba de unde ești, că vroiai că nu vroiai, deci, tot îi povesteai, și nu exista să nu-și dea seama că noi acolo suntem ținute fără un act.

- Țăsta mă cumpărase cu 10 milioane de lei, albanezul ăsta. Pe mine și pe Roxana. Dar nu ne-a luat el să ne treacă mai departe. Ne-au luat alții, ăștia erau sârbi, care ne-au luat și ne-au trecut printr-o pădure. Ne treceau din Muntenegru în Albania. Mergea unul în fața noastră și unul în spatele nostru, și aveau pistoale, și ne amenințau cu pistolul, că dacă țipăm sau facem vreun gest care să fim auzite sau asta, ne omoară. Am fost obligate cu pistolul la cap ca să ne culcăm cu ei.

- Am întreținut relații sexuale, bătute, așa, că dacă n-am vrut să stăm de bună voie ne-au bătut. Pe urmă ne-au luat și ne-au dus la o barcă. În barcă erau alții. Deci ăia au plecat. Ne-au lăsat acolo. Acolo erau alții. Țștia ne-au trecut la albanezi. Acolo ne așteptau alți albanezi.
- Ne-au luat ăia, ne-au băgat în mașină și ne-au dus într-o altă casă. Acolo iarăși am fost obligate să întreținem relații sexuale.

- Un nepot de-al lui m-a furat de acolo și mi-a zis că mă duce acasă, că el mă iubește, așa a mințit, dar el m-a luat de acolo să mă vândă. M-a furat de acolo pe mine și pe încă o fată. Pe ea tot în Albania a vândut-o, dar la altcineva. Că patronul la care am fost noi ne vindea foarte scump și nimeni nu ne lua. Și ăsta ne-a luat că a zis că o să ne ducă acasă, că ne chinuim acolo, că suferim și el ne-a luat și ne-a vândut în altă parte de acolo, de la, Agron, îl chema, pe persoana unde am stat.

- La un moment dat a oprit o mașină, era un băiat la vreo 26 de ani, așa, și m-a întrebat cât, i-am zis cât, a zis că este prea mult, și a dat să închidă portiera să plece. Eu am tras de ea și am urcat în mașină, am trântit ușa, am scos cartela din telefon și m-a întrebat de unde sunt. I-am zis că sunt din România. La care el îmi spune: „Și eu am fost în România, în București am fost. – mi-a zis el – Sunt student nu știu unde și am un prieten student la drept în București.” L-am auzit, mi-am dat seama că nu are cum să fie albanez și am început să-i povestesc ce mi s-a întâmplat. Cât știam eu și cât cunoșteam italiana, am început să-i spun cam ce mi s-a întâmplat. A auzit și a rămas șocat de tot ce mi s-a întâmplat. I-am zis că am un copil și că am fost vândută și că mă obligă să lucrez pentru el și eu nu vreau să

lucrez pentru că eu nu sunt prostituată și l-am rugat frumos să mă ducă într-un loc cu lume multă sau la poliție.

- Și m-a dus în Roma și a oprit mașina și m-a întrebat dacă am prieteni în Italia. Și i-am zis că am 2 verișori. Și a zis: „Hai să mergem să dăm un telefon, poate răspunde cineva, să vină să te ia, dacă nu vrei să te întorci în țară.”
- De vreo 3 – 4 ori am încercat să sun. Dacă am văzut că nu răspunde nimeni, el mi-a zis: „Te duci la carabinieri, le explici despre ce este vorba. Le zici că ai fost vândută și că lucrezi pentru un albanez și nu vrei și nu-ți place și asta și faci denunț și dacă vrei îl prinde.”

BIBLIOGRAFIE

1. *Biblia*, 1993, tipărită sub îndrumarea P.F.Teoctist, cu aprobarea Sfântului Sinod, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.
2. Albulescu, I., Albulescu, M., 2000, *Predarea și învățarea disciplinelor socio-umane*, Iași, Editura Polirom.
3. Becleanu Iancu, A., 1985, *Demersul interdisciplinar – mijloc de stimulare a creativității*, Forum, nr. 7-8.
4. Bernat, S.-E., 2003, *Tehnica învățării eficiente*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană.
5. Bocoș, M., 2001, *Curriculumul școlar. Conținutul învățământului*, în "Pedagogie. Suporturi pentru formarea profesorilor", coord. de M. Ionescu și V. Chiș, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană.
6. Bocoș, M., 2002, *Instruirea interactivă. Repere pentru reflecție și acțiune*, Ediția a II-a, revăzută, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană.
7. Sfântul Chiril al Alexandriei, 1991, *Despre închinarea și slujirea în Duh și adevăr*, P.S.B. vol.38, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.
8. Chiș, V., 2002, *Provocările pedagogiei contemporane*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană.
9. Ciomoș, F., Bocoș, M., 2000, *Suporturi pentru predarea și învățarea chimiei*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană.
10. Cristea, S., 2000, *Dicționar de termeni pedagogici*, București, Editura Didactică și Pedagogică.
11. Cucos, C., 1998, *Pedagogie*, Iași, Editura Polirom.
12. Cucos, C., 1999, *Educația religioasă. Repere teoretice și metodice*, Iași, Editura Polirom.

13. D'Hainaut, L., 1981, *Interdisciplinaritate și integrare*, în "Programe de învățământ și educație permanentă", București, Editura Didactică și Pedagogică.
14. Dionisie pseudo Areopagitul, 1994, *Ierarhia cerească și ierarhia bisericească*, Iași, Institutul European.
15. *Drepturile omului. Documentar pentru predarea cunoștințelor din domeniul drepturilor omului în învățământul preuniversitar*, 1995, București, Institutul Român pentru drepturile omului.
16. Dulamă, M.E., 2002, *Modele, strategii și tehnici didactice activizante cu aplicații în geografie*, Cluj-Napoca, Editura Clusium.
17. Dumitru, I.A.I., 2000, *Dezvoltarea gândirii critice și învățarea eficientă*, Timișoara, Editura de Vest.
18. *Filocalia sfințelor nevoițe ale desăvârșirii*, 1993, vol. 2, București, Editura Harisma.
19. Flueraș, V., 2003, *Paideia și gândire critică*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință.
20. Gliga, L., Spiro, J. (coord.), 2001, *Învățarea activă*, MEC, București.
21. Gheorghiu, V., 1999, *Cum am vrut să mă fac sfânt*, Sibiu, Editura Deisis.
22. Horga, I., Opriș, M., Opriș, D., 2005, *Religie. Fișe de activitate. Clasele V-VIII*, MEC, ISE, UNICEF.
23. Horga, I., Opriș, M., Opriș, D., 2005, *Religie. Fișe de activitate. Clasele I-IV*, MEC, ISE, UNICEF.
24. Ionescu, M., 2003, *Instrucție și educație. Paradigme, strategii, orientări, modele*, Cluj-Napoca.
25. Ionescu, M., Chiș, V. (coord.), 2001, *Pedagogie. Suporturi pentru formarea profesorilor*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană.
26. Ionescu, M., Radu, I., 2001, *Didactica modernă*, Cluj-Napoca, Editura Dacia.
27. Mureșan, P., 1990, *Învățarea eficientă și rapidă*, București, Editura Ceres.

28. Niculescu, R.M., 2000, *Formarea formatorilor*, București, Editura All.
29. Opreș, D., Opreș, M., 2003, *Prevenirea și combaterea traficului de ființe umane – Ghid metodic pentru activitățile didactice desfășurate la orele de religie*, București, Patriarhia Română și International Organization for Migration (IOM).
30. Opreș D., Opreș, M., 2004, *Traficul de ființe umane, între consumism și dezumanizare*, în vol. "Spiritualitate și consumism în Europa unită", Alba Iulia, Editura Reîntregirea.
31. Opreș, D., Opreș, M., Horga, I., Tacea, A.-F., 2004, *Religie. Manual pentru clasa a IX-a*, Cluj-Napoca, Editura Dacia.
32. Opreș, D., Opreș, M., Horga, I., Tacea, A.-F., 2005, *Religie. Manual pentru clasa a X-a*, Cluj-Napoca, Editura Dacia.
33. Opreș, M., Opreș, D., Bocoș, M., 2004, *Cercetarea pedagogică în domeniul educației religioase*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea.
34. Opreș, M., 2004, *Aspecte generale și specifice metodologiei religiei*, în "Altarul Reîntregirii", Serie nouă, Anul IX, nr.2.
35. Paladie, 1994, *Lavsaicon*, Alba Iulia, Editura Episcopiei Ortodoxe Române.
36. Păun, E., 1991, *Inovații în organizarea conținuturilor predării și învățării*, în "Revista de pedagogie", nr.4.
37. Pintilie, M., 2002, *Metode moderne de învățare-evaluare*, Cluj-Napoca, Editura Eurodidact.
38. Predescu, C. (coord.), 1999, *Conexiuni interdisciplinare în studiul științelor naturii*, Cluj-Napoca, Editura Casei Corpului Didactic.
39. Scheau, I. (coord.), 2004, *Gândirea critică. Metode active de predare-învățare*, Cluj-Napoca, Editura Dacia.
40. Stoica, A., 1983, *Creativitatea elevilor*, București, Editura Didactică și pedagogică.
41. Șebu, S., Opreș, M., Opreș, D., *Metodica predării religiei*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea.
42. Temple, C., Steele, J., Meredith, K., 1998, *Alte strategii de promovare a gândirii critice*, Ghidul IV, Cluj-Napoca, Editat de

- Fundația Soros și de Institutul pentru o Societate Deschisă în cadrul proiectului “Lectura și scrierea pentru dezvoltarea gândirii critice”.
43. *Traficul de ființe umane distruge mii de tinere în fiecare an*, 2003, International Organization for Migration (IOM), București.
 44. *Traficul de ființe umane. Reforma cadrului legislativ în Italia*, 2003, International Organization for Migration (IOM).
 45. Sfântul Vasile cel Mare, 1986, *Omilii și cuvântări*, P.S.B. vol.17, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune a Bisericii Ortodoxe Române.
 46. Văideanu, G., 1976, *Conținutul învățământului în contextul educației permanente – o transformare necesară*, în “Revista de pedagogie”, nr.4 și 5.
 47. Văideanu, G., 1985, *Promovarea interdisciplinarității în învățământul preuniversitar*, Universitatea “Al. I. Cuza”, Iași.
 48. Văideanu, G., 1988, *Educația la frontiera dintre milenii*, București, Editura Politică.
 49. *** *Curriculum Național. Programe școlare pentru clasa a IX-a*, 1999, vol. 2 și 5, MEN, Consiliul Național pentru Curriculum, București.
 50. *** *Curriculum Național. Programe școlare pentru clasele a V-a – a VIII-a*, 1999, vol. 4, 6, 7, 8, MEN, Consiliul Național pentru Curriculum, București.
 51. *** *Curriculum Național. Programe școlare pentru învățământul primar*, 1998, MEN, Consiliul Național pentru Curriculum, București.
 52. *** *Ghid metodic. Învățarea activă*, 2001, MEC, Consiliul Național pentru Pregătirea Profesorilor.
 53. *** *Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane*.

Lucrarea pornește de la prezentarea generală a caracteristicilor predării-învățării active la Religie și detaliază apoi o varietate de metode active, în contextul modelului ERR (Evocare Realizarea sensului Reflecție) al lui J.L. Meredith și K.S. Steele, de organizare a activităților pentru o situație de învățare în perspectiva dezvoltării gândirii critice și a integrării creative a informațiilor și conceptelor.

Lucrarea surprinde prin modul inovativ de organizare a informațiilor în conformitate cu modelul anterior amintit și prin complexitatea prezentării informațiilor. Fiecare metodă în parte este prezentată atât teoretic, cât și sub aspect aplicativ. Autorii valorifică propria lor experiență didactică prin referirile concrete la aspecte specifice de utilizare a metodei, la exemple aplicate la ora de Religie și la modele de proiectare didactică.

